

แนวทางการสร้างความร่วมมือทางการเงินภายใต้แนวคิดริเริ่ม
หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative)
กับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทย

โดย

นายบุญชัย จรัสแสงสมบูรณ์
ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
กระทรวงการคลัง

นักศึกษาวิทยาลัยฯ ینگันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการสร้างความร่วมมือทางการเงินภายใต้แนวคิดริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative) กับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทย

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นายบุญชัย จรัสแสงสมบูรณ์

หลักสูตร วปอ.

รุ่นที่ ๖๐

ข้อริเริ่มริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) เป็นนโยบายด้านต่างประเทศที่สำคัญของรัฐบาลประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับประเทศต่าง ๆ ตามแนวเส้นทาง Belt and Road และแม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้อยู่ในแนวเส้นทางดังกล่าวโดยตรง แนวคิดดังกล่าวย่อมมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเป็นประเด็นที่มีความท้าทายเชิงนโยบาย การศึกษาประโยชน์และผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทยหากเข้าร่วมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้แนวคิด BRI จะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายเพื่อรักษาความสมดุลระหว่างผลประโยชน์และความมั่นคงทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศต่อไป

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ศึกษาเปรียบเทียบ BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ ๒. วิเคราะห์ผลประโยชน์และผลกระทบของ BRI ที่มีต่อภูมิภาคและประเทศไทย และ ๓. เสนอแนะนโยบายและมาตรการเพื่อป้องกันผลกระทบต่อประเทศไทยจากการเข้าร่วม BRI โดยเน้นด้านความร่วมมือทางการเงิน (Financial Cooperation) โดยผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่ปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจจำนวน ๑๒ คน แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า BRI มีความแตกต่างหลายประการจากกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ โดย BRI เน้นความเชื่อมโยงเป็นสำคัญ เพื่อให้สาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถแผ่ขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจไปยังทวีปเอเชีย รวมไปถึงแอฟริกาและยุโรป ด้านผลประโยชน์จาก BRI พบว่าประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคสามารถใช้ประโยชน์จาก BRI ได้หลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ประเทศไทยมีที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญของอาเซียนและประเทศในกลุ่ม CLMV และการมีโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) ที่จะเชื่อมโยงกับแนวเส้นทาง BRI สำหรับผลกระทบซึ่งถือเป็นความเสี่ยงนั้น ประเทศไทยควรปรับตัวต่อการไหลเข้าของเงินทุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อเข้ามาทำธุรกิจในประเทศไทย ซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันมากขึ้น ธุรกิจของไทยอาจได้รับผลกระทบ งานวิจัยได้เสนอแนะให้ประเทศไทยเตรียมความพร้อมในการสร้างความเข้มแข็งให้ผู้ประกอบการไทย การเตรียมความพร้อมเปิดเสรีภาคการเงินให้มากขึ้นอย่างมียุทธศาสตร์ การเตรียมกฎเกณฑ์การกำกับดูแลการบริการทางการเงินที่เหมาะสม และพัฒนาบุคลากรของไทยให้เรียนรู้และเข้าใจยุทธศาสตร์ของจีนที่ใช้กับประเทศต่าง ๆ อย่างถ่องแท้และเท่าทัน เพื่อให้การเข้าร่วม BRI ของประเทศไทยเกิดประโยชน์สูงสุด

ABSTRACT

Title Financial Cooperation under the Belt and Road Initiative: Implications on Thailand's Economic Security)

Field Economics

Name Boonchai Charassangsomboon

Course NDC **Class** 60

The Belt and Road Initiative (BRI) is one of the most crucial foreign policies of the Government of China under President Xi Jinping's leadership. It is considered as both opportunities and challenges for countries along the BRI routes. Thailand, although not geographically located in the BRI routes, is expected to be inevitably affected by the Initiative. This issue is, therefore, challenging in terms of policy implementation. The study on the impacts of the BRI will be useful for policy design to strike a balance between benefits and risks on the country's economic and financial security.

This study was conducted on a qualitative-based research and its objectives is threefold (1) To compare and contrast the BRI with other multilateral cooperation frameworks (2) To analyze the benefits and impacts of the BRI over regional and Thailand's economy and (3) To provide policy recommendation to cope with the impacts from Thailand's participation in the BRI. Content of this study is confined to financial cooperation under the BRI. Analysis of the result of this study is based on literature reviews and in-depth interviews with 12 respondents working in economic and financial areas.

The study revealed that there are many differences between the BRI and other multilateral cooperation frameworks in several aspects. The BRI put an emphasis on connectivity. This reflects the expansion of China's influence in Asian, African and European region. It is found that the BRI provides Thailand and regional countries with opportunities in many aspects. This is especially the case for Thailand at which is strategically located in ASEAN and CLMV regions as well as the attempt of Thailand to intergrate the Eastern Economic Corridor (EEC) into a part of the BRI routes. Negative impacts which are considered major risks to the host countries' perspective include the influx of Chinese businesses to intensify the competitions against local businesses. Thailand should enhance local businesses' capability and competitiveness and be prepared for the increased financial liberalization in a more strategic manner. Also, proper financial regulation should be put in place. Thai people should have profound understanding on how China implements its policy strategies in their partner countries in order to reap economic benefits of the BRI for the country.

คำนำ

ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) หมายถึง ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศที่ริเริ่มโดยสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งต้องการเชื่อมโยงทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรป เข้าด้วยกัน โดยมีแนวเส้นทางเชื่อมโยงทางกายภาพ ๒ ด้าน ได้แก่ ๑. แนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางเศรษฐกิจสายไหม (Silk Road Economic Belt) ซึ่งเน้นเชื่อมโยงจีนทางภาคพื้นดินเข้ากับเอเชีย รัสเซีย และยุโรป และ ๒. เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑ (21st Century Maritime Silk Road) เชื่อมโยงจีนทางภาคทะเลเข้ากับเอเชีย แอฟริกา และยุโรป ข้อริเริ่ม BRI ประกอบด้วยความร่วมมือ ๕ สาขาหลัก ได้แก่ ๑. การประสานนโยบาย ๒. ความเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน ๓. การค้าเสรี ๔. การบูรณาการด้านการเงิน และ ๕. ความเชื่อมโยงระดับประชาชน

ข้อริเริ่มBRI ได้กลายเป็นนโยบายด้านต่างประเทศที่สำคัญของรัฐบาลประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง และนำไปสู่การจัดการประชุม Belt and Road Forum (BRF) เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๔-๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างดีจากการมีผู้นำและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของประเทศต่าง ๆ กว่า ๑๓๐ ประเทศเข้าร่วมการประชุมดังกล่าว โดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เชิญรัฐมนตรีจาก ๖ กระทรวงด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยเข้าร่วมการประชุมครั้งนี้ด้วย

แนวคิด BRI เป็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับประเทศต่าง ๆ ตามแนวเส้นทาง Belt and Road ซึ่งครอบคลุมแนวเส้นทางทั้งทางบกและทางทะเลจากสาธารณรัฐประชาชนจีนทางตะวันตกสู่ยุโรป

ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการเก็บข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจจำนวน ๑๒ คน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ทางการเงินการคลัง ที่จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป

(นายบุญชัย จรัสแสงสมบูรณ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
ขอบเขตของการวิจัย	๖
วิธีดำเนินการวิจัย	๖
ข้อจำกัดของการวิจัย	๗
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
คำจำกัดความ	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสาระสำคัญของข้อริเริ่มหนึ่งแถบ	
 หนึ่งเส้นทางและกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ	๘
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	๘
แนวคิดและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ	๑๐
แนวคิดและทฤษฎีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	๑๖
กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	๒๐
กรอบความร่วมมือพหุภาคี	๒๐
ความตกลงเขตการค้าเสรี	๒๖
ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI)	๒๙
กลไกและองค์ประกอบต่าง ๆ ภายใต้ BRI	๓๒
กรอบแนวทางความร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI	๓๖
การเปรียบเทียบข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไป	๔๔
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๗
สรุป	๔๙

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓	
ผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจากการเข้าร่วม	
กรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้แนวคิด BRI	๕๐
ความสำคัญของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI)	๕๐
ผลประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้ข้อริเริ่ม BRI	๕๑
ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้ข้อริเริ่ม BRI	๕๘
ผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจากการเข้าร่วม	
กรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI	๖๑
สรุป	๗๙
บทที่ ๔	
แนวทางในการป้องกันผลกระทบทางเศรษฐกิจการเงินจากการเข้าร่วม	
กรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ BRI	๘๐
ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง	
(Belt and Road Initiative: BRI)	๘๐
สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI	๘๔
ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจจากการเข้าร่วมข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง	
(Belt and Road Initiative: BRI)	๘๔
สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเสี่ยงจากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI	๘๖
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อป้องกันผลกระทบ	
จากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI	๘๗
สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ	
เพื่อป้องกันผลกระทบจากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI	๘๘
บทที่ ๕	
สรุปและข้อเสนอแนะ	๙๐
สรุป	๙๐
ข้อเสนอแนะ	๙๒
บรรณานุกรม	๙๕
ภาคผนวก	๙๗
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๐๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓-๑ ประเทศตามแนวเส้นทาง BRI จำแนกตามกลุ่มประเทศ	๖๔
๓-๒ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ South Asia ที่สำคัญ	๖๕
๓-๓ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ South Asia ที่สำคัญ	๖๕
๓-๔ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ Southeast Asia ที่สำคัญ	๖๖
๓-๕ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ Southeast Asia ที่สำคัญ	๖๖
๓-๖ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ Central Asia ที่สำคัญ	๖๗
๓-๗ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ Central Asia ที่สำคัญ	๖๗
๓-๘ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ West Asia and North Africa ที่สำคัญ	๖๘
๓-๙ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ West Asia and North Africa ที่สำคัญ	๖๘
๓-๑๐ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ Central and Eastern European ที่สำคัญ	๖๙
๓-๑๑ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ Central and Eastern European ที่สำคัญ	๖๙
๓-๑๒ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ The other State of the CIS ที่สำคัญ	๗๐
๓-๑๓ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ The other State of the CIS ที่สำคัญ	๗๐
๓-๑๔ สินค้าส่งออกของไทยไปยังมองโกเลียและรัสเซียที่สำคัญ	๗๑
๓-๑๕ สินค้านำเข้าของไทยจากมองโกเลียและรัสเซียที่สำคัญ	๗๑
๓-๑๖ สินค้าส่งออกของไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน (รวมเขตบริหารพิเศษฮ่องกง) ที่สำคัญ	๗๒
๓-๑๗ สินค้านำเข้าของไทยจากสาธารณรัฐประชาชนจีน (รวมเขตบริหารพิเศษฮ่องกง) ที่สำคัญ	๗๒
๓-๑๘ เปรียบเทียบปริมาณการค้าระหว่างไทยและกลุ่มประเทศตามแนว BRI ในปี ๒๕๖๐	๗๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑-๑ เส้นทางสายไหมเศรษฐกิจทางบกและเส้นทางสายไหมเศรษฐกิจทางทะเล ศตวรรษที่ ๒๑ (The Silk Road Economic Belt and 21st Century Maritime Silk Road)	๒
๑-๒ มูลค่าการส่งออกและการนำเข้าของประเทศไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน	๔
๑-๓ สัดส่วนการส่งออกของประเทศไทยไปยังตลาดส่งออกต่างประเทศ (ข้อมูลปี ๒๕๖๐)	๔
๒-๑ แผนปฏิบัติการเซบู (Cebu Action Plan)	๒๓
๒-๒ กลไกการทำงานของ CMIM	๒๕
๒-๓ ประเทศสมาชิกอาเซียน RCEP และ TPP-11	๒๙
๒-๔ แนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเล ในศตวรรษที่ ๒๑	๓๑
๒-๕ แผนที่ประเทศสมาชิกผู้ก่อตั้ง AIIB	๓๗
๒-๖ สัดส่วนผู้ถือหุ้นในกองทุนเส้นทางสายไหมจากการจ่ายเงินงวดแรกจำนวน ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ	๓๙
๒-๗ เปรียบเทียบขนาดเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศที่อยู่ตามแนวเส้นทาง BRI กับกลุ่มประเทศในกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ	๔๖
๓-๑ ระเบียบเศรษฐกิจ ๖ แห่ง ภายใต้ข้อริเริ่ม BRI	๖๓

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สาธารณรัฐประชาชนจีนได้นำเสนอข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) ต่อประชาคมโลกเป็นครั้งแรกในช่วงการเยือนสาธารณรัฐคาซัคสถานและสาธารณรัฐอินโดนีเซียอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง (Xi Jinping) ในปี ๒๕๕๖ หลังจากนั้น BRI ได้กลายเป็นนโยบายด้านการต่างประเทศที่สำคัญของรัฐบาลประธานาธิบดี สี จิ้นผิง และนำมาสู่การจัดการประชุม Belt and Road Forum (BRF) เป็นครั้งแรกภายใต้หัวข้อ “ส่งเสริมความร่วมมือและผนึกกำลังสร้างเส้นทางคาราวะระหว่างประเทศ พร้อมกระจายผลประโยชน์และพัฒนาไปพร้อมกัน” เมื่อวันที่ ๑๔-๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างดีจากการมีผู้นำและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของประเทศต่าง ๆ กว่า ๑๓๐ ประเทศเข้าร่วมการประชุมดังกล่าว โดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เชิญรัฐมนตรีจาก ๖ กระทรวงด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เข้าร่วมการประชุมครั้งนี้ด้วย

BRI เป็นความพยายามในการเป็นผู้นำของสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือด้านนโยบาย ด้านการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการขจัดอุปสรรคทางการค้า ด้านการรวมตัวทางการเงิน และด้านการเดินทางแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนในประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ในแนวของเส้นทางสายไหมเศรษฐกิจทางบกและเส้นทางสายไหมเศรษฐกิจทางทะเลศตวรรษที่ ๒๑ (The Silk Road Economic Belt and 21st Century Maritime Silk Road) หรืออีกนัยหนึ่งคือความพยายามในการส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และเงินทุนระหว่างกันให้เสรีมากขึ้นและมีอุปสรรคน้อยลง อันที่จริงแล้ว BRI มีประวัติความเป็นมาย้อนกลับไปในสมัยโบราณเมื่อประมาณ ๒,๐๐๐ ปีก่อนที่จีนใช้เส้นทางสายไหมเป็นเส้นทางค้าขายสินค้ากับต่างประเทศ ซึ่งช่วยสร้างอิทธิพลให้กับจีนในอดีต ดังจะเห็นได้จากการที่ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้กล่าวต่อที่ประชุม BRF ว่า บรรพบุรุษชาวจีนได้บุกเบิกเส้นทางสายไหม ทำให้ได้เปิดประตูมิตรภาพกับประเทศต่าง ๆ และจิตวิญญาณของเส้นทางสายไหมได้กลายมาเป็นมรดกที่ยิ่งใหญ่ให้กับมนุษยชาติ

ทั้งนี้ ในทางกายภาพแล้ว BRI จะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคเอเชีย ยุโรป และแอฟริกาตามข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road) ดังนี้

๑. เส้นทางสายไหมเศรษฐกิจทางบก (The Silk Road Economic Belt) จะเชื่อมโยง
๑. สาธารณรัฐประชาชนจีนกับยุโรปโดยผ่านทางเอเชียกลางและสหพันธรัฐรัสเซีย ๒. สาธารณรัฐ

ประชาชนจีนกับตะวันออกกลางผ่านทางเอเชียกลาง และ ๓. สาธารณรัฐประชาชนจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ

๒. เส้นทางสายไหมเศรษฐกิจทางทะเลศตวรรษที่ ๒๑ (The 21st Century Maritime Silk Road) จะเชื่อมโยง ๑. สาธารณรัฐประชาชนจีนกับยุโรปโดยผ่านทางทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดีย และ ๒. สาธารณรัฐประชาชนจีนกับแปซิฟิกใต้ผ่านทางทะเลจีนใต้

ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ ๑-๑

แผนภาพที่ ๑-๑ เส้นทางสายไหมเศรษฐกิจทางบกและเส้นทางสายไหมเศรษฐกิจทางทะเลศตวรรษที่ ๒๑ (The Silk Road Economic Belt and 21st Century Maritime Silk Road)

BRI เป็นการสร้างความร่วมมือเพื่อเชื่อมโยงเอเชีย ยุโรป และแอฟริกาให้เป็นวงกลมทางเศรษฐกิจที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและมีความสงบสุขร่วมกันโดยมีหลักการคือ ๑. การเชื่อมโยงทั้งสามภูมิภาคเพื่อสร้างประโยชน์ร่วมกันโดยการสร้างห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และการเชื่อมโยงระบบคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างระเบียงเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Corridor) เพื่อลดต้นทุนการค้าและการลงทุนระหว่างกัน ส่งเสริมการค้าและการลงทุนเสรี สนับสนุนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ และช่วยพัฒนาประเทศเศรษฐกิจของประเทศที่ไม่มีทางออกทางทะเล (Landlocked Country) และ ๒. การกำหนดให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก และสนับสนุนด้วยการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างประชาชนในแนวเส้นทาง BRI โดยจะไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศที่เข้าร่วม หลักการข้างต้นมีนัยต่อการสร้างเสริมบทบาทของสาธารณรัฐ

ประชาชนจีนให้ทั่วโลกเห็นว่า นอกจากสาธารณรัฐประชาชนจีนจะเปิดกว้างต่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างทั่วถึงในประเทศต่าง ๆ ตามแนวเส้นทางแล้ว ยังให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับประชาชน สะท้อนได้จากการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้วย นับได้ว่าหลักการดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานต่อการเสริมสร้างบทบาทและภาพลักษณ์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านต่างประเทศให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นประเด็นพื้นฐานที่ทุกประเทศต่างให้ความสำคัญ ขณะเดียวกัน การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมก็เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างความสงบสุขและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจด้วย

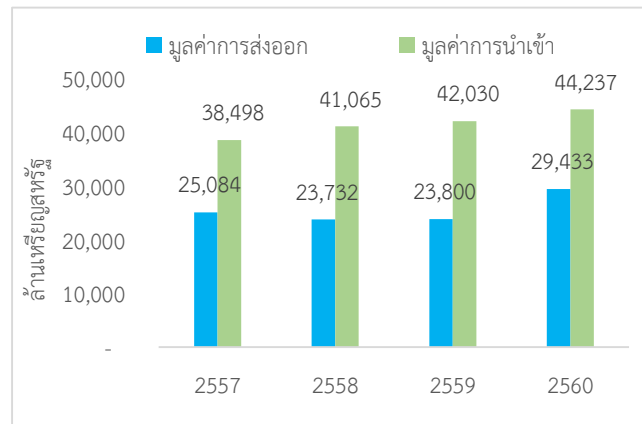
การส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเงิน และการลงทุนเช่นนี้เป็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ตามแนวเส้นทาง BRI ซึ่งเป็นข้อริเริ่มที่ถูกขับเคลื่อนโดยประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับสองของโลกอย่างสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มุ่งขยายความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงทางกายภาพและทางเศรษฐกิจไปทางทิศตะวันตกและทิศใต้ของเอเชีย ย่อมมีอิทธิพลและผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากประเทศไทยอยู่กึ่งกลางของแนวเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะเส้นทางการเชื่อมโยงทางบก ซึ่งข้อริเริ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจดังกล่าว แม้จะเป็นเรื่องใหม่แต่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้แสดงออกถึงความมุ่งมั่นที่จะผลักดันให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต กล่าวคือ นอกจากประธานาธิบดี สี จิ้นผิง จะได้ประกาศนโยบาย BRI ในเวทีระหว่างประเทศในโอกาสต่าง ๆ แล้ว ข้อริเริ่ม BRI ยังถูกกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญ

ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ ๑๙ (the 19th Party Congress) นับเป็นการประกาศถึงแนวนโยบายด้านการต่างประเทศในเชิงเศรษฐกิจครั้งสำคัญของสาธารณรัฐประชาชนจีนนอกเหนือจากการที่ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้กล่าวสุนทรพจน์ในการประชุมดังกล่าวที่จะทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนกลายเป็น “มหาอำนาจชั้นนำของโลก” ภายในปี ค.ศ. ๒๐๕๐

การที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ ๒ ของโลกและเป็นคู่ค้าทางเศรษฐกิจรายใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ซึ่งจากข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์ พบว่าในปี ๒๕๖๐ ประเทศไทยและจีนมีมูลค่าการค้าระหว่างกันสูงถึง ๗๓,๖๗๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ และปริมาณการค้าระหว่างกันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศไทยส่งออกสินค้าไปยังประเทศจีนคิดเป็นมูลค่า ๒๙,๔๓๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐ และนำเข้าสินค้าจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมูลค่า ๔๔,๒๓๗ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (แผนภาพที่ ๑-๒ และแผนภาพที่ ๑-๓) นอกจากนี้ ประเทศไทยถือเป็นคู่ค้าลำดับที่ ๑๓ ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังนั้นทิศทางการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยเฉพาะ BRI ซึ่งมีนัยด้านภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ด้วย ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศคู่ค้าสำคัญ ๆ ของจีนในภูมิภาคนี้ อย่างมีนัยสำคัญอย่างแน่นอน นอกจากนี้ การที่ BRI ถือเป็นนโยบายด้านเศรษฐกิจและการต่างประเทศระยะยาวที่สำคัญของสาธารณรัฐประชาชนจีน และครอบคลุมประเทศต่าง ๆ กว่า ๖๐ ประเทศในภูมิภาคเอเชีย แอฟริกา จนถึงยุโรป มีสัดส่วนประชากรมากกว่าร้อยละ ๖๐ ของประชากรโลก มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) รวมกันประมาณร้อยละ ๓๐ ของโลก

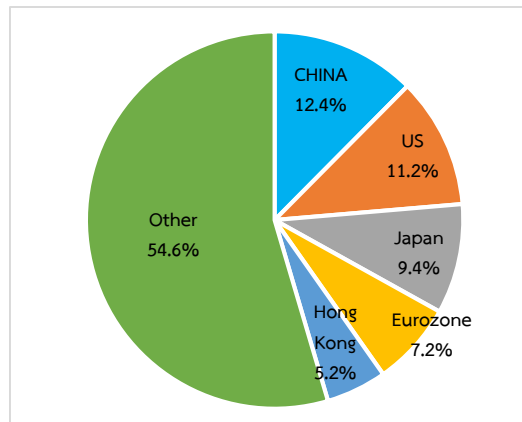
และมีมูลค่าการค้าระหว่างกันประมาณร้อยละ ๓๕ ของมูลค่าการค้าโลก ดังนั้น ความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นภายใต้ BRI ย่อมส่งผลต่อภาพรวมของเศรษฐกิจโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วยเช่นกัน

แผนภาพที่ ๑-๒ มูลค่าการส่งออกและการนำเข้าของประเทศไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

แผนภาพที่ ๑-๓ สัดส่วนการส่งออกของประเทศไทยไปยังตลาดส่งออกต่างประเทศ (ข้อมูลปี ๒๕๖๐)

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์และผลกระทบเพื่อกำหนดท่าทีของประเทศต่อข้อริเริ่ม BRI ดังกล่าว โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือด้านการเงินเพื่อการพัฒนาเส้นทางสายไหมเศรษฐกิจทั้งทางบกและทางทะเล (Financing the Development of

the Belt and Road) ซึ่งแม้จะเป็นกรอบความร่วมมือทางการเงินและการลงทุนอย่างกว้าง ๆ แต่ก็จำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องกำหนดท่าทีหรือมาตรการเพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากมีความเกี่ยวพันกับการเงินเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งในแง่บทบาทของเงินทุนภายในของแต่ละประเทศเอง และบทบาทของเงินทุนที่มาจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) ที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๙ เป็นต้น บทบาทของการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน (Public Private Partnership: PPP) การสนับสนุนทางการเงินแก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs Financing) ความร่วมมือในภาคการธนาคารและภาคตลาดทุน เป็นต้น ซึ่งความร่วมมือในภาคการเงินแม้จะส่งผลดีต่อการระดมแหล่งเงินเพื่อการพัฒนา แต่ก็อาจส่งผลต่อความผันผวนของการเคลื่อนไหวของเงินทุนระหว่างประเทศได้ ซึ่งเป็นประเด็นที่ประเทศกำลังพัฒนาจำเป็นต้องมีความระมัดระวัง

เนื่องจากข้อริเริ่ม BRI เป็นเรื่องใหม่และอยู่ในช่วงเริ่มต้นของกระบวนการในการแสวงหาพันธมิตรเพื่อบรรลุเป้าหมายการรวมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ การศึกษาวิเคราะห์ทิศทางของ BRI จึงจำเป็นต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจการเงินระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่มีในปัจจุบัน โดยเฉพาะความร่วมมือพหุภาคีไม่ว่าจะเป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ตั้งอยู่ทางชายฝั่งของมหาสมุทรแปซิฟิกทั้งในทวีปเอเชีย อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ และออสเตรเลีย ซึ่งถือว่าเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโลก กรอบความร่วมมืออาเซียนบวกสาม (ASEAN+3) ประกอบด้วยสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งถือเป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจการเงินที่มีความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยเฉพาะความร่วมมือในการจัดตั้งกลไกการให้ความช่วยเหลือทางการเงินระหว่างกันในกรณีที่มีสมาชิกประสบวิกฤตการณ์ทางการเงิน ตลอดจนการเปรียบเทียบกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจการเงินที่อยู่ระหว่างการเจรจา ได้แก่ ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) ซึ่งจะเป็นความตกลงการค้าเสรีฉบับองค์รวม (Comprehensive Free Trade Agreement) ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียน ๖ ประเทศ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย สาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศอินเดีย ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี และประเทศนิวซีแลนด์ โดยมีจุดมุ่งหมายให้มีการเปิดเสรีครอบคลุมทั้งการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน และความร่วมมืออื่น ๆ ให้มีขอบเขตครอบคลุมมากขึ้น และมีระดับการเปิดเสรีที่สูงกว่าความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) ฉบับอื่น ๆ เนื่องจากกรอบความร่วมมือทั้งหลายที่กล่าวข้างต้นต่างก็มีวัตถุประสงค์และขอบข่ายของความร่วมมือและมีระดับการผูกพันประเทศสมาชิก (binding) ที่แตกต่างกันไป การศึกษาวิเคราะห์ทิศทางของ BRI โดยการเปรียบเทียบกับกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจการเงินระหว่างประเทศต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายความร่วมมือของประเทศไทยในการรวมกลุ่ม BRI ในระยะยาว ทั้งนี้ เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างผลประโยชน์และความมั่นคงทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดสำคัญของ BRI เปรียบเทียบกับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ

๒. เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญของ BRI ประโยชน์ของความร่วมมือและข้อจำกัด-ข้อริเริ่มของ BRI รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ BRI

๓. เพื่อเสนอแนะนโยบายและมาตรการในการปกป้องเศรษฐกิจการเงินของประเทศ เพื่อป้องกันผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ BRI

ขอบเขตของการวิจัย

งานศึกษานี้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้ BRI โดยเน้นด้านความร่วมมือทางการเงิน (Financial Cooperation) ประกอบด้วย การนำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ การนำเสนอความเป็นมา แนวคิด และ กรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ BRI การศึกษาเปรียบเทียบข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ การวิเคราะห์ผลประโยชน์และผลกระทบจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือภายใต้ BRI รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือภายใต้ BRI

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจจำนวน ๑๒ คน

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากข้อ ๑. และ ๒. มาทำการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากแนวคิด BRI เป็นแนวคิดที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเพิ่งเริ่มประกาศเมื่อปี ๒๕๕๖ และยังขาดความชัดเจนในรายละเอียดต่าง ๆ ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายชื่อประเทศอย่างเป็นทางการที่แนวเส้นทาง Belt and Road พาดผ่าน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงไม่สามารถอ้างอิงข้อมูลบางอย่างที่เป็นทางการได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการประเมินผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI

สามารถนำผลการวิเคราะห์ประกอบการพิจารณาความเป็นไปได้ในการที่ประเทศไทยจะเข้าร่วมในโครงการตาม BRI และ

มีการเสนอแนะนโยบายเชิงป้องกันที่สำคัญ ๆ เพื่อบรรเทาผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์จากการเข้าร่วมในกรอบดังกล่าวได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดท่าทีของไทย เพื่อให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเข้าร่วมความร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI

คำจำกัดความ

Belt and Road Initiative (BRI)

หมายถึง ยุทธศาสตร์การพัฒนาภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ซึ่งประกอบด้วยเส้นทางสายไหมเศรษฐกิจทางบกและเส้นทางสายไหมเศรษฐกิจทางทะเลแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (The Silk Road Economic Belt and 21st Century Maritime Silk Road) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเชื่อมโยงและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศที่อยู่ในแนวเส้นทางข้างต้น เช่น การเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการขจัดอุปสรรคทางการค้า ด้านความร่วมมือทางการเงิน และด้านการเดินทางแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชน เป็นต้น

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสาระสำคัญของข้อริเริ่ม หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางและกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา และรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วรวบรวมสาระสำคัญ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ โดยเนื้อหาในการนำเสนอมีลำดับ ดังนี้

๑. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
๒. แนวคิดและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ
๓. แนวคิดและทฤษฎีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
๔. กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
๕. กรอบความร่วมมือพหุภาคี
๖. ความตกลงเขตการค้าเสรี
๗. ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI)
๘. กรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI
๙. การเปรียบเทียบข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ
๑๐. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๑๑. สรุป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) มีลักษณะเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ดังนั้น การศึกษาผลกระทบต่อประเทศไทยจากข้อริเริ่มดังกล่าว จำเป็นต้องเข้าใจพื้นฐานด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประโยชน์และข้อจำกัดของการค้าระหว่างประเทศที่มีต่อการพัฒนาและความอยู่ดีกินดีของคนในชาติ ซึ่งช่วยอธิบายถึงความพยายามของประชาคมโลกในการส่งเสริมเพื่อให้การค้าระหว่างประเทศมีอุปสรรคน้อยที่สุดไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคทางด้านภาษี (Tariff barriers) และอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษี (Non-tariff barriers) ซึ่งสะท้อนให้เห็นภายใต้กรอบการเจรจาการค้าเสรีระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น การค้าเสรีภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) กรอบความตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศแบบหลายประเทศ หรือที่

เรียกว่า “ความตกลงการค้าเสรีแบบพหุภาคี” (Multilateral Free Trade Agreement) เช่น ความตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Agreement: NAFTA) หรือความตกลงการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Agreement: AFTA) เป็นต้น รวมถึงความตกลงการค้าเสรีระหว่างสองประเทศ หรือที่เรียกว่า “ความตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคี” (Bilateral Free Trade Agreement) เช่น ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement: JTEPA) ความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย (Thailand-Australia Free Trade Agreement: TAFTA) เป็นต้น

การค้าระหว่างประเทศเกิดจากการที่แต่ละประเทศไม่สามารถผลิตสินค้าหรือบริการที่ประเทศต้องการได้เองทั้งหมด สินค้าและบริการบางอย่างจึงจำเป็นต้องมีการนำเข้าจากประเทศอื่นที่สามารถผลิตสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ได้มากกว่าความต้องการบริโภคภายในประเทศนั้น ๆ ซึ่งการนำเข้าสินค้าหรือบริการจากต่างประเทศจำเป็นที่ประเทศผู้นำเข้าต้องชำระค่าสินค้าหรือบริการที่นำเข้านั้นโดยอาจชำระด้วยเงินหรืออาจชำระด้วยการนำสินค้าอื่นที่ประเทศผู้นำเข้าผลิตได้กินพอไปแลก การแลกเปลี่ยนสินค้านี้มีมานานหลายร้อยปีก่อนที่มนุษย์จะนำเรือขนส่งมาใช้ด้วยซ้ำไป กล่าวคือ ในอดีตพ่อค้ามีการเดินทางไกลผ่านเส้นทางสายไหมเพื่อนำผ้าไหมและเครื่องเทศจากเอเชียมายังยุโรปตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๔ และ ๑๕ ก่อนที่จะมีการใช้เรือเพื่อการค้าระหว่างประเทศอย่างแพร่หลายในศตวรรษที่ ๑๗ ซึ่งการค้าระหว่างประเทศมีส่วนช่วยสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศที่มีการค้าขายระหว่างกันนับจากอดีต ปัจจุบันการค้าระหว่างประเทศได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจโลกในปัจจุบันและยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาโลกยุคใหม่ที่มีความทันสมัยด้านอุตสาหกรรม การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งนำเข้าสินค้าและบริการมาจากหลายเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลด้านการขาดทรัพยากรหรือไม่สามารถผลิตสินค้านั้น ๆ ได้เอง สินค้าจากต่างประเทศมีราคาถูกกว่าหรือคุณภาพดีกว่าเมื่อเทียบกับสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือประเทศญี่ปุ่นที่ไม่มีแหล่งน้ำมันใต้พิภพของตนเองต้องพึ่งพาการนำเข้าทั้งหมดโดยมีสถานะเป็นประเทศผู้นำเข้าน้ำมันดิบสูงเป็นอันดับ ๔ ของโลก แต่ประเทศญี่ปุ่นก็เกินดุลการค้าต่างประเทศเนื่องจากญี่ปุ่นมีความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการอื่นที่เป็นที่ต้องการของโลกเพื่อใช้แลกเปลี่ยนกับการนำเข้าน้ำมัน ซึ่งการผลิตสินค้าและบริการเพื่อการค้าระหว่างประเทศของประเทศต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับหลักการพื้นฐาน ๒ ประการตามที่ Adam Smith วิเคราะห์ไว้ในหนังสือ The Wealth of Nations ในปี ๑๗๗๖ คือ การทำงานเฉพาะอย่าง (Division of Labor) ที่เน้นการทำงานเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของสายการผลิต ไม่ใช่คนเดียวทำทุกอย่างในทุกขั้นตอนของการผลิต และความชำนาญ (Specialization) ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการทำงานเฉพาะอย่างที่จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการผลิตและนำมาสู่การเพิ่มผลิตภาพการผลิต (Increased Efficiency and Productivity)

ในทางทฤษฎีแล้ว การค้าระหว่างประเทศจะส่งผลดีต่อประเทศต่าง ๆ อย่างน้อย ๖ ประการ ได้แก่ ๑. ช่วยกระตุ้นให้ประเทศเลือกผลิตสินค้าและบริการที่ประเทศมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) หรืออีกนัยหนึ่งคือ ผลิตสินค้าที่ประเทศมีความชำนาญ

เนื่องจากผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและด้วยต้นทุนค่าเสียโอกาสที่ต่ำที่สุด ๒. เนื่องจากมีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบจึงสามารถผลิตสินค้าได้ในปริมาณที่มากพอ (Economies of Scale) ซึ่งจะช่วยให้อัตราต้นทุนต่ำลง ๓. ช่วยเพิ่มการแข่งขันและนำมาซึ่งราคาสินค้าในตลาดโลกลดลงซึ่งจะเป็นผลดีต่อผู้บริโภค ในแง่อำนาจซื้อที่แท้จริงจะมีมากขึ้นจากราคาสินค้าที่ลดลง ๔. ช่วยลดการผูกขาดทางการค้า ภายในประเทศลงเนื่องจากการแข่งขันจากบริษัทภายนอกประเทศ ๕. การแข่งขันจะช่วยพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ดีขึ้นเนื่องจากการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม การออกแบบ และการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการผลิต รวมถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างประเทศ และสุดท้าย ๖. มักจะนำมาซึ่งการจ้างงานเพิ่ม โดยเฉพาะในภาคที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการส่งออกก่อนที่จะขยายการจ้างงานไปยังภาคการผลิตอื่นของประเทศ ตามการเติบโตของเศรษฐกิจ

แม้จะมีประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจและการจ้างงานของประเทศ แต่การค้าระหว่างประเทศ ก็อาจส่งผลที่ไม่พึงประสงค์ในบางประการเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น ๑. การพึ่งพาภาคการผลิตที่ประเทศ มีความชำนาญมากเกินไปอาจเกิดผลลบขึ้นได้หากความต้องการสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ลดลงหรือ มีประเทศอื่นผลิตได้ถูกกว่า ซึ่งเสี่ยงต่อการก่อให้เกิดการว่างงานในภาคการผลิตนั้น ๆ ๒. อุตสาหกรรมการผลิตบางอย่างอาจไม่สามารถเติบโตขึ้นได้โดยเฉพาะอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ที่เพิ่งเกิดเนื่องจากถูกกดดัน จากการแข่งขันจากต่างประเทศ และ ๓. ผู้ผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในตลาดภายในประเทศอาจไม่สามารถ อยู่รอดได้เพราะการแข่งขันจากต่างประเทศและสุดท้ายจะทำให้การกระจายตัวของภาคการผลิตของประเทศแย่งลง

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎี การค้าระหว่างประเทศเพื่อเป็นพื้นฐานทางทฤษฎีในการวิเคราะห์ผลกระทบของ BRI ต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศ (International Trade) หมายถึง การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศ โดยทั่วไปแล้วแต่ละประเทศจะมีฐานะเป็นทั้งประเทศผู้นำสินค้าเข้า และประเทศผู้ส่งสินค้าออก เพราะประเทศต่าง ๆ มีการผลิตสินค้าที่แตกต่างกันจึงทำให้ต้องมีการค้าระหว่างประเทศขึ้น

รูปแบบและลักษณะการค้าระหว่างประเทศได้รับแนวความคิดมาจากนักเศรษฐศาสตร์ ในแต่ละยุคสมัย รวมทั้งได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเทคโนโลยี ในแต่ละช่วง ซึ่งเราสามารถแบ่งรูปแบบหรือลักษณะการค้าในแต่ละช่วง ดังนี้

๑. ลัทธิพาณิชย์นิยม

แนวคิดภายใต้ลัทธิพาณิชย์นิยมเชื่อว่า ประเทศจะร่ำรวยและมั่งคั่งได้จะต้องมีดุลการค้า เกินดุล ทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาช่วยเหลือเอกชนของประเทศตนในการทำการค้ากับประเทศอื่น ๆ โดยรัฐ จะพยายามหามาตรการและนโยบายเพื่อช่วยเหลือนักธุรกิจของตนเองเพื่อให้มีความได้เปรียบในการค้า

ได้แก่ การกีดกันการนำเข้า การให้ความช่วยเหลือผู้ส่งออกโดยการตั้งกองเรือพาณิชย์ และช่วยเจรจาต่อรองกับประเทศคู่ค้า โดยใช้อำนาจทางการทหารเป็นเครื่องช่วยการต่อรอง การค้าระหว่างประเทศภายใต้แนวคิดนี้ไม่ขยายตัวเท่าที่ควร เนื่องจากมีการกีดกันทางการค้าซึ่งกันและกัน ซึ่งในระยะยาวทำให้การผลิตและการจ้างงานหดตัวลง

๒. ทฤษฎีการค้าของสำนักคลาสสิก

ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Theory of Comparative Advantage) แนวความคิดด้านการค้าระหว่างประเทศได้เน้นมาทางการค้าแบบเสรี ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก เช่น Adam Smith และ David Ricardo นักเศรษฐศาสตร์สำนักนี้เชื่อว่า ถ้าปล่อยให้ตลาดภายในประเทศมีการค้าระหว่างประเทศภายใต้ตลาดการค้าแบบเสรี จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศคู่ค้า ทำให้แต่ละประเทศสามารถผลิตสินค้าที่มีความชำนาญเฉพาะ แล้วนำสินค้าที่ผลิตได้ในต้นทุนที่ต่ำกว่าประเทศอื่นไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าของประเทศอื่นที่ผลิตขึ้นด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าเพราะมีความชำนาญมากกว่า ประชากรในแต่ละประเทศจะสามารถบริโภคสินค้าในราคาที่ย่อมเยา ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับกรณีที่ไม่มีการค้าหรือมีการกีดกันทางการค้าทุกประเทศ การค้าระหว่างประเทศจะมีผลทำให้สวัสดิการของประเทศต่าง ๆ ดีขึ้น การกินดีอยู่ดีเพิ่มขึ้น

๓. นโยบายการค้าแบบกีดกัน

หลังสงครามโลก ครั้งที่ ๑ เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในทวีปยุโรป จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาใช้นโยบายปกป้องทางการค้าเพื่อทำให้มีความได้เปรียบทางการค้า เช่น การตั้งกำแพงภาษีให้สูง ๆ การสนับสนุนการส่งออก กำหนดโควตาการนำเข้าและมาตรการห้ามการนำเข้า นโยบายและมาตรการกีดกันทางการค้าจึงถูกนำมาใช้ตอบโต้กัน มีผลทำให้การค้าระหว่างประเทศหดตัวลง การกีดกันทางการค้าดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงก่อนสงครามโลก ครั้งที่ ๒

๔. ยุคเริ่มต้นการค้าเสรี

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง โดยมีประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษเป็นประเทศผู้นำ เห็นว่ารูปแบบการค้าที่แต่ละประเทศดำเนินการอยู่ภายใต้กรอบนโยบายกีดกันทางการค้า จะไม่สามารถช่วยฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจตกต่ำได้ จึงได้หารือและแต่งตั้งคณะกรรมการเจรจาตกลงยกเลิกกำแพงภาษีและมาตรการกีดกันทางการค้า โดยมีมติให้จัดทำความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) เพื่อที่จะฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจและการบูรณะประเทศที่ถูกทำลายลงในช่วงสงคราม แต่ทุกประเทศต่างประสบปัญหาเช่นเดียวกันคือ รัฐบาลขาดแคลนเงินทุนภายในประเทศและเงินตราต่างประเทศ ทำให้มีเงินไม่เพียงพอในการซื้อเครื่องมือและเครื่องจักรมาทดแทนทุนที่ถูกทำลายระหว่างสงคราม รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพการผลิต ทุกประเทศจึงต้องแสวงหาเงินตราต่างประเทศ โดยการส่งสินค้าไปขายต่างประเทศให้มาก และซื้อสินค้าจากต่างประเทศให้น้อย จึงส่งผลให้มีการแข่งขันทางการค้า แต่เป็นการแข่งขันที่รัฐบาลทุกประเทศพยายามเข้ามาช่วยเหลือผู้ประกอบการของประเทศตนเอง โดยมีมาตรการแทรกแซงเพื่อทำให้มีการได้เปรียบทางการแข่งขัน เช่น ตั้งกำแพงภาษีสินค้าเข้าให้สูง ให้เงินอุดหนุน

สินค้าส่งออก และจำกัดโควตาสินค้าเข้า ส่งผลให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัวอย่างเชื่องช้า จึงจำเป็นต้องปรับตัวโดยการหันมาเจรจาตกลงทางด้านการค้าระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายที่จะ ขจัดอุปสรรคต่อการค้าและทำให้ระบบการค้าเป็นไปอย่างเสรี

๕. ภูมิภาคนิยม

ขณะที่ประเทศส่วนใหญ่ของโลกกำลังเจรจาภายใต้ระเบียบการค้าโลกของ GATT ก็ได้ เกิดการรวมกลุ่มทางการค้าในภูมิภาคต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้ เนื่องจากจึงนำไปสู่การเจรจาตกลงร่วมกัน ในเรื่องการค้าระหว่างประเทศ ทั้งในระดับพหุภาคี ทวิภาคี และระดับภูมิภาคต่าง ๆ การเจรจา ทำความตกลงที่สำคัญที่สุดคือ GATT ซึ่งได้เริ่มเจรจาครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๑ เป็นการเจรจาที่ยาวนาน และครอบคลุมประเทศทั่วโลกทั้งสิ้น ๑๑๗ ประเทศ ครอบคลุมหัวข้อการเจรจาจำนวนมาก เป็นผลทำให้ ประเทศต่าง ๆ ไม่มั่นใจในผลการเจรจา จึงหันมาเจรจาในระดับภูมิภาคมากขึ้น จึงเป็นที่มาของการจัดตั้ง ความร่วมมือต่าง ๆ เช่น สหภาพยุโรป (European Union: EU) ความตกลงการค้าเสรีอเมริกา เหนือ (North American Free Trade Agreement: NAFTA) เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) และกลุ่มอนุภูมิภาคต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ ทางการค้า เพิ่มอำนาจการต่อรองในการเจรจาและสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจแก่ประเทศสมาชิก

๖. การค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์

การค้าอิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) เป็นการประกอบธุรกิจและการค้าขาย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมทางธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีเครือข่ายสื่อสาร ผสมผสาน เทคโนโลยีประมวลผลเพื่อให้บรรลุกิจกรรมนั้น โดยการทำธุรกรรมผ่านเครื่องโทรศัพท์และอุปกรณ์ต่อพ่วง บัตรอัจฉริยะ รหัสแท่ง เครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือเครือข่ายการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data Interchange) การค้าอิเล็กทรอนิกส์เติบโตควบคู่กับการขยายตัวตามจำนวนผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยได้เริ่มเตรียมตัวเพื่อรองรับธุรกรรม ที่ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น สร้างกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ มารองรับการทำธุรกรรม ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายนิติกรรมสัญญาและพยานหลักฐาน กฎหมายลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ โดยพยายามอธิบายถึงชนิดของสินค้าที่ซื้อขายและประโยชน์จากการค้าระหว่าง ประเทศตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป หากพิจารณาจากช่วงเวลาแล้ว ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสามารถ แบ่งออกเป็น ๒ ช่วงหลัก ๆ ได้แก่

๖.๑ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศยุคเก่า (Classical Theory)

ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีแห่งมูลค่าแรงงาน ซึ่งถือว่ามูลค่าแลกเปลี่ยน ของสินค้าต่าง ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับแรงงานที่ใช้ผลิตสินค้านั้น ๆ อิทธิพลในการผลิตที่สินค้าชนิดหนึ่งมีต่อ สินค้าอีกชนิดหนึ่งขึ้นอยู่กับแรงงานที่ใช้ในการผลิต ถ้าใช้แรงงานในการผลิตน้อยก็จะมีค่าแลกเปลี่ยนต่ำ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด และมีการเคลื่อนย้ายแรงงาน

สมบูรณ์ กล่าวคือ การเคลื่อนย้ายจากอาชีพหนึ่งไปสู่อีกอาชีพหนึ่ง หรือการเคลื่อนย้ายแรงงานจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่งทำได้อย่างเสรีโดยไม่มีคามยุ่งยาก ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงมีได้นำปัจจัยทางด้านการเงิน การเคลื่อนย้ายทุน หรือการเคลื่อนย้ายรายได้ เข้ามาพิจารณา เนื่องจากในยุคที่เริ่มใช้ทฤษฎีนี้ การใช้เครื่องจักรในการผลิตยังไม่แพร่หลาย ปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่ที่ใช้ คือ แรงงาน

๖.๒ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศยุคใหม่ (Modern Theory)

ทฤษฎีนี้ได้นำข้อจำกัดของทฤษฎีเก่ามาปรับปรุง โดยพยายามอธิบายด้วยการนำปัจจัยการผลิตที่ประเทศมีอยู่ว่าจะสามารถนำมาผลิตสินค้าได้ในปริมาณเท่าใด ทฤษฎีนี้เน้นต้นทุนการผลิตทุกชนิด โดยใช้ทฤษฎีราคา (Price Theory) ช่วยอธิบายกลไกกระบวนการผลิต นั่นคือ ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส (Theory of Opportunity cost) และทฤษฎีการค้าที่พิจารณาปริมาณทรัพยากร (Factor Endowment Approach) ทฤษฎีที่น่าสนใจ คือ ทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage) และทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ซึ่งทั้งสองทฤษฎี จะทำการเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตของแต่ละประเทศและเลือกผลิตในสินค้าที่ประเทศของตนมีความได้เปรียบในการผลิตมากกว่า หรือประเทศจะเลือกผลิตสินค้าที่ตนถนัดโดยมีการเปรียบเทียบระหว่างกัน การแลกเปลี่ยนจะมีขอบเขตอยู่ระหว่างปริมาณสินค้าที่ผลิตได้โดยเปรียบเทียบของประเทศทั้งสอง

หากพิจารณาจากแนวคิดของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศแล้ว สามารถจำแนกออกเป็นทฤษฎีต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยนีโอคลาสสิก

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศในสมัยนีโอคลาสสิกได้นำทฤษฎีในสมัยคลาสสิกมาปรับปรุงแก้ไข โดยมีทฤษฎีที่สำคัญคือ ทฤษฎีการค้าแบบต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) โดยต้นทุนค่าเสียโอกาสจะถูกนำมาเป็นหลักในการพิจารณา เนื่องจากต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้าในแต่ละประเทศสามารถวัดได้จากมูลค่าสูงสุดของสินค้าอื่นที่ประเทศนั้นไม่ได้ผลิต ดังนั้น ประเทศจะได้รับประโยชน์ที่สามารถระบายสินค้าที่ผลิตได้มากและซื้อสินค้าที่ตนผลิตได้ไม่พอกับการบริโภคเข้าประเทศ และทฤษฎีการค้าที่พิจารณาปริมาณทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้แนวคิดเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตซึ่งในแต่ละประเทศจะแตกต่างกันไปตามปริมาณทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่ในประเทศ

๒. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่

นักเศรษฐศาสตร์ได้ศึกษาและแก้ไขปรับปรุงทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยคลาสสิก โดยเพิ่มข้อสมมติฐานในการพิจารณา คือ มีปัจจัยการผลิตหลายชนิด การทดแทนกันของปัจจัยไม่สมบูรณ์ การโยกย้ายปัจจัยการผลิตจะเกิดต้นทุนเพิ่มและมีต้นทุนค่าเสียโอกาสเกิดขึ้น ปัจจัยการผลิตจำแนกได้ ๓ ลักษณะ คือ ต้นทุนคงที่ ต้นทุนเพิ่มขึ้น และต้นทุนลดลง

๓. ทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage)

อดัม สมิท (Adam Smith) ได้เสนอทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยสมบูรณ์ คือ การค้าระหว่างประเทศจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศคู่ค้าได้เมื่อแต่ละประเทศยึดหลักในเรื่อง

การแบ่งงานกันทำ ประเทศใดที่ถนัดในการผลิตสินค้าอย่างใดก็ควรผลิตสินค้าอย่างนั้น ความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ คือ ประเทศหนึ่งจะได้เปรียบโดยสมบูรณ์ ถ้าประเทศนั้นสามารถผลิตสินค้าชนิดหนึ่งได้มากกว่าอีกประเทศหนึ่งด้วยปัจจัยการผลิตจำนวนเท่ากันหรือผลิตได้จำนวนเท่ากัน โดยการใช้ปัจจัยการผลิตที่น้อยกว่า ในทางเศรษฐศาสตร์หลักการของการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ คือ ความสามารถของบุคคล กลุ่มคน หรือประเทศในการผลิตสินค้าและบริการให้มีปริมาณและมีประสิทธิภาพมากกว่าคู่แข่งกันภายใต้ต้นทุนเดียวกัน

ทฤษฎีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ได้ถูกกำหนดให้เป็นตัวเปรียบเทียบและชี้วัดผลผลิตแรงงาน จึงมีความเป็นไปได้สำหรับบุคคลหรือประเทศที่จะไม่สามารถมีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ใด ๆ เกิดขึ้นเนื่องจากความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการให้มีปริมาณและมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน ในกรณีนี้ ภายใต้ทฤษฎีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์จะทำให้ไม่มีการค้าขายกันระหว่างกลุ่มบุคคลหรือประเทศ แต่ในความเป็นจริงแล้ว บุคคลหรือประเทศยังคงมีการค้าขายระหว่างกัน ซึ่งสามารถอธิบายด้วยทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่อ้างอิงถึงความสามารถในการผลิตสินค้าที่มีต้นทุนค่าเสียโอกาส

๔. ทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage)

เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) นักเศรษฐศาสตร์สมัยคลาสสิกได้พัฒนาทฤษฎีต่อจากทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ของ อדם สมิท โดยเขาไม่เห็นด้วยกับ อדם สมิท ในประเด็นต่อไปนี้ คือ

๔.๑ ประเทศคู่ค้าที่ผลิตสินค้าและส่งออกนั้นควรจะเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์

๔.๒ ประเทศสามารถที่จะผลิตสินค้าและส่งออกอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าประเทศนั้นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้า

๔.๓ ประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ของประเทศคู่ค้าในทุกการผลิตสินค้าก็ได้หมายความว่าประเทศนั้นสมควรผลิตสินค้าเสียทุกอย่าง แต่ควรที่จะเลือกผลิตสินค้าส่งออกชนิดที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากกว่า

๔.๔ ในทางปฏิบัติ การค้าระหว่างประเทศยังคงเกิดขึ้นแม้ว่าประเทศหนึ่งมีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์เหนืออีกประเทศหนึ่งและประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศยังคงเกิดขึ้นในรูปผลผลิตรวมที่เพิ่มขึ้น

เดวิด ริคาร์โด ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับความสามารถในการผลิตสินค้าของประเทศหนึ่งที่ทำให้ดีกว่าความสามารถในการผลิตสินค้าของอีกประเทศหนึ่ง หากทั้งสองประเทศเลือกผลิตสินค้าที่ตนเองสามารถผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดแล้วนำสินค้านั้น ๆ มาทำการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันก็จะทำให้ได้มาซึ่งสินค้าทั้งสองชนิด โดยเสียต้นทุนการผลิตสินค้าเพียงแค่อัตราเดียว

๕. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ของเฮคเชอร์ - โอลิน (Heckscher-Ohlin Theorem)

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเชอร์ - โอลิน เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศที่ถูกพัฒนาโดยเฮคเชอร์ และโอลิน ซึ่งได้อธิบายถึงความแตกต่างของปัจจัยในการผลิตที่มีอยู่ในแต่ละประเทศ อธิบายถึงราคาของปัจจัยในแต่ละประเทศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญของการค้าระหว่างประเทศ ที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่ามีเทคโนโลยีและรสนิยมเดียวกัน การส่งสินค้าของแต่ละประเทศนั้นจะเน้นส่งออกสินค้าที่ตนเองมีปัจจัยในการผลิตสินค้าจำนวนมากทำให้ราคาของสินค้านั้น ๆ ถูกลงตามไปด้วย และเน้นนำเข้าสินค้าที่หายากและราคาของปัจจัยในการผลิตค่อนข้างแพง เพราะว่าการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศอาจมีราคาถูกกว่าการผลิตเพื่อบริโภคเอง เป็นผลมาจากต้นทุนการผลิตของประเทศนั้น ๆ ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตในประเทศตนเอง ดังนั้นประเทศที่มีปัจจัยด้านแรงงานมากจะเน้นการส่งออกด้านแรงงาน ส่วนประเทศที่มีปัจจัยด้านต้นทุนมากก็จะเน้นการส่งออกปัจจัยด้านต้นทุนเพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิภาพในการส่งออกมากที่สุด

๖. ทฤษฎีการค้าได้เปรียบในการแข่งขันของพอร์ตเตอร์

เป็นทฤษฎีที่ศาสตราจารย์ไมเคิล พอร์ตเตอร์ ได้คิดทฤษฎีความได้เปรียบในการแข่งขันเพื่ออธิบายการค้าระหว่างประเทศ โดยพิจารณาความสัมพันธ์ทั้ง ๔ ด้าน คือ เงื่อนไขของปัจจัยการผลิต เงื่อนไขด้านอุปสงค์ เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องที่มาสสนับสนุนอุตสาหกรรม และเงื่อนไขโครงสร้างกลยุทธ์ของหน่วยธุรกิจและการเข้ามาของคู่แข่ง

๖.๑ เงื่อนไขของปัจจัยการผลิต

พิจารณาปัจจัยการผลิตของแต่ละประเทศ เช่น ที่ดิน แรงงาน ทุน แต่ปัจจัยเหล่านี้ไม่เหมือนทฤษฎีของเฮคเชอร์ โอลิน เพราะปัจจัยการผลิตที่ต้องพิจารณาเน้นที่คุณภาพของปัจจัยการผลิตด้วย คือ คุณภาพของแรงงานต้องพิจารณาระดับการศึกษา คุณภาพของ สาธารณูปโภค บทบาทการสร้างปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

๖.๒ เงื่อนไขด้านอุปสงค์

ความต้องการสินค้าของผู้บริโภคที่อยู่ภายในประเทศที่มีความหลากหลายเป็นแรงกระตุ้นให้หน่วยผลิตเกิดการพัฒนาและการคิดค้นสินค้าใหม่ ๆ เพื่อสนองความต้องการผู้บริโภคและครองตลาดในประเทศ

๖.๓ เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องที่มาสสนับสนุนอุตสาหกรรม

การเกิดของอุตสาหกรรมเป็นการกระตุ้นให้พัฒนาการผลิตในท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมายในการผลิต การตลาดและการกระจายสินค้าอุตสาหกรรมได้ อุตสาหกรรมที่อยู่ใกล้แหล่งผลิต จะทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนแนวคิดการประหยัดต่อขนาด การแข่งขันระหว่างปัจจัยการผลิตที่นำเข้าไปสู่ราคาสินค้าที่ต่ำแต่มีคุณภาพสูงและการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีในตลาดปัจจัยการผลิต ในทางกลับกันทำให้เกิดการค้าได้เปรียบในการแข่งขันกันในตลาดโลก

๖.๔ เงื่อนไขโครงสร้างกลยุทธ์ของหน่วยธุรกิจและการเข้ามาของคู่แข่ง

สภาพแวดล้อมภายในประเทศจะนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน เช่น การลดต้นทุน เร่งผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพัฒนานวัตกรรมสินค้า

๗. ทฤษฎีการแข่งขันเชิงกลยุทธ์ (Global Strategic Rivalry Theory)

เป็นทฤษฎีการแข่งขันเชิงกลยุทธ์ที่คิดค้นโดย Paul Krugman และ Kelvin Lancaster ตามทฤษฎีนี้ผู้ผลิตหรือเจ้าของกิจการต้องพัฒนายุทธศาสตร์การแข่งขันเพื่อรักษาตลาดในการส่งออกและความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านปัจจัยต่าง ๆ เช่น

๗.๑ เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ทำโดยใช้ชื่อตราสินค้าสิทธิบัตร/สำเนาสิทธิบัตรเฉพาะ

๗.๒ การลงทุน เป็นกระบวนการในการดึงดูดความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยเทคนิคการวิจัยและพัฒนาการผลิต

๗.๓ การบรรลุดอบเขตทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การค้าระหว่างประเทศเมื่อมีการผลิตเพิ่มขึ้นจะทำให้ต้นทุนต่อหน่วยลดลงและมีการสร้างขอบเขตใหม่เพื่อการลงทุน จึงสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายประเภท

๗.๔ การใช้ประสบการณ์ บางครั้งความได้เปรียบในการแข่งขันสามารถได้รับโดยการผ่านประสบการณ์ โดยส่วนใหญ่ นายจ้างมักจะรับสมัครคนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน

นอกเหนือจากทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศข้างต้นแล้ว การวิเคราะห์ผลกระทบจากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องเข้าใจถึงความพยายามในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เนื่องจากทางปฏิบัติแล้วการค้าระหว่างประเทศไม่ได้มีความเสรีเหมือนสมมติฐานของทฤษฎี หลายประเทศยังคงดำเนินมาตรการเพื่อกีดกันทั้งในภาษีและไม่ใช่ภาษีเพื่อผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจภายในของแต่ละประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Economic Integration) เป็นการรวมตัวกันของประเทศสองประเทศขึ้นไป เพื่อร่วมกันสร้างความแข็งแกร่งและรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก โดยทั่วไปแล้วประเทศที่รวมกลุ่มกันจะพยายามขจัดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนระหว่างกัน โดยการลดหรือยกเว้นภาษีศุลกากรและมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (Non-Tariff Barrier) รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ระหว่างกัน เพื่อขยายปริมาณการค้าและการลงทุนในกลุ่มประเทศสมาชิก ตลอดจนให้ความช่วยเหลือกันเพื่อประสานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แรงจูงใจของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาจเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ทั้งการขยายตลาดไปยังกลุ่มประเทศสมาชิก การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตจากการใช้ประโยชน์จากความชำนาญของแรงงาน

การประหยัดต่อขนาด และการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศ การสร้างอำนาจต่อรอง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับประเทศนอกกลุ่ม รวมถึงการลดการพึ่งพาเงินทุนจากประเทศพัฒนาแล้ว และองค์การระหว่างประเทศที่ประเทศพัฒนาแล้วมีบทบาทสำคัญ

๑. ระดับของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมักแบ่งได้เป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑.๑ เขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) เป็นการรวมกลุ่มเพื่อยกเว้นภาษีศุลกากร ระหว่างประเทศสมาชิก รวมถึงขจัดมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร แต่สมาชิกยังคงสามารถกำหนดอัตราภาษีศุลกากรจากประเทศนอกกลุ่มได้อย่างอิสระ ตัวอย่างการรวมกลุ่มในรูปแบบ เขตการค้าเสรี เช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ข้อตกลงการค้าเสรี อเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement : NAFTA) ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN-China Free. Trade Agreement: ACFTA) เป็นต้น

๑.๒ สหภาพศุลกากร (Customs Union) เป็นการรวมกลุ่มเพื่อยกเว้นภาษีศุลกากร ระหว่างประเทศสมาชิก และมาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ ประเทศสมาชิก แต่ละประเทศยังต้องกำหนดอัตราภาษีศุลกากรกับประเทศนอกกลุ่มในอัตราเดียวกัน (Common External Tariff: CET) ตัวอย่างการรวมกลุ่มในรูปแบบสหภาพศุลกากร ได้แก่ ประเทศกลุ่ม Benelux (เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งสหภาพยุโรปในเวลา ต่อมา

๑.๓ ตลาดร่วม (Common Market) เป็นการรวมกลุ่มที่นอกเหนือจากการยกเว้นภาษี ศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิก และมาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นการทำให้สินค้า เคลื่อนย้ายระหว่างประเทศสมาชิกได้โดยเสรี รวมถึงการที่ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศต้องกำหนดอัตรา ภาษีศุลกากรกับประเทศนอกกลุ่มในอัตราเดียวกันแล้ว ยังมีเป้าหมายเพื่อทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัย การผลิตอันได้แก่ ทุน แรงงาน เทคโนโลยี และผู้ประกอบการ ระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันได้อย่างเสรี อีกด้วย ซึ่งถือเป็นการใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด ตัวอย่าง การรวมกลุ่มในรูปแบบตลาดร่วม ได้แก่ ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC) ที่เกิดขึ้นก่อนกลายมาเป็นสหภาพยุโรป (European Union) ในปัจจุบัน (สำหรับประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนยังไม่ถือว่าเป็นตลาดร่วมอย่างสมบูรณ์ เพราะอาเซียนยังไม่ได้กำหนดอัตราภาษีศุลกากร กับประเทศนอกกลุ่มในอัตราเดียวกัน และการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรียังจำกัดอยู่เฉพาะแรงงานมี ฝีมือบางกลุ่มเท่านั้น)

๑.๔ สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union) เป็นการรวมกลุ่มที่มีระดับสูงกว่า ตลาดร่วม กล่าวคือ นอกจากจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้าและปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศสมาชิกภายใน กลุ่มได้อย่างเสรี และประเทศสมาชิกแต่ละประเทศยังต้องกำหนดอัตราภาษีศุลกากรกับประเทศนอกกลุ่ม ในอัตราเดียวกันแล้ว ประเทศสมาชิกยังต้องดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเดียวกันด้วย ทั้งนโยบาย การเงิน นโยบายการคลัง รวมทั้งนโยบายการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็น

เอกภาพในการดำเนินนโยบายของกลุ่มประเทศสมาชิก ตัวอย่างการรวมกลุ่มในรูปแบบสหภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ได้แก่ สหภาพยุโรป (European Union) ซึ่งมีการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจร่วมกัน มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางขึ้นมาเพื่อดำเนินนโยบายอย่างเช่น ธนาคารกลางยุโรป (European Central Bank) มีการใช้เงินตราสกุลเดียวกันคือเงินยูโร มีการเจรจาจัดทำความตกลงระหว่างประเทศในนามของสหภาพยุโรปอย่างเช่น การจัดทำ FTA ระหว่างสหภาพยุโรปกับประเทศหรือกลุ่มประเทศคู่ค้า เป็นต้น

๑.๕ สหภาพการเมืองการปกครอง (Political Union) เป็นการรวมกลุ่มในระดับสูงสุด นอกจากจะมีลักษณะของสหภาพเศรษฐกิจแล้ว ประเทศสมาชิกจะต้องดำเนินนโยบายการเมืองการปกครองเดียวกัน ซึ่งเท่ากับว่าสมาชิกแต่ละประเทศจะต้องยอมอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยเดียวกัน ลักษณะการรวมกลุ่มเช่นนี้เห็นได้จากการรวมชาติอย่างเช่นกรณีของสหรัฐอเมริกาซึ่งรวมรัฐต่าง ๆ เข้าด้วยกัน รวมถึงสหภาพโซเวียตซึ่งเป็นการรวมประเทศต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

๒. สวัสดิการทางเศรษฐกิจจากการรวมกลุ่ม การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นไปเพื่อเปิดการค้าเสรีภายในกลุ่มนั้น สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสวัสดิการทางเศรษฐกิจได้ใน ๒ ทาง คือ

๒.๑ การเพิ่มปริมาณการค้า (Trade Creation) จากการศึกษาที่ประเทศสมาชิกสามารถนำเข้าสินค้าได้อย่างเสรีจากประเทศสมาชิกอื่น ๆ ภายในกลุ่มที่ผลิตได้ถูกกว่า เนื่องจากการย้ายการผลิตจากแหล่งผลิตที่มีต้นทุนสูงไปยังแหล่งผลิตที่มีต้นทุนต่ำ ภายใต้ข้อสมมติของการใช้ทรัพยากรในประเทศอย่างเต็มที่ทั้งก่อนและหลังการรวมกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะช่วยเพิ่มสวัสดิการทางเศรษฐกิจโดยรวม เนื่องจากประเทศต่าง ๆ จะมีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญในการผลิต เป็นการผลิตตามความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ทำให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าในราคาที่ถูกลงและช่วยขยายตลาดการบริโภค

๒.๒ การเบี่ยงเบนทิศทางการค้า (Trade Diversion) จากการศึกษาที่ประเทศสมาชิกเปลี่ยนการนำเข้าจากประเทศนอกกลุ่มซึ่งสามารถผลิตสินค้าได้ถูกกว่า มาเป็นประเทศสมาชิกอื่น ๆ ภายในกลุ่มที่ผลิตได้แพงกว่า เนื่องจากการย้ายการผลิตจากแหล่งผลิตที่มีต้นทุนต่ำไปยังแหล่งผลิตที่มีต้นทุนสูง อันเป็นผลจากการลดหรือยกเว้นภาษีสำหรับสินค้านำเข้าจากประเทศสมาชิกภายในกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการลดสวัสดิการทางเศรษฐกิจโดยรวม เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ไม่ได้แบ่งงานกันทำตามความชำนาญ ไม่ผลิตตามความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ทำให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

๓. แนวความคิดเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้า

๓.๑ ระดับฝ่ายเดียว (Unilateral Trade Liberalization) เป็นนโยบายของรัฐที่ดำเนินการโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ กับประเทศอื่น ๆ โดยรัฐอาจเปิดเสรีกับสินค้าประเภทต่าง ๆ ตามสถานการณ์ของประเทศเพื่อปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ และเพิ่มผลความสามารถให้แก่ผู้ผลิตในประเทศในการแข่งขันกับต่างประเทศ รวมถึงใช้ทรัพยากรในการผลิตอย่างเหมาะสมมากกว่าการพึ่งพาหรือสิทธิประโยชน์ที่รัฐอำนวยความสะดวกให้โดยเฉพาะ

๓.๒ ระดับทวิภาคี (Bilateral Trade Liberalization) เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่าง คู่สัญญาทั้งสองประเทศที่จะผ่อนคลายข้อจำกัดทางการค้า ทั้งในรูปของภาษีศุลกากรภายใต้กรอบ เดียวกัน โดยประเทศอื่น ๆ จะไม่ได้รับสิทธินี้ด้วย การเปิดเสรีทางการค้าประเภทนี้เดิมไม่แพร่หลาย มากนัก แต่ในปัจจุบันได้รับความนิยมความสนใจมากขึ้น

๓.๓ ระดับภูมิภาค (Regional Trade Liberalization) เป็นการเปิดเสรีทางการค้าของ กลุ่มประเทศที่มีอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน แม้จะไม่อยู่ในอาณาจักรที่ติดต่อกัน แนวทางเกิดขึ้นก่อนจัดตั้ง GATT และมีได้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการของ GATT จึงกำหนดให้เป็นข้อยกเว้นตามมาตราที่ ๒๔ ของบทบัญญัติ GATT อย่างไรก็ตาม การเปิดกลุ่มประเทศอาจส่งผลเสียต่อประเทศนอกกลุ่ม รวมถึง อาจถูกนำมาใช้เพื่อกีดกันประเทศคู่แข่งมิให้เข้าสู่ตลาดของตนโดยง่าย

๓.๔ ระดับพหุภาคี (Multilateral Trade Liberalization) เป็นการเปิดเสรีทางการค้า ให้แก่ประเทศเกือบทั่วโลก เข้าสู่ข้อตกลงหรือกรอบการค้าเสรีเดียวกัน ซึ่งเป็นการเปิดเสรีตามบทบัญญัติ ของ GATT ที่ต่อมาพัฒนาเป็นองค์การการค้าโลกจัดเป็นแนวทางที่ดีที่สุด เนื่องจากทำให้ทุกประเทศได้รับ ประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้าอย่างเต็มที่โดยไม่มีกีดกันประเทศที่อยู่นอกข้อตกลง สอดคล้อง ตามหลักประชาธิปไตย และช่วยให้เปิดเสรีทางการค้าดำเนินการบนพื้นฐานของระเบียบกติกาที่ชัดเจน มากกว่าการต่อรองทางการค้าโดยลำพัง อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้ยังเผชิญอุปสรรคหลายประการ เนื่องจากมีประเทศเข้าร่วมเจรจาเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีระดับการพัฒนาประเทศที่แตกต่างกัน การประสาน ประโยชน์จึงทำได้ยาก นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังมีกระแสความท้าทายของการจัดทำความตกลงระดับพหุ ภาคิ ซึ่งเห็นได้จากการถอนตัวจากการลงนามข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership : TPP) ของสหรัฐอเมริกา

๔. การกำหนดกรอบการเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี

ความตกลงเขตการค้าเสรี คือ ความตกลงระหว่าง ๒ ประเทศ (ทวิภาคี) หรือระหว่าง ๒ ประเทศขึ้นไป (พหุภาคี) เพื่อลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่าง ประเทศภาคี ในปัจจุบัน การเจรจาเขตการค้าเสรีได้มีการขยายขอบเขต โดยครอบคลุมประเด็น ที่นอกเหนือจากการค้าสินค้า เช่น การค้าบริการ การลงทุน การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อ โดยภาครัฐ ความโปร่งใสของกฎระเบียบ และความร่วมมือในสาขาต่าง ๆ

สำหรับการเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement) เป็นหนังสือสัญญาระหว่างรัฐ ในการดำเนินการเพื่อที่จะบรรลุข้อตกลงในการจัดทำหนังสือสัญญาหรือ ความตกลงการค้าเสรีทุก ๆ ฉบับนั้น จะต้องมีขั้นตอนหรือกระบวนการที่สำคัญที่สุดก็คือ การเจรจา โดยจะ แบ่งเป็น ๑) การเจรจาในตัวข้อบท (Text) และ ๒) การเจรจาข้อผูกพัน เช่น การลดอัตราภาษีศุลกากร หรือ การเข้าสู่ตลาด โดยขั้นตอนการเจรจาจัดเป็นขั้นตอน ที่เปิดโอกาสให้ประเทศภาคีเจรจาต่อรองและ ตกลงกันในเรื่องที่จะเกิดประโยชน์แก่ประเทศ หรือจะยอมเสียประโยชน์บางประการเพื่อให้ได้รับ ประโยชน์ที่เห็นว่าสำคัญกว่าแก่ประเทศ โดยภายหลังจากการสิ้นสุดการเจรจาแล้ว ประเทศภาคีจะต้องมี การดำเนินการกระบวนการภายใน เพื่อให้ความตกลงดังกล่าวมีผลผูกพันกับประเทศตนเองต่อไป

กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ได้รวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน โดยจัดตั้งเป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจซึ่งมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่กรอบความร่วมมือในระดับทวิภาคีซึ่งมีประเทศรวมกันเพียงแค่ ๒ ประเทศ และกรอบความร่วมมือในระดับพหุภาคีซึ่งประกอบด้วยประเทศมากกว่า ๒ ประเทศ กรอบความร่วมมือเหล่านี้มีลักษณะที่เป็นทางการ โดยมีกลไกที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นกติการ่วมกัน และรับรองการมีอยู่ของกรอบความร่วมมือเหล่านี้ในเวทีระหว่างประเทศ สำหรับข้อริเริ่ม BRI ซึ่งเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นใหม่นั้น ก่อนที่จะศึกษาถึงข้อริเริ่มดังกล่าว จำเป็นต้องกล่าวถึงกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจและศึกษาเปรียบเทียบต่อไป

กรอบความร่วมมือพหุภาคี

งานวิจัยนี้ได้ยกตัวอย่างกรอบความร่วมมือพหุภาคีที่สำคัญในภูมิภาค ซึ่งมีนัยต่อบทบาทของประเทศไทยในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ดังนี้

๑. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย - แปซิฟิก (เอเปค) Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC)

ความเป็นมา

เอเปค (APEC) เป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างเขตเศรษฐกิจ (Economy) ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๒ (ค.ศ. ๑๙๘๙) ตามข้อเสนอของออสเตรเลีย ปัจจุบันประกอบด้วย ๒๑ เขตเศรษฐกิจ คือ ออสเตรเลีย บรูไน แคนาดา อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน เขตบริหารพิเศษฮ่องกง จีนไทเป เม็กซิโก ปาปัวนิวกินี ชิลี เปรู เวียดนาม รัสเซีย รวมทั้งไทย

เอเปคเป็นกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่มีพลังและพลวัตของการเจริญเติบโตสูงสุดของโลก กลุ่มสมาชิกเอเปคมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) รวมกันกว่า ๔๒ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ ๕๗ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของโลก มีสัดส่วนการค้ากว่าร้อยละ ๔๗ ของมูลค่าการค้าโลก และมีจำนวนประชากรคิดเป็นร้อยละ ๓๙ ของประชากรรวมของโลก

เอเปคสนับสนุนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคแบบเปิดกว้าง (Open Regionalism) นั่นคือ สิทธิประโยชน์ที่สมาชิกเอเปคให้แก่กันจะมีผลให้ผู้ที่มิได้เป็นสมาชิกเอเปคได้รับประโยชน์ด้วย เอเปคมีเป้าหมายสนับสนุนระบบการค้าพหุภาคี (Multilateral Trading System) โดยการดำเนินการของเอเปคจะยึดหลักการฉันทามติ (Consensus) และความสมัครใจ (Voluntarism) ของ

ทุกฝ่าย ความเท่าเทียมกันและผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก โดยคำนึงถึงความแตกต่างของระบบเศรษฐกิจและสังคม และระดับการพัฒนาของสมาชิก

เป้าหมายของเอเปค คือ เป้าหมายโบกอร์ (Bogor's Goal) ที่สมาชิกเอเปคเห็นชอบในระหว่างการประชุมผู้นำที่เมืองโบกอร์ ประเทศอินโดนีเซียในปี ๒๕๓๗ โดยตั้งเป้าหมายให้มีการค้าและการลงทุนที่เสรีและเปิดกว้างในภูมิภาคภายในปี ๒๕๕๓ สำหรับเขตเศรษฐกิจที่พัฒนาแล้ว และภายในปี ๒๕๖๓ สำหรับเขตเศรษฐกิจอื่น ๆ

กลไกของเอเปค

การทำงานของเอเปคในรูปแบบของการประชุมเพื่อมอบหมายและเสนอแนะนโยบาย แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่

๑. การประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค จะมีการประกาศนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานของเอเปคในปีต่อไปในรูปของปฏิญญาผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค (APEC Economic Leaders Declaration)

๒. การประชุมรัฐมนตรีเอเปค (APEC Ministerial Meeting: AMM) รัฐมนตรีต่างประเทศ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจะเข้าร่วมการประชุมดังกล่าว

๓. การประชุมรัฐมนตรีสาขาต่างๆ (Sectoral Ministerial Meeting) ทำหน้าที่ดูแลความร่วมมือด้านการศึกษา พลังงาน สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน การคลัง สาธารณสุข การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โทรคมนาคม และอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ การท่องเที่ยว การค้า คมนาคม กิจการสตรี ฯลฯ

๔. คณะกรรมการที่ปรึกษาทางธุรกิจเอเปค (APEC Business Advisory Council: ABAC) ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนนักธุรกิจจากเขตเศรษฐกิจสมาชิกเอเปค ทำหน้าที่เสนอแนะและข้อคิดเห็นของภาคธุรกิจเอเปคต่อที่ประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจ ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจและการลงทุนในภูมิภาค

ความร่วมมือด้านการเงินการคลังภายใต้กรอบการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค (APEC Finance Ministers' Meeting: APEC FMM) มีเป้าหมายหลัก ๖ ประการ คือ

๑. พัฒนาการเจริญเติบโตของภูมิภาคเอเปคอย่างยั่งยืนและเท่าเทียม
๒. เสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค
๓. มีการบริหารการเงินภาครัฐอย่างรอบคอบและระมัดระวัง
๔. มีหลักธรรมาภิบาลที่ดี
๕. มีตลาดการเงินที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ

๖. สนับสนุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การรวมตัว และการเปิดกว้าง (Openness) ระหว่างสมาชิก

ในการขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการเงินการคลังภายใต้กรอบ APEC FMM นั้น สมาชิกจะผลัดกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมในแต่ละปี โดยเขตเศรษฐกิจที่เป็นเจ้าภาพจะกำหนดประเด็นหรือหลัก (Theme) สำหรับการประชุม APEC FMM ตลอดช่วงปีนั้น ตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ เป็นต้นมา เอเปคได้มีการผลักดันความร่วมมือด้านการเงินการคลังอย่างเป็นรูปธรรมโดยที่ประชุม APEC FMM ครั้งที่ ๒๒ ได้มีมติรับรองแผนปฏิบัติการเซบู (Cebu Action Plan) เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๘ ณ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งแผนปฏิบัติการนี้จะใช้เป็นแนวทางหลักในการสนับสนุนความร่วมมือด้านการเงินการคลังในกรอบเอเปคในช่วงระยะ ๑๐ ปีข้างหน้า โดยเริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ โดยมุ่งเน้นส่งเสริมความร่วมมือใน ๔ เสาหลัก (Pillar) ได้แก่ ๑. การส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเงิน (Promoting Financial Integration) ๒. การเร่งรัดการปฏิรูปและเพิ่มความโปร่งใสทางการคลัง (Advancing Fiscal Reforms and Transparency) ๓. การเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางการเงิน (Enhancing Financial Resiliency) และ ๔. การเร่งรัดการลงทุนและการระดมทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Accelerating Infrastructure Development and Financing) ทั้งนี้ การดำเนินการจะเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของกรอบความร่วมมือเอเปค คือ ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย (Non – binding) และเป็นการดำเนินการตามความสมัครใจของสมาชิก (Voluntary Basis)

ต่อมาในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค ครั้งที่ ๒๓ เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๙ ได้มีมติเห็นชอบแผนกลยุทธ์การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการเซบู (Strategy for Implementation of Cebu Action Plan) ณ กรุงลิมา สาธารณรัฐเปรู เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการตามแผนดังกล่าวมีผลสัมฤทธิ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยได้กำหนดให้แต่ละเขตเศรษฐกิจเลือกข้อเสนอ (Initiative/deliverable) ภายใต้แผนปฏิบัติการเซบูตามที่สนใจ จำนวน ๑ – ๓ เรื่อง ภายในปี ๒๕๖๐ เพื่อเริ่มดำเนินการภายในปี ๒๕๖๑ (ระยะที่ ๑) และเลือกข้อเสนอที่สนใจเพิ่มเติมอีก ๑ – ๓ เรื่อง ภายในปี ๒๕๖๑ เพื่อเริ่มดำเนินการภายในปี ๒๕๖๓ (ระยะที่ ๒) ซึ่งเป็นไปตามความสมัครใจ (Voluntary Basis) ของแต่ละเขตเศรษฐกิจและไม่มีข้อผูกพันทางกฎหมาย (Non – binding) โดยเสนอแนะให้เลือกปฏิบัติตามข้อเสนอให้ครบถ้วนทั้ง ๔ เสาหลัก พร้อมทั้งสนับสนุนให้เขตเศรษฐกิจที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินการตามข้อเสนอต่าง ๆ (Champion Economies) และองค์การระหว่างประเทศให้ความรู้เชิงเทคนิคแก่สมาชิกเอเปคในการดำเนินการตามข้อเสนอดังกล่าวต่อไป

แผนภาพที่ ๒-๑ แผนปฏิบัติการเซบู (Cebu Action Plan)

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

๒. ความร่วมมือทางการเงินอาเซียน+๓ (ASEAN+3 Financial Cooperation)

ความเป็นมา

ภายใต้กรอบความร่วมมือทางการเงินอาเซียน+๓ มีมาตรการริเริ่มที่สำคัญ ๒ มาตรการคือ มาตรการริเริ่มเชียงใหม่ไปสู่การเป็นพหุภาคี (Chiang Mai Initiative Multilateralisation: CMIM) และมาตรการริเริ่มพัฒนาตลาดพันธบัตรเอเชีย (Asian Bond Markets Initiative: ABMI) โดยมีความเป็นมาสืบเนื่องมาจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาคเอเชียในช่วงปี ๒๕๔๐-๒๕๔๑

โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประสบปัญหาดุลการชำระเงิน และขาดสภาพคล่องในระยะสั้น หลายประเทศมีความจำเป็นต้องขอเข้ารับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) จากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในครั้งนั้น ทำให้กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาคให้มี ความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นโดยดำเนินการเสริมสร้างความร่วมมือทางการเงินภายในภูมิภาคภายใต้กรอบการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอาเซียน+๓ ประเทศสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ และกลุ่มประเทศ+๓ (สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี) และในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอาเซียน+๓ (ASEAN+3 Finance Ministers' Meeting: AFMM+3) ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ณ จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการประกาศมาตรการริเริ่มหลักของความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน+๓ และให้ชื่อมาตรการริเริ่มนี้ว่า มาตรการริเริ่มเชียงใหม่ภาคี (Chiang Mai Initiative: CMI) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ ๑. เป็นกลไกความร่วมมือทางการเงินในภูมิภาค (Regional Financing Arrangement) ในการเสริมสภาพคล่องระหว่างกันในกรณีที่ประสบปัญหาดุลการชำระเงินหรือขาดสภาพคล่องในระยะสั้น และ ๒. เป็นส่วนเสริมความช่วยเหลือทางการเงินที่ได้รับจากองค์กรการเงินระหว่างประเทศ

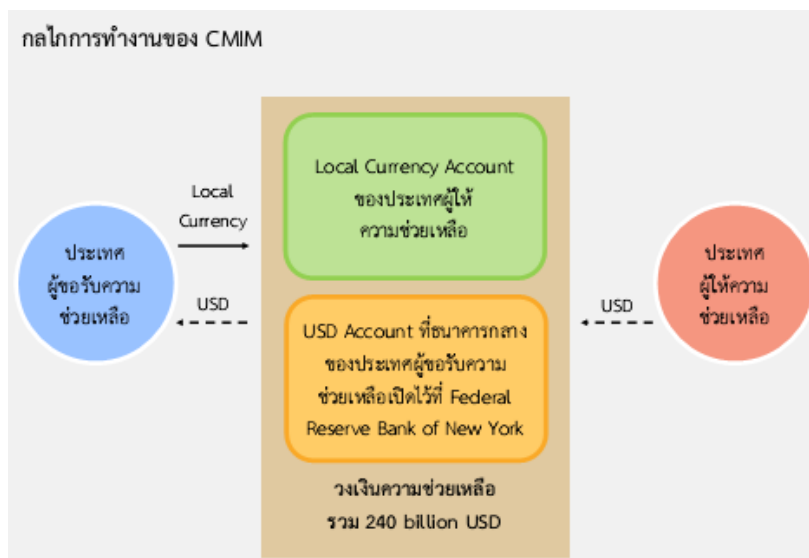
ในการประชุม AFMM+3 ครั้งที่ ๑๐ เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ณ เมืองเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอาเซียน+๓ ได้เห็นชอบให้ขยาย CMI ซึ่งเป็นความร่วมมือภายใต้เครือข่ายความตกลงแลกเปลี่ยนเงินตราทวิภาคี (Network of Bilateral Swap Arrangements) หรือ BSA ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและกลุ่มประเทศ+๓ เป็นกลไกระดับพหุภาคี และเรียกชื่อกลไกใหม่นี้ว่า CMIM

กลไกของ CMIM

CMIM ทำหน้าที่เป็นกลไกทางการเงินในรูปแบบ Self-managed Reserved Pooling Arrangement (SRPA) เพื่อเสริมสภาพคล่องเงินดอลลาร์สหรัฐให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียน+๓ ที่ประสบปัญหาดุลการชำระเงิน หรือขาดสภาพคล่องระยะสั้น และไม่มีควมจำเป็นในการพึ่งพากลไกขององค์กรการเงินระหว่างประเทศ โดยเป็นเพียงข้อผูกพันระหว่างกันว่าจะให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเงินดอลลาร์สหรัฐยังคงอยู่กับประเทศสมาชิกในช่วงเวลาปกติ เมื่อมีการขอรับความช่วยเหลือจึงจะเกิดการแลกเปลี่ยน (Swap) เงินสกุลท้องถิ่นของประเทศสมาชิกผู้ขอรับความช่วยเหลือกับเงินดอลลาร์สหรัฐของประเทศสมาชิกผู้ให้ความช่วยเหลือ ประเทศสมาชิกมีภาระผูกพันในการช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่ประสบปัญหา และขอรับความช่วยเหลือตามสัดส่วนที่ระบุไว้ภายใต้ความตกลง CMIM ซึ่งร่วมลงนามระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน+๓ โดยฉบับล่าสุดมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗ มีหลักการสำคัญ ดังนี้ ๑. CMIM มีวงเงินช่วยเหลือจากประเทศสมาชิกรวมกันทั้งหมด ๒๔๐ พันล้านเหรียญสหรัฐ ๒. สัดส่วนของเงินช่วยเหลือภายใต้ CMIM กรณีสมาชิกไม่เข้ารับความช่วยเหลือภายใต้โครงการของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF De-linked Portion) กำหนดไว้สูงสุดไม่เกินร้อยละ

๓๐ ของวงเงินตามโควต้าสูงสุดที่สมาชิกมีสิทธิได้รับภายใต้ CMIM และ ๓. CMIM เป็นกลไกที่ให้ความช่วยเหลือทั้งเพื่อบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ (CMIM Stability Facility) และเพื่อป้องกันการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ (Crisis-prevention Facility)

แผนภาพที่ ๒-๒ กลไกการทำงานของ CMIM

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

นอกจากนี้ สมาชิกอาเซียน+๓ ยังได้ร่วมกันจัดตั้งสำนักงานวิจัยเศรษฐกิจมหภาคของภูมิภาคอาเซียน+๓ (ASEAN+3 Macroeconomic Research Office: AMRO) ซึ่งได้รับการยกสถานะเป็นองค์การระหว่างประเทศแล้วเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ เพื่อเป็นหน่วยงานเฝ้าระวังทางเศรษฐกิจของภูมิภาคที่เป็นอิสระ ทำหน้าที่วิเคราะห์และติดตามสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกและของภูมิภาค และสนับสนุนการทำงานของมาตรการ CMIM โดยมีสำนักงานที่ประเทศสิงคโปร์

กลไกของ ABMI

มาตรการ ABMI เริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๕๔๖ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาตลาดตราสารหนี้สกุลเงินท้องถิ่นของภูมิภาคอาเซียน+๓ ให้มีความแข็งแกร่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เสริมสร้างและพัฒนาระบบการเงินทั้งในระดับประเทศและในระดับภูมิภาค ๒. เป็นแหล่งระดมเงินทุนให้แก่ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อลดการกู้ยืมจากธนาคาร และ ๓. เป็นทางเลือกในการออมของภูมิภาค ประกอบด้วยการพัฒนาตลาดตราสารหนี้ใน ๔ ด้าน ได้แก่

๑. การพัฒนาด้านอุปทาน (Promoting Issuance of Local Currency-Denominated Bonds) เป็นการพัฒนาด้านอุปทานโดยส่งเสริมการออกพันธบัตรที่เป็นสกุลเงินท้องถิ่นในตลาดมากขึ้น
๒. การเพิ่มอุปสงค์ (Facilitating the Demand of Local Currency-Denominated

Bonds) มุ่งเน้นการพัฒนาปรับปรุงแนวทางเพื่อเอื้ออำนวยต่อการเพิ่มอุปสงค์ของพันธบัตรสกุลเงินท้องถิ่น รวมทั้งการลงทุนข้ามพรมแดน

๓. การปรับปรุงกฎระเบียบ (Improving Regulatory Framework) มุ่งเน้นการปรับปรุงกฎระเบียบด้านการกำกับดูแลที่เป็นมาตรฐานสากลต่าง ๆ รวมทั้งการปรับปรุงกฎระเบียบของสมาชิกอาเซียน+๓ ให้มีความสอดคล้องเป็นไปในทางเดียวกันมากยิ่งขึ้น และ

๔. การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน (Improving Related Infrastructure for the Bond Markets) มุ่งเน้นการพัฒนา/ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาตลาดตราสารหนี้ เช่น ระบบการชำระราคาและส่งมอบ การจัดอันดับความน่าเชื่อถือ และการเชื่อมโยงข้อมูล เป็นต้น

ความตกลงเขตการค้าเสรี

นอกจากประเทศต่าง ๆ จะรวมกลุ่มกันภายใต้กรอบความร่วมมือพหุภาคีซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเชิงกว้างแล้ว ยังมีการรวมกลุ่มในลักษณะที่ประเทศผู้เข้าร่วมจะต้องลดกำแพงภาษีหรือยกเว้นภาษีให้กับประเทศสมาชิก ภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreements: FTAs) ซึ่ง FTAs นี้ถือเป็นระดับการรวมกลุ่มที่สูงกว่ากรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไป โดยมีตัวอย่าง FTAs ที่มีนัยต่อเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทย ดังนี้

๑. ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP)

ความเป็นมา

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) เป็นการจัดทำความตกลงการค้าเสรีฉบับองค์รวม (Comprehensive Free Trade Agreement) ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียน (ASEAN Free Trade Partners: AFTAs) ทั้ง ๖ ประเทศ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐอินเดีย และสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) รวมของ ๑๖ ประเทศสมาชิก RCEP มีมูลค่าประมาณ ๒๒,๙๔๗.๓๐ พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๑ ของ GDP โลก

การจัดทำความตกลง RCEP มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจตามแผนการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับรองเอกสารกรอบอาเซียนสำหรับภูมิภาคหุ้นส่วนเศรษฐกิจ (ASEAN Framework for Regional Comprehensive Economic Partnership: ASEAN Framework for RCEP) ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๙ เมื่อวันที่ ๑๕-๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ณ เมืองบาหลี สาธารณรัฐอินโดนีเซีย โดยมีจุดมุ่งหมายให้มีการเปิดเสรีครอบคลุมทั้งการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน และความร่วมมืออื่น ๆ ให้มีขอบเขตครอบคลุมมากขึ้น และมีระดับการเปิดเสรีที่สูงกว่าความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่

เจรจาที่มีอยู่ ซึ่งได้แก่ (๑) ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ (๒) ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (๓) ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลี (๔) ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น และ (๕) ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย

กลไกของ RCEP

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ ๒๑ ระหว่างวันที่ ๑๗-๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศกัมพูชา ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจา ๖ ประเทศ ได้ร่วมรับรองปฏิญญาว่าด้วยการประกาศเริ่มการเจรจาความตกลง RCEP ตั้งแต่ต้นปี ๒๕๕๖ โดยประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจาได้ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการเจรจาการค้าความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership-Trade Negotiating Committee: RCEP-TNC) เพื่อเป็นกลไกหลักในการเจรจาจัดทำความตกลง RCEP

ปัจจุบัน มีการประชุมที่เกี่ยวข้องกับความตกลง RCEP ในหลายระดับ ทั้งระดับรัฐมนตรี ระดับคณะกรรมการเจรจา และระดับคณะผู้เจรจาในแต่ละคณะทำงานและคณะทำงานย่อย อาทิ คณะทำงานด้านการค้าสินค้า คณะทำงานด้านการค้าบริการ และคณะทำงานด้านการลงทุน เป็นต้น รวมถึงการประชุมเฉพาะกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN Caucus) ทั้งนี้ สำหรับการประชุม RCEP-TNC ได้มีการเจรจามาแล้วทั้งหมด ๒๑ รอบ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๖ - กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

อย่างไรก็ตาม การเจรจาจัดทำความตกลง RCEP มีความคืบหน้าอย่างค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากประเทศสมาชิก RCEP ทั้ง ๑๖ ประเทศ มีท่าทีในการเจรจาที่แตกต่างกันตามกฎระเบียบนโยบายภาครัฐ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ โดยประเด็นติดค้างหลักที่ยังเจรจหาข้อสรุปร่วมกันไม่ได้ อาทิ การกำหนดรูปแบบการลดภาษีศุลกากร ระดับการเปิดตลาดที่ไม่สอดคล้องกัน และการพิจารณารายการสินค้าและบริการที่มีความพร้อมที่จะเปิดตลาดเพิ่มเติม เป็นต้น

๒. ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans - Pacific Partnership Agreement: TPP)

ความเป็นมา

ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans - Pacific Partnership Agreement: TPP) เป็นรูปแบบการจัดทำการค้าเสรีแบบพหุภาคี ซึ่งเริ่มต้นการเจรจาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ เดิมมีสมาชิก ๑๒ ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย บรูไน แคนาดา ชิลี ญี่ปุ่น มาเลเซีย เม็กซิโก นิวซีแลนด์ เปรู สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม ซึ่งได้มีการลงนามในความตกลงเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ณ ประเทศนิวซีแลนด์ โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องดำเนินการระบวงการภายในประเทศเพื่อที่จะสามารถให้สัตยาบันภายใน ๒ ปีนับจากการลงนาม เพื่อให้ความตกลงมีผลบังคับใช้ภายใน ๖๐ วันหลังจากที่ประเทศสมาชิกทั้งหมดแจ้งการให้สัตยาบันเป็นลายลักษณ์อักษร และในกรณีที่ประเทศสมาชิกให้สัตยาบันไม่ครบ ๑๒ ประเทศตามระยะเวลาที่กำหนด จะต้องมีการมีประเทศสมาชิกให้สัตยาบันอย่างน้อย ๖ ประเทศ และประเทศดังกล่าวต้องมี GDP รวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๕ ของ GDP ประเทศสมาชิกทั้งหมด ความตกลงจึงจะมีผลบังคับใช้

กลุ่มประเทศสมาชิก TPP มีมูลค่า GDP รวมประมาณ ๒๘ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๐ ของ GDP โลก มีมูลค่าการค้ารวม ๑๒ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๐ ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของโลก และเป็นตลาดที่มีจำนวนประชากรรวมกว่า ๘๐๐ ล้านคน อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา สหรัฐอเมริกาได้ถอนตัวจากความตกลง TPP โดยนายโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดี สหรัฐอเมริกาได้ออกคำสั่งพิเศษ (Executive Order) ให้สหรัฐอเมริกายุติการเข้าร่วม TPP เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๐ ซึ่งการถอนตัวของสหรัฐอเมริกานี้ เป็นความท้าทายต่อนโยบายการค้าพหุภาคีและการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ (Economic Integration) ซึ่งเป็นนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ประเทศต่าง ๆ ถือปฏิบัติมาหลายทศวรรษ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้สหรัฐอเมริกาจะถอนตัวจากความตกลง TPP สมาชิกที่เหลืออีก ๑๑ ประเทศยังคงสนับสนุนการมีความตกลงการค้าเสรีที่มีมาตรฐานสูงร่วมกัน โดยได้ลงนามความตกลงที่ปรับปรุงมาจาก TPP โดยเรียกว่า Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP) หรือเรียกว่า TPP11 เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ ประเทศชิลี ซึ่งสมาชิกทั้ง ๑๑ ประเทศ อยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อให้สัตยาบันความตกลงฯ ทั้งนี้ TPP11 จะมีขนาดเศรษฐกิจเล็กกว่า TPP เดิมมาก หรือประมาณร้อยละ ๑๓.๕ ของ GDP โลก แต่ยังคงเป็นตลาดขนาดใหญ่ที่มีประชากรรวมถึง ๕๐๐ ล้านคน ซึ่งมากกว่าสหภาพยุโรป

สาระสำคัญ

ความตกลง TPP เป็นความตกลงการค้าเสรีที่มีมาตรฐานสูงกว่าความตกลง FTA ทั่วไป มีขอบเขตครอบคลุมการเปิดเสรีในทุกสาขา และครอบคลุมถึงกฎระเบียบและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจในหลายมิติ เช่น การ प्रतिบัติเยี่ยงคนชาติและการเข้าสู่ตลาด (National Treatment and Market Access) กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) การบริหารจัดการทางศุลกากรและการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Customs Administration and Trade Facilitation) มาตรการเยียวยาทางการค้า (Trade Remedies) มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Measures) การลงทุน (Investment) ธุรกิจบริการข้ามพรมแดน (Cross Border Trade in Services) การบริการด้านการเงิน (Financial Services) การเคลื่อนย้ายนักธุรกิจ (Temporary Entry for Business Persons) โทรคมนาคม (Telecommunications) พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce) การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ (Government Procurement) นโยบายการแข่งขัน (Competition Policy) รัฐวิสาหกิจ (State Owned Enterprises) ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) แรงงาน (Labor) สิ่งแวดล้อม (Environment) ความร่วมมือและการเสริมสร้างขีดความสามารถ (Cooperation and Capacity Building) ความสามารถในการแข่งขันและการอำนวยความสะดวกทางธุรกิจ (Competitiveness and Business Facilitation) การพัฒนา (Development) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises) ความสอดคล้องของกฎระเบียบ (Regulatory Coherence) ความโปร่งใสและการต่อต้านการคอร์รัปชัน (Transparency and Anti-

corruption) การบริหารจัดการและสถาบัน (Administrative and Institutional Provision) และการระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement) เป็นต้น

นอกจากนี้ ความตกลง TPP ยังประกอบด้วยตารางแนบท้าย (Annex) เกี่ยวกับประเด็นธุรกิจบริการข้ามแดน ธุรกิจบริการด้านการเงิน และรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งข้อตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศสมาชิก (Bilateral Agreement) และหนังสือแนบท้ายความตกลง (Side Letter) รายประเทศสมาชิก ซึ่งเป็นข้อผูกพันเพิ่มเติมระหว่างประเทศสมาชิก ๒ ประเทศ โดยมีข้อผูกพันที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศสมาชิก ทั้งนี้ ในการเจรจาจัดทำ TPP ได้มีข้อกำหนดให้ทุกประเทศสมาชิกไม่ว่าประเทศพัฒนาแล้วหรือประเทศกำลังพัฒนาจะต้องมีข้อผูกพันที่เท่าเทียมกัน ไม่มีข้อผ่อนปรนให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาแต่อย่างใด นอกจากนี้ ประเทศที่เข้าร่วมการเจรจาภายหลังจากที่ความตกลง TPP ได้ข้อยุติแล้วจะต้องรับข้อบทและ Annex ที่มีอยู่โดยไม่สามารถขอแก้ไขได้ แต่สามารถเจรจาจัดทำข้อตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศสมาชิกและหนังสือแนบท้ายความตกลงในแต่ละหัวข้อได้

แผนภาพที่ ๒-๓ ประเทศสมาชิกอาเซียน RCEP และ TPP-11

ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI)

ความเป็นมา วัตถุประสงค์ ขอบเขต

ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง (Xi Jinping) แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ประกาศนโยบาย The Silk Road Economic Belt and the 21st Century Maritime Silk Road [Belt and Road Initiative (BRI) หรือ One Belt, One Road] ระหว่างการเยือนสาธารณรัฐคอสตาริกาและสาธารณรัฐอินโดนีเซียอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๕๖ เพื่อมุ่งส่งเสริมความเชื่อมโยงของภูมิภาคเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา และเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศตามแนวเส้นทางเศรษฐกิจสายใหม่ และใน

เดือนมีนาคม ๒๕๕๘ ได้มีการเผยแพร่เอกสารวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการความร่วมมือแนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑ (Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st Century Maritime Silk Road) ซึ่งเป็นนโยบายเพื่อส่งเสริมความเชื่อมโยงของภูมิภาคเอเชีย ยุโรป แอฟริกาตามแนวเส้นทางสายไหม (Silk Road) รวมทั้งสิ้นประมาณ ๖๕ ประเทศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาคการลงทุน การบริโภค และโครงการความเชื่อมโยงต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างงานและความสัมพันธ์ในระดับประชาชน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน ในส่วนของประเทศไทย เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๕๗ นายกรัฐมนตรีได้เดินทางเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนและกล่าวสนับสนุนข้อริเริ่ม Belt and Road และบทบาทของจีนในการส่งเสริมความเชื่อมโยงในภูมิภาค ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรวมถึงการจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB)

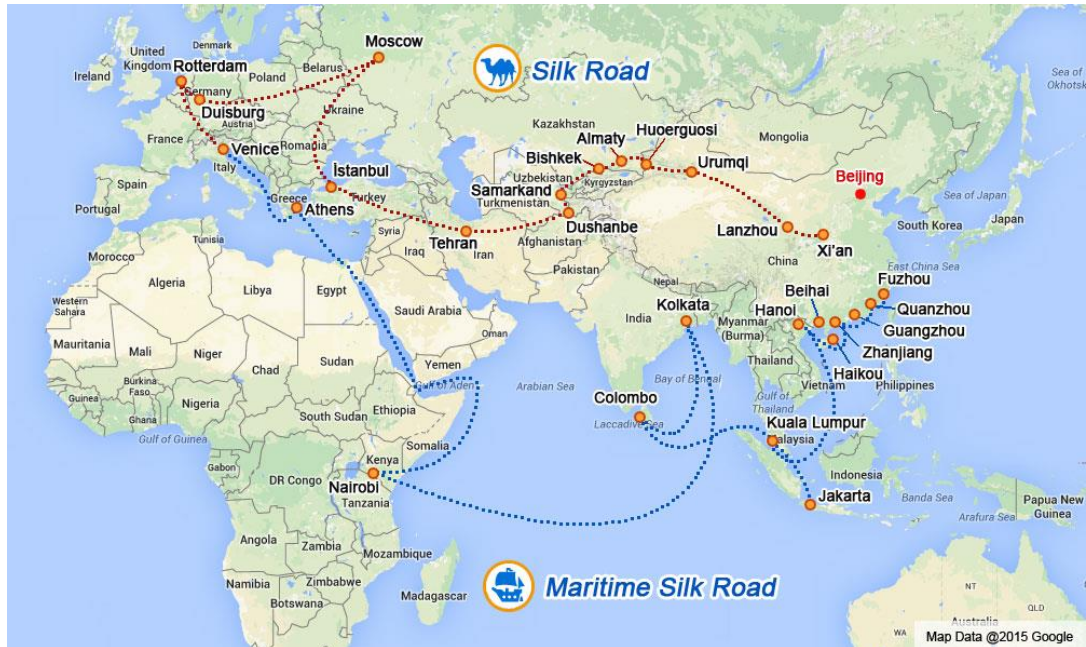
นโยบายข้างต้นได้แบ่งรูปแบบความเชื่อมโยงไว้ ๒ ด้าน ได้แก่ ๑. แนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางเศรษฐกิจสายไหม (Silk Road Economic Belt) ซึ่งเน้นเชื่อมโยงจีนทางภาคพื้นดิน เข้ากับเอเชีย รัสเซีย และยุโรป (โดยเป็นเส้นทางระหว่างจีน-อ่าวเปอร์เซีย-ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน โดยผ่านเอเชียกลางและเอเชียตะวันตก) และ ๒. เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑ (21st Century Maritime Silk Road) เชื่อมโยงจีนทางภาคทะเลเข้ากับเอเชีย แอฟริกา และยุโรป (โดยเป็นเส้นทางระหว่างจีน-ทะเลจีนใต้-มหาสมุทรอินเดีย และเป็นเส้นทางจีน-ทะเลจีนใต้-ทะเลแปซิฟิกใต้) โดยรูปแบบความเชื่อมโยงทั้ง ๒ ด้านจะเรียกรวมกันว่า “Belt and Road” หรือ “One Belt, One Road”

BRI เน้นการส่งเสริมความร่วมมือในสาขาสำคัญ ดังนี้

๑. การประสานนโยบาย (Policy Coordination) โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐบาล การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายมหภาค สร้างแรงผลักดันทางการเมือง และการร่วมกันกำหนดนโยบาย เพื่อรองรับความเชื่อมโยงระหว่างกัน

๒. ความเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน (Facilities Connectivity) โดยจะสนับสนุนให้ประเทศที่เกี่ยวข้องร่วมกันปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ซึ่งรวมถึงด้านพลังงาน และการสื่อสาร เพื่อให้เกิดโครงข่ายเชื่อมโยงภายในและระหว่างภูมิภาค รวมทั้งให้ความสำคัญกับการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย

แผนภาพที่ ๒-๔ แนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑

๓. การค้าเสรี (Unimpeded Trade) โดยเน้นการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุน การยกเลิกข้อจำกัดต่าง ๆ จัดตั้งเขตการค้าเสรี เสริมสร้างความร่วมมือด้านศุลกากร ขยายตลาดและส่งเสริมนวัตกรรมทางการค้า โดยเฉพาะการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) สนับสนุนการบริการที่เกี่ยวข้องกับการค้า เร่งเจรจาข้อตกลงทวิภาคีเพื่อคุ้มครองการลงทุนและเพื่อการเว้นการเก็บภาษีซ้อน และพัฒนาความร่วมมือด้านอื่น ๆ อาทิ เกษตรกรรม ประมง พลังงาน และอุตสาหกรรมใหม่ ๆ (Emerging Industries) เป็นต้น

๔. การบูรณาการด้านการเงิน (Financial Integration) โดยจะสร้างกลไกเสริมสร้างเสถียรภาพด้านอัตราแลกเปลี่ยน จัดทำการแลกเปลี่ยนเงินตรา (Currency Swap) และระบบการชำระเงินแบบทวิภาคีให้ครอบคลุมประเทศต่าง ๆ ตามเส้นทาง BRI พัฒนาตลาดพันธบัตรในเอเชีย ร่วมมือกันในการจัดตั้ง AIIB พัฒนาการกำกับดูแลด้านการเงิน ให้ความสำคัญกับกองทุนเส้นทางสายไหม (Silk Road Fund) และกองทุนความมั่งคั่งแห่งชาติ (Sovereign Wealth Funds) ของประเทศต่าง ๆ และให้การสนับสนุนกองทุนที่ระดมทุนจากนักลงทุนสถาบัน (Commercial Equity Investment Funds) และกองทุนบุคคล (Private Funds) ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการสำคัญภายใต้มาตรการริเริ่มนี้ด้วย

๕. ความเชื่อมโยงระดับประชาชน (People-to-People Bond) โดยการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการศึกษา ให้ทุนแลกเปลี่ยนนักเรียน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือด้านบุคลากร พัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว แลกเปลี่ยนข้อมูลด้านสุขภาพและการแพทย์ โดยเฉพาะ

เรื่องโรคติดต่อ พัฒนาความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสร้างความเชื่อมโยงด้านการเมือง และภาคประชาชน

รัฐบาลจีนได้ผลักดันข้อริเริ่ม BRI มาอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ผ่านกรอบความร่วมมือที่มีอยู่แล้ว และจีนได้ส่งเสริมนโยบายนี้ด้วยข้อริเริ่มหลายประการ เช่น การผลักดันโครงสร้างความร่วมมือด้านโครงสร้างพื้นฐานในหลายเส้นทางเพื่อขยายความเชื่อมโยง เช่น การจัดตั้งแนวระเบียงเศรษฐกิจ China-Pakistan Economic Corridor (CPEC) เส้นทางรถไฟเฉิงตู-ยุโรป การจัดตั้งธนาคาร AIIB และกองทุนเส้นทางสายไหม (Silk Road Fund) เป็นต้น

แม้ว่ารัฐบาลจีนไม่ได้ประกาศอย่างเป็นทางการถึงรายชื่อจำนวนประเทศที่เส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเลพาดผ่าน โดยกล่าวถึงเพียงแนวเส้นทางที่พาดผ่านข้ามทวีปเท่านั้น แต่ก็ได้มีการวิเคราะห์แนวเส้นทางดังกล่าวโดยนักวิชาการและสื่อมวลชนหลายสำนักและสามารถอนุมานได้ตามภาพที่ ๓.๑ หากจะพิจารณาในแง่ความสำคัญเชิงเศรษฐกิจของเส้นทางสายไหมจะพบว่า เส้นทางสายไหมครอบคลุมเนื้อที่ ๓ ทวีป ได้แก่ ภูมิภาคเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา มีขนาดเศรษฐกิจที่วัดได้จากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) รวมกันเกือบร้อยละ ๓๐ ของ GDP โลก และมีสัดส่วนประชากรรวมกันมากกว่าร้อยละ ๖๐ ของประชากรทั่วโลก

กลไกและองค์ประกอบต่าง ๆ ภายใต้ BRI

แม้ว่ารัฐบาลจีนจะพยายามผลักดันข้อริเริ่ม BRI ในเวทีระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง แต่ข้อริเริ่ม BRI ยังเป็นเพียงแนวคิดที่ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน และรัฐบาลจีนเองก็ยังไม่ได้จัดตั้งกลไกการดำเนินงานเพื่อให้ BRI บรรลุผล จนกระทั่งรัฐบาลจีนได้จัดการประชุม Belt and Road Forum (BRF) เป็นครั้งแรกภายใต้หัวข้อ “ส่งเสริมความร่วมมือและผนึกกำลังสร้างเส้นทางความร่วมมือระหว่างประเทศ พร้อมกระจายผลประโยชน์และพัฒนาไปร่วมกัน” เมื่อวันที่ ๑๔-๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างดีจากการมีผู้นำและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของประเทศต่าง ๆ กว่า ๑๓๐ ประเทศเข้าร่วมการประชุมดังกล่าว โดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เชิญรัฐมนตรีจาก ๖ กระทรวงด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เข้าร่วมการประชุมครั้งนี้ด้วย

การประชุม BRF ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการมีกลไกในการให้ประเทศต่าง ๆ แสดงเจตนารมณ์ร่วมกันเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานภายใต้ข้อริเริ่ม BRI การประชุมครั้งนี้แบ่งออกเป็น ๒ ช่วง คือ

๑. การประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูง (High-Level Dialogue) จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐ โดยมีผู้แทนระดับสูงจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ องค์กรระหว่างประเทศ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เข้าร่วมการประชุม สำหรับผู้แทนรัฐบาลไทยจาก ๖ ส่วนราชการ ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และปลัดกระทรวงการคลัง

ในช่วงพิธีเปิดการประชุม ได้มีผู้นำประเทศและผู้นำขององค์การระหว่างประเทศขึ้นกล่าวสุนทรพจน์เกี่ยวกับข้อริเริ่ม BRI เริ่มต้นด้วยสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ในฐานะประธานในพิธีเปิดการประชุมได้กล่าวถึง BRI ว่า มีความเป็นมาจากเส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเลซึ่งบรรพบุรุษของชาวจีนได้บุกเบิกไว้เมื่อ ๒,๐๐๐ ปีก่อน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างประเทศต่าง ๆ ตามแนวเส้นทาง ซึ่งถือเป็นมรดกที่ยิ่งใหญ่สำหรับมวลมนุษยชาติ BRI มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสันติภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ สร้างความมั่งคั่งร่วมกัน สร้างนวัตกรรม ผ่านการสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงระหว่างกัน โดย BRI อยู่บนพื้นฐานของการเปิดกว้างและรับฟังความคิดเห็นเพื่อให้สะท้อนความต้องการของประเทศในทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรป เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน โดยสนับสนุนจุดแข็งของแต่ละประเทศ ดังนั้น BRI จึงเป็นสิ่งสะท้อนความต้องการของประเทศต่าง ๆ ที่ร่วมกันกำหนด ไม่ใช่แนวนโยบายของสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น การพัฒนาภายใต้ BRI เน้นไปที่การเชื่อมโยงในหลากหลายมิติ ทั้งความเชื่อมโยงด้านนโยบาย โครงสร้างพื้นฐาน การค้า การเงิน และความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน ตัวเลขการค้าระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศตามเส้นทาง BRI อื่น ๆ มีมูลค่าสูงกว่า ๓,๐๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่การลงทุนของจีนในประเทศเหล่านี้มีมูลค่าสูงกว่า ๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ ผู้นำประเทศและผู้นำขององค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ได้กล่าวสนับสนุนข้อริเริ่ม BRI เช่น ประธานาธิบดี วลาดิเมียร์ ปูติน แห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ประธานาธิบดี เรเจพ เทยิป แอร์โดอาน แห่งสาธารณรัฐตุรกี และนายอันโตนิโอ กูแตเรส เลขาธิการสหประชาชาติ และกล่าวสนับสนุนการค้าเสรีต่อต้านการกีดกันทางการค้าสนับสนุนความร่วมมือระดับพหุภาคี และสร้างระบบเศรษฐกิจให้มีความยืดหยุ่น (Resilient)

การประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูงมีการแยกย่อยออกเป็นเวทีคู่ขนาน ๕ ตามสาขาความร่วมมือ ๕ ด้าน ได้แก่

๑. ความเชื่อมโยงด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา
๒. ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคมนาคมขนส่ง และพลังงาน
๓. ความเชื่อมโยงด้านการค้า เช่น การอำนวยความสะดวกทางการค้าและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำธุรกิจ การพัฒนารูปแบบธุรกิจสมัยใหม่ การส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าในกรอบพหุภาคี การเปิดตลาดของสาธารณรัฐประชาชนจีนให้กับสินค้าจากประเทศในเส้นทาง BRI การขยายการลงทุน การค้าที่เน้นสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ในกรณีนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของไทยได้ร่วมรับรองเอกสาร Initiative on Promoting Unimpeded Trade Cooperation along the Belt and Road ด้วย

๔. ความเชื่อมโยงด้านการเงิน ได้แก่ การระดมทุนสำหรับโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนข้อริเริ่ม BRI ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และธนาคารเพื่อการพัฒนาในระดับพหุภาคี (Multilateral Development Banks: MDBs) โดยปลัดกระทรวงการคลังของไทยได้ร่วมลงนามรับรองเอกสาร Guiding Principles on Financing the Development of the Belt and Road กับผู้แทนกระทรวงการคลังและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวม ๑๘ ประเทศด้วย

๕. ความเชื่อมโยงระหว่างภาคประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์ เช่น การยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน การสร้างความเท่าเทียมและลดช่องว่างของประชาชน การลดความรุนแรงในสังคม โดยการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษา พัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น

การหารือเวทีคู่ขนานตามสาขาความร่วมมือทั้ง ๕ ด้าน นับเป็นจุดเริ่มต้นอย่างเป็นทางการของการกำหนดทิศทางของข้อริเริ่ม BRI ในแต่ละด้าน และถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของข้อริเริ่ม BRI ส่วนประเด็นต่าง ๆ ที่มีการหยิบยกในสาขาความร่วมมือแต่ละด้านจะใช้ต่อยอดในการหารือในอนาคตต่อไป

๒. การประชุมระดับผู้นำประเทศ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐ โดยมีนายสี จิ้นผิง แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประธาน และมีผู้นำจาก ๒๙ ชาติ รวมทั้งผู้นำขององค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ เข้าร่วม เช่น ประธานาธิบดีอินโดนีเซีย ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ ประธานาธิบดีสหพันธรัฐรัสเซีย ประธานาธิบดีสเปน ประธานาธิบดีอาร์เจนตินา นายกรัฐมนตรีปากีสถาน นายกรัฐมนตรีเอธิโอเปีย นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย เลขาธิการสหประชาชาติ ประธานธนาคารโลก กรรมการผู้จัดการกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เป็นต้น ได้มีการออกแถลงการณ์ร่วม (Joint Communique) ของผู้นำที่มีสาระครอบคลุมความร่วมมือรอบด้าน โดยได้กล่าวถึงวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๓๐ ของสหประชาชาติ (UN 2030 Agenda for Sustainable Development) ว่าเป็นเสมือนพิมพ์เขียวของความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเศรษฐกิจโลกยังคงเผชิญความท้าทายต่าง ๆ ทั้งจากการฟื้นตัวอย่างช้า ๆ ปัจจุบันด้านลบที่ยังคงมีอยู่รวมทั้งยังต้องสร้างกฎระเบียบด้านการค้าในระดับพหุภาคีให้แข็งแกร่งต่อไป ประเทศกำลังพัฒนายังต้องมุ่งขจัดความยากจน สร้างการเติบโตอย่างทั่วถึงและยั่งยืนต่อไป

ที่ประชุมสนับสนุนการสร้างเชื่อมโยงระหว่างทวีปเอเชียและยุโรป โดยครอบคลุมถึงทวีปแอฟริกาและอเมริกาใต้ ซึ่งประเทศต่าง ๆ สามารถใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือด้านการเชื่อมโยงที่มีอยู่ เช่น APEC Connectivity Blueprint ASEAN Community Vision 2025 EU-China Connectivity Platform Master Plan on ASEAN Connectivity 2025 เป็นต้น โดยรวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างประชาชนเพื่อส่งเสริมสันติภาพ ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น การเข้าถึงทุกภาคส่วน ประชาธิปไตย ธรรมภิบาล และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมุ่งมั่นที่จะสร้างการค้าเสรีให้

ครอบคลุม ขจัดกีดกันทางการค้าทุกรูปแบบ และส่งเสริมระบบการค้าพหุภาคีภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก (World Trade Organization)

ที่ประชุมส่งเสริมความร่วมมือด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ในห่วงโซ่อุปทานโลก ในขณะเดียวกันก็มุ่งมั่นที่จะปกป้องสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนดำเนินการตามความตกลงปารีส (Paris Agreement) ที่ครอบคลุมเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

แถลงการณ์ร่วมข้างต้นได้กำหนดหลักการของความร่วมมือภายใต้ข้อริเริ่ม BRI ไว้ ๕ ข้อ ดังนี้

๑. การหาหรือบนหลักการของความเท่าเทียม ภายใต้หลักการของสหประชาชาติซึ่งเคารพสิทธิความเป็นประเทศของประเทศต่าง ๆ

๒. ผลประโยชน์ร่วมกันอย่างทั่วถึงของประเทศต่าง ๆ โดยคำนึงถึงมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

๓. ความสามัคคีและหลอมรวมทุกภาคส่วน โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๔. การปล่อยให้กลไกตลาดทำงาน ในฐานะที่ภาคธุรกิจเป็นผู้มีบทบาทหลัก และรัฐบาลทำหน้าที่เน้นย้ำความสำคัญของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่เปิดกว้าง โปร่งใส และไม่แบ่งแยก

๕. ความสมดุลและความยั่งยืน โดยเน้นย้ำความสำคัญของความยั่งยืนของโครงการทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเงินการคลัง และสิ่งแวดล้อม และสร้างความสมดุลระหว่างความเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

หากพิจารณาจากแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวจะพบว่า ข้อริเริ่ม BRI มีลักษณะความเป็นสากลเช่นเดียวกับกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศทั่วไป กล่าวคือ ส่งเสริมการค้าเสรี และสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งเป็นประเด็นที่ทั่วโลกกำลังให้ความสำคัญ กล่าวได้ว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนประสบความสำเร็จจากการจัดการประชุม BRF ครั้งนี้ ในแง่ของแรงสนับสนุนจากนานาชาติต่อข้อริเริ่ม BRI ที่ช่วยเสริมสร้างบทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการเป็นผู้นำในการสร้างกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเวทีระหว่างประเทศ โดยมีผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ แถลงการณ์ร่วมและการรับรองเอกสารผลลัพธ์การประชุมด้านต่าง ๆ ในเวทีคู่ขนาน ซึ่งแม้จะเป็นเอกสารที่ไม่มีผลผูกพัน (Non-Binding) แต่ก็ถือว่าการแสดงเจตนาารมณ์ของประเทศต่าง ๆ ที่มีต่อข้อริเริ่ม BRI และเป็นจุดเริ่มต้นในการต่อยอดความร่วมมือต่อไปในอนาคต

กรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI

๑. แนวทางการระดมเงินทุนเพื่อดำเนินโครงการภายใต้ข้อริเริ่ม BRI

ดังได้กล่าวแล้วในตอนต้นว่า BRI ประกอบด้วยความร่วมมือใน ๕ สาขาหลัก ได้แก่ การประสานนโยบาย การอำนวยความสะดวกเพื่อสร้างความเชื่อมโยง การค้าเสรี การบูรณาการด้านการเงิน และความเชื่อมโยงระดับประชาชน ในจำนวน ๕ สาขา นี้ อาจกล่าวได้ว่า การอำนวยความสะดวกเพื่อสร้างความเชื่อมโยง (Facilities Connectivity) เป็นสาขาที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากที่สุด เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการสร้างเชื่อมโยงระหว่างประเทศ เช่น ทางหลวง ท่าเรือ ทางรถไฟ พลังงาน ระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ดังนั้น การระดมทุนจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของข้อริเริ่ม BRI

หากลองมองย้อนกลับไปจะพบว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนได้วางยุทธศาสตร์เพื่อการระดมทุนสำหรับโครงสร้างพื้นฐานไว้แล้ว ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ การริเริ่มจัดตั้ง MDBs แห่งใหม่คือ AIIB ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถใช้ประโยชน์จาก AIIB เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแนวเส้นทางสายไหมได้ นอกจากนี้ สาธารณรัฐประชาชนจีนยังได้จัดตั้งกองทุนเส้นทางสายไหม (Silk Road Fund) เพื่อระดมทุนสำหรับข้อริเริ่ม BRI โดยตรงอีกด้วย

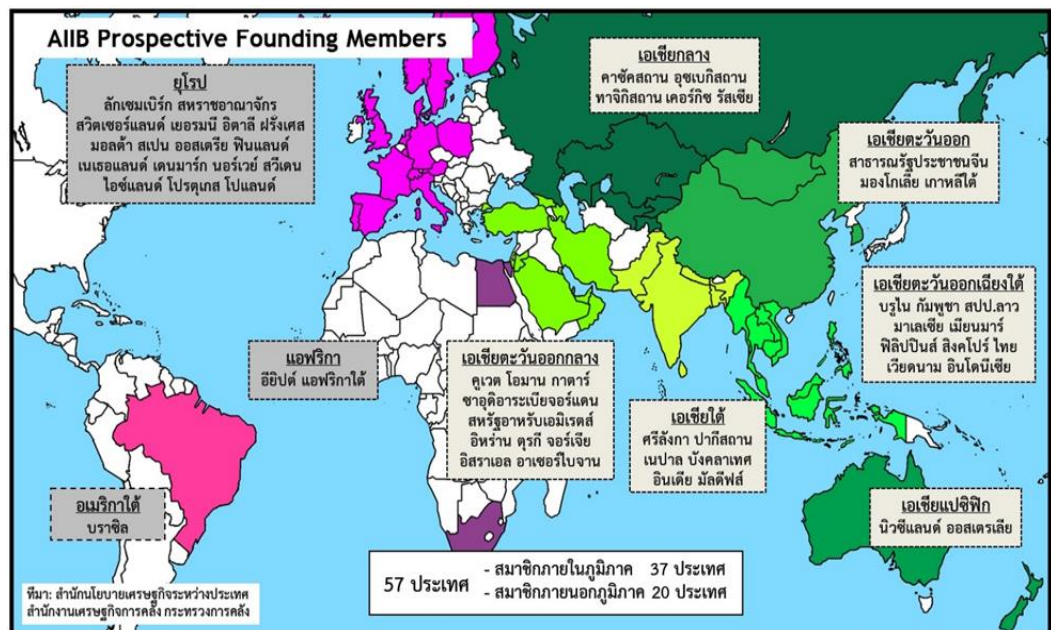
๑.๑. การจัดตั้ง AIIB

AIIB เป็น MDBs แห่งใหม่ที่เน้นการให้กู้ยืมแก่รัฐบาลประเทศสมาชิกและภาคเอกชนของประเทศสมาชิกเพื่อพัฒนาและลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนความเชื่อมโยงและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของเอเชีย AIIB เริ่มดำเนินการเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๙ ด้วยทุนจดทะเบียน (Authorized Capital) ๑๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ แบ่งเป็น ๑,๐๐๐,๐๐๐ หุ้น มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน และมีสมาชิกผู้ก่อตั้ง (Founding Members) ๕๗ ประเทศ แบ่งเป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจำนวน ๓๗ ประเทศ และเป็นประเทศนอกภูมิภาคจำนวน ๒๐ ประเทศ โดยมีสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ที่สุด (ประมาณร้อยละ ๒๙ ของทุนจดทะเบียน) รองลงมาคืออินเดีย (ประมาณร้อยละ ๘ ของทุนจดทะเบียน) ปัจจุบัน AIIB ได้รับสมาชิกเพิ่มจนมีสมาชิกทั้งหมด ๘๔ ประเทศ (ในจำนวนนี้เป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ ๖๔ ประเทศ และเป็น Prospective Member อีก ๒๐ ประเทศ)

AIIB จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางเศรษฐกิจ เสริมสร้างความมั่งคั่ง และพัฒนาความเชื่อมโยงภายในภูมิภาคเอเชีย รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือภายในภูมิภาคในการรับมือกับความท้าทายด้านการพัฒนา โดยร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์กรเพื่อการพัฒนาอื่น ๆ ในระดับพหุภาคีและทวิภาคี และมีเป้าหมายการดำเนินงานหลัก (Thematic Priorities) คือ การมุ่งเน้นการลงทุนเพื่อพัฒนา ๑. โครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน (Sustainable Infrastructure) ๒. ความเชื่อมโยงในภูมิภาค (Regional Connectivity)

และ ๓. ระดมทุนจากภาคเอกชน (Private Capital Mobilization) สำหรับสาขาการลงทุนนั้น AIIB มุ่งเน้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของทวีปเอเชียในสาขาพลังงาน การคมนาคม สื่อสารโทรคมนาคม โครงสร้างพื้นฐานชนบท การพัฒนาเกษตรกรรม ทรัพยากรน้ำและสุขภาพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาชุมชนเมือง โลจิสติกส์ และโครงสร้างพื้นฐานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แผนภาพที่ ๒-๕ แผนที่ประเทศสมาชิกผู้ก่อตั้ง AIIB

ตั้งแต่มีการก่อตั้ง AIIB จนถึงปัจจุบัน (๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑) ได้มีการอนุมัติโครงการเงินกู้แก่ประเทศสมาชิกและโครงการลงทุน รวมเป็นเงินทั้งหมดประมาณ ๔,๒๖๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมจำนวนโครงการทั้งหมด ๒๔ โครงการแก่ ๑๒ ประเทศสมาชิก ได้แก่ จีน อินเดีย บังกลาเทศ ปากีสถาน เมียนมา อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ จอร์เจีย ทาจิกิสถาน อาเซอร์ไบจาน โอมาน และอียิปต์ โดยโครงการเงินกู้ อยู่ในสาขาต่าง ๆ ได้แก่ พลังงาน ขนส่ง การจัดการน้ำ และการพัฒนาเมือง รูปแบบการกู้มีทั้งแบบรัฐบาลค้ำประกัน (Sovereign-Backed Financing) และรัฐบาลไม่ได้ค้ำประกัน (Non-Sovereign-Backed Financing)

AIIB ถือเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของแหล่งเงินทุนที่กำลังมีความสำคัญมากขึ้นในการระดมทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในทวีปเอเชีย นอกเหนือจาก MDBs ขนาดใหญ่ ๒ แห่งคือ ธนาคารโลก (World Bank) และธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) โดยในระยะเริ่มต้น AIIB มี

บทบาทในการร่วมลงทุน (Co-financing) กับ MDBs ทั้งสองแห่งในโครงการโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และ จะเพิ่มบทบาทการเป็นผู้ลงทุนในโครงการเงินกู้ที่ใช้เงินทุนของ AIIB ทั้งหมด (Stand-alone Project) มาก ขึ้น อาจกล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นของ AIIB ทำให้ปริมาณ (Supply) ของเงินทุนที่ใช้สำหรับลงทุนในโครงสร้าง พื้นฐานในทวีปเอเชียเพิ่มสูงขึ้น AIIB จึงมีบทบาทในการลดช่องว่างของการระดมทุน (Financing Gaps) ใน ทวีปเอเชีย ซึ่งบริษัทที่ปรึกษา McKinsey & Company ประมาณการว่า ในระหว่างปี ๒๕๕๘-๒๕๗๓ ประเทศในทวีปเอเชียจะมีความต้องการโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มเติมคิดเป็นมูลค่าถึง ๒๖ ล้านล้านดอลลาร์ สหรัฐ ทำให้มีช่องว่างของการระดมทุนประมาณ ๐.๗ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

สำหรับโครงสร้างการบริหารของ AIIB แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ ๑. สภาผู้ว่าการ (Board of Governors) ประกอบด้วยผู้ว่าการจากประเทศสมาชิกประเทศละ ๑ คน ส่วนใหญ่เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังหรือกระทรวงอื่น ๆ ที่ดูแลรับผิดชอบ AIIB สภาผู้ว่าการมีอำนาจตัดสินใจ สูงสุด ๒. คณะกรรมการ (Board of Directors) ประกอบด้วยผู้แทนจากประเทศสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มออก เสี่ยง (Constituency) มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามที่สภาผู้ว่าการมอบหมาย และ ๓. ฝ่าย บริหาร (Management) มีอำนาจในการตัดสินใจเชิงปฏิบัติการและการจัดการทั่วไป มีตำแหน่งประธาน (President) ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ปัจจุบันคือนายจิน ลีฉวิน (Jin Liqun) จากสาธารณรัฐ ประชาชนจีน

ในช่วงการประชุม BRF ประธาน AIIB ได้เน้นย้ำบทบาทการเป็นหุ้นส่วนทางการเงินของ ประเทศตามแนว เส้นทาง BRI และได้ให้ความสำคัญกับระบบธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน จึงอาจกล่าว ได้ว่า AIIB จะเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญสำหรับการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานตามแนวเส้นทาง BRI

๑.๒. การจัดตั้งกองทุนเส้นทางสายไหม (Silk Road Fund)

กองทุนเส้นทางสายไหมจัดตั้งขึ้น ณ กรุงปักกิ่ง เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๗ โดยการ ลงทุนจากหน่วยงานของสาธารณรัฐประชาชนจีนทั้งหมด ๔ แห่ง ได้แก่ ๑. State Administration of Foreign Exchange ๒. China Investment Corporation ๓. Export-Import Bank of China และ ๔. China Development Bank

๑. วัตถุประสงค์ของกองทุนฯ เพื่อช่วยเหลือการลงทุนและการระดมทุนสำหรับความ ร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าและความเชื่อมโยง (Connectivity) ภายใต้ข้อริเริ่ม BRI เพื่อสนับสนุนการ พัฒนาร่วมกันของสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศที่อยู่ในเส้นทาง

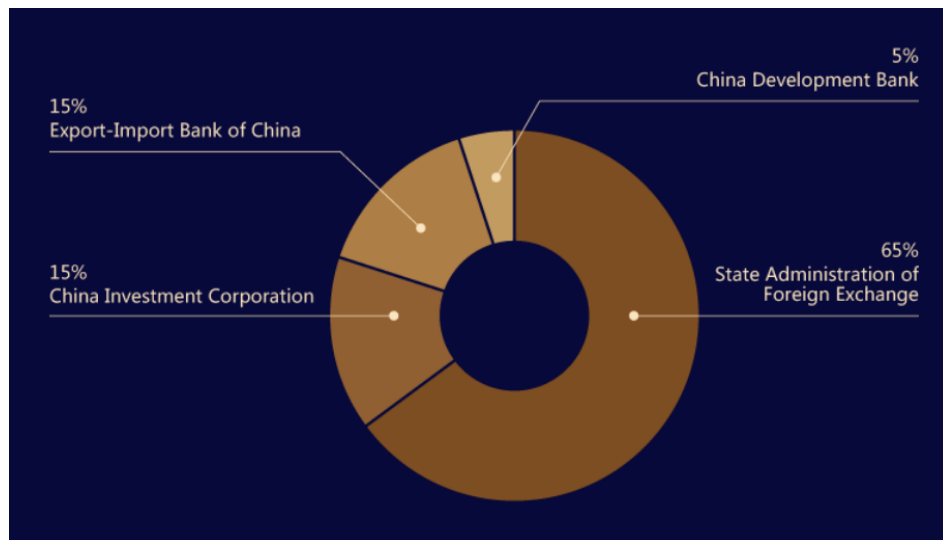
๒. ลักษณะของกองทุนฯ เป็นกองทุนเพื่อการลงทุนและพัฒนาในระยะปานกลางถึงระยะ ยาวซึ่งมีรูปแบบการลงทุนและระดมทุนหลากหลายรูปแบบ โดยมีการระดมทุนในลักษณะการร่วมหุ้นเป็น หลัก เพื่อนำเงินไปลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน พลังงาน ทรัพยากร อุตสาหกรรม และการเงิน ในประเทศที่ เกี่ยวข้องกับข้อริเริ่ม BRI เพื่อสร้างความยั่งยืนทางการเงินในระยะยาวและผลตอบแทนที่เหมาะสมจากการ ลงทุน

๓. นโยบายการลงทุน กองทุนฯ ตัดสินใจลงทุนโดยยึดหลักปฏิบัติสากลตามมาตรฐานทั่วไป กองทุนฯ จะลงทุนในตราสารทุน ตราสารหนี้ และกองทุนอื่น ๆ และอาจดำเนินงานร่วมกับองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศอื่น ๆ สถาบันการเงินในระดับประเทศและระดับนานาชาติเพื่อจัดตั้งกองทุนย่อยอื่น ๆ รวมถึงบริหารจัดการสินทรัพย์และมอบหมายให้องค์กรอื่น ๆ เป็นผู้ลงทุน

๔. โครงสร้างการบริหารกองทุนฯ กองทุนฯ ประกอบด้วย ๑. Board of Directors ๒. Board of Supervisors และ ๓. Management Team ตามกฎหมายบริษัทของสาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยบุคลากรคุณภาพสูงจากหลากหลายสาขาวิชา และมีกลไกการบริหารกองทุนฯ ที่มีประสิทธิภาพ

๕. โครงสร้างผู้ถือหุ้น กองทุนมีเงินรวมทั้งหมด ๔๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งจะแบ่งจ่ายเป็นงวด งวดแรกจำนวน ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ มาจาก ๔ หน่วยงานของสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้แก่ ๑. State Administration of Foreign Exchange (ผ่านทาง Buttonwood Investment Holding Co.,Ltd.) (๖,๕๐๐) ล้านดอลลาร์สหรัฐ ๒. China Investment Corporation (ผ่านทาง Seres Investment, Co.,Ltd.) (๑,๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ๓. Export-Import Bank of China (๑,๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ) และ ๔. China Development Bank (ผ่านทาง China Development Capital Co.,Ltd.) (๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

แผนภาพที่ ๒-๖ สัดส่วนผู้ถือหุ้นในกองทุนเส้นทางสายไหมจากการจ่ายเงินงวดแรก
จำนวน ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ที่มา : www.silkroadfund.com.cn

เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ในช่วงการกล่าวสุนทรพจน์เปิดการประชุม BRI ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้ประกาศว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนจะเพิ่มเงินทุนในกองทุนฯ อีกจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ หรือประมาณ ๑๖,๐๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อสนับสนุนข้อริเริ่ม BRI ซึ่งแสดงให้เห็นความมุ่งมั่นของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการระดมทรัพยากรทางการเงินเพื่อสนับสนุนข้อริเริ่ม BRI

๒. ความร่วมมือทางการเงิน (Financial cooperation) ภายใต้ BRI

๒.๑. การหารือในช่วงการประชุม BRF

สุนทรพจน์เปิดการประชุม BRF เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยประธานาธิบดี สี จิ้นผิง กล่าวถึงภาคการเงินว่าเป็นเสมือน“เส้นเลือด” ที่หล่อเลี้ยงระบบเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน (“Finance is the lifeblood of modern economy.”) และตระหนักถึงการมีระบบป้องกันที่มีเสถียรภาพเพื่อควบคุมความเสี่ยงทางการเงิน แสวงหารูปแบบการลงทุนและระดมทุนใหม่ ๆ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการระดมทุน และการปรับปรุงโครงข่ายบริการทางการเงินให้ครอบคลุม และในช่วงการประชุมดังกล่าวได้มีการประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูงในเวทีคู่ขนานด้านความร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI ซึ่งเป็น ๑ ในเวทีคู่ขนานทั้งหมด ๕ เวที เวทีคู่ขนานนี้มีบุคคลสำคัญเข้าร่วมหารือ เช่น นางคริสติน ลาการ์ด (Christine Lagarde) กรรมการผู้จัดการกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) นายฟิลิป แฮมมอนด์ (The Rt Hon Philip Hammond) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสหราชอาณาจักร นายเหลียง ชุน-หยิง (Leung Chun-ying) ผู้บริหารสูงสุดเขตบริหารพิเศษฮ่องกง (Executive, Hong Kong SAR) เป็นต้น โดยได้กล่าวต่อที่ประชุมดังมีสาระสำคัญ ดังนี้

นางคริสติน ลาการ์ด กรรมการผู้จัดการ IMF ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเชื่อมโยงทางการเงินสำหรับข้อริเริ่ม BRI ว่า ระบบการเงินที่เหมาะสมสำหรับทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ นักลงทุน สถาบันการเงินและประชาชนทั่วไป เป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดริเริ่ม BRI ซึ่งการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้นั้นจำเป็นต้องดำเนินนโยบาย ๓ ประการ ได้แก่ ๑. การดึงดูดการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศเพื่อลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานคุณภาพสูง ๒. การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) และ ๓. การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology) โดยกรรมการผู้จัดการ IMF ได้ให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและการกำกับดูแลภาคการเงินด้วย

นายฟิลิป แฮมมอนด์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสหราชอาณาจักร กล่าวถึงความท้าทายของการระดมทุนจากภาคเอกชนสำหรับโครงการภายใต้ BRI ว่า สิ่งสำคัญคือการออกแบบโครงการโครงสร้างพื้นฐานให้มีความน่าลงทุน (Bankable) และยังสามารถกล่าวถึงศักยภาพของกรุงลอนดอนในฐานะที่เป็นศูนย์กลางทางการเงินที่มีความเชี่ยวชาญในการเป็นที่ปรึกษา และวางรูปแบบทางการเงินเพื่อสนับสนุนโครงการโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อความสำเร็จของโครงการภายใต้ BRI

นายเหลียง ชุน-หยิง ผู้บริหารสูงสุดเขตบริหารพิเศษฮ่องกง ได้กล่าวถึงความสำคัญของฮ่องกงในฐานะศูนย์กลางทางการเงินที่สำคัญของโลก และเป็นที่ยอมรับระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศอื่น ๆ ด้วยนโยบายที่เปิดกว้างทำให้ฮ่องกงกลายเป็นหนึ่งในเขตเศรษฐกิจที่เสรีมากที่สุดในหนึ่ง นายเหลียงฯ ได้กล่าวถึงฮ่องกงว่ามีความพร้อมที่จะตอบสนองต่อความต้องการระดมทุนที่มีมากขึ้นภายใต้ข้อริเริ่ม BRI โดยการให้บริการทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเงินสำหรับโครงการ (Project Finance) การบริหารโครงการโครงสร้างพื้นฐาน และการเป็นตลาดแลกเปลี่ยนเงินหยวนนอกสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการแลกเปลี่ยนเงินหยวนในการทำธุรกรรมของโครงการภายใต้ข้อริเริ่ม BRI นอกจากนี้ ธนาคารกลางฮ่องกง (Hong Kong Monetary Authority) ยังได้จัดตั้งสำนักงานอำนวยความสะดวกด้านการระดมทุนสำหรับโครงสร้างพื้นฐานขึ้น โดยเฉพาะ เพื่อช่วยเหลือภาคเอกชนในการระดมทุนสำหรับโครงการโครงสร้างพื้นฐาน

นอกจากนี้ ยังมีผู้แทนจากประเทศและองค์กรอื่น ๆ ร่วมหารือด้วยเช่น รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประเทศจอร์เจีย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการวางแผนพัฒนาแห่งชาติประเทศอินโดนีเซีย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประเทศปากีสถาน ประธาน AIIB เป็นต้น

การประชุมเวทีคู่ขนานครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกที่มีการหารืออย่างเป็นทางการในเรื่องความร่วมมือด้านการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI ภายใต้หัวข้อความเชื่อมโยงทางการเงิน ที่ประชุมได้หารือถึงแนวทางการระดมทุนสำหรับโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนข้อริเริ่ม BRI ซึ่งมีหลายช่องทาง ทั้งจากเงินงบประมาณ เงินกู้จาก MDBs การออกตราสารหนี้ และการระดมทุนผ่านผู้ถือหุ้น รวมถึงความสำคัญของการระดมทุนจากภาคเอกชน โดยเห็นว่า การดึงดูดภาคเอกชนให้เข้ามาร่วมลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานตามแนวเส้นทาง BRI นั้น จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการโครงการที่ดีและเป็นโครงการที่น่าลงทุน (Bankable Projects) การประชุมครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นโอกาสที่ประเทศและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ประกาศท่าทีและบทบาทของตนเองในการใช้ประโยชน์จากข้อริเริ่ม BRI และอาจกล่าวได้ว่า ข้อริเริ่ม BRI ไม่ได้เป็นประโยชน์แต่เพียงประเทศกำลังพัฒนาตามแนวเส้นทางสายไหมในแง่ของการพัฒนาความเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสของประเทศที่เป็นศูนย์กลางทางการเงินในการใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อให้บริการทางการเงินสำหรับโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Financing) อีกด้วย

๒.๒. เอกสาร Guiding Principles on Financing the Development of the Belt and Road

ในระหว่างการประชุมเวทีคู่ขนาน ผู้แทนกระทรวงการคลังและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากทั้งหมด ๑๘ ประเทศในทวีปเอเชีย ยุโรป แอฟริกา และอเมริกาใต้ รวมถึงประเทศไทย ได้ร่วมรับรองเอกสารหลักการชี้แนะในการจัดหาเงินทุนเพื่อการพัฒนาสำหรับ Belt and Road (Guiding Principles on Financing the Development of the Belt and Road) เพื่อแสดงเจตนารมณ์ของประเทศต่าง ๆ

ในการสร้างความร่วมมือทางการเงินระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมข้อริเริ่ม BRI และสนับสนุนการค้าและการลงทุนระหว่างกัน โดยการร่วมรับรองเอกสารดังกล่าวมีผู้แทนจากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ นอกจากไทย ได้แก่ กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย และเมียนมา สำหรับผู้แทนกระทรวงการคลังของไทยที่ร่วมรับรองเอกสารดังกล่าวคือ ปลัดกระทรวงการคลัง นอกจากนี้ ผู้แทนจากทั้ง ๑๘ ประเทศยังได้ร่วมลงนามในเอกสารการเป็นพยานในการเผยแพร่ Guiding Principles ดังกล่าว และคาดหวังที่จะหารือและกระชับความร่วมมือต่อไปในอนาคต

เอกสาร Guiding Principles และเอกสารเป็นการพยานฯ นี้เป็นการแสดงเจตนารมณ์ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประเทศต่าง ๆ ที่จะร่วมกันสนับสนุนการจัดหาเงินทุนสำหรับข้อริเริ่ม BRI โดยการดำเนินการตามเอกสารดังกล่าวนี้เป็นไปตามความสมัครใจ (Voluntary) และไม่มีผลผูกพัน (Non-Binding) อีกทั้งไม่มีถ้อยคำหรือบริบทที่มุ่งจะก่อให้เกิดพันธกรณีภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ สารสำคัญของเอกสาร Guiding Principles on Financing the Development of the Belt and Road มีดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ การสนับสนุนการจัดหาทรัพยากรทางการเงินเพื่อรองรับเศรษฐกิจที่แท้จริง ทั้งด้านการค้าการลงทุน ภาคอุตสาหกรรม พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ SMEs และการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นต้อง ๑. พัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อระดมทุนปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ๒. สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ เปิดตลาดบริการสาธารณะตามความเหมาะสม ในขณะที่ยังรักษากฎหมาย กรอบนโยบายและการกำกับดูแลที่ดี และ ๓. สนับสนุนความร่วมมือในการกำหนดกลยุทธ์หรือแผนงานสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในระดับภูมิภาค จัดลำดับความสำคัญของโครงการ จัดหาเงินทุน และแบ่งปันประสบการณ์

๒.๒.๒ การสนับสนุนจากภาครัฐบาล โดยตระหนักถึงความสำคัญของรัฐบาลในการสร้างสภาพแวดล้อมด้านการเงินที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาภายใต้ข้อริเริ่ม BRI การส่งสัญญาณที่ดีในการสนับสนุนและจัดหาเงินทุนเพื่อการพัฒนาเส้นทางสายไหม รวมทั้งการช่องทางในการระดมทุนของภาครัฐที่มีอยู่แล้วอย่างต่อเนื่อง เช่น กองทุนความร่วมมือระหว่างรัฐบาล และกองทุนความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และประสานกับช่องทางระดมทุนอื่น ๆ

๒.๒.๓ การสนับสนุนจากสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนา โดยให้สถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาประเทศ และMDBs มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการพัฒนาภายใต้ข้อริเริ่ม BRI ในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานข้ามพรมแดนผ่านการกู้ยืม การลงทุนในตราสารทุน การค้าประกัน การให้กู้ร่วม และช่องทางจัดหาเงินทุนอื่น ๆ และให้สถาบันการเงินเหล่านี้ประสานงานและร่วมมือกันเพื่อสนับสนุนด้านการเงินอย่างยั่งยืน ถ่ายทอดทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญของสถาบัน และการบริการให้คำปรึกษาแก่ประเทศที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อเพื่อการส่งออกในการแบ่งปันความเสี่ยงผ่านวิธีการต่าง ๆ

๒.๒.๔ การสนับสนุนจากสถาบันการเงินภาคเอกชน โดยให้สถาบันการเงินในเชิงพาณิชย์ทุกประเภท เช่น ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเกี่ยวกับกองทุนหุ้น ธุรกิจประกันภัย การเช่าซื้อ และรับประกัน จัดหาเงินทุนและบริการด้านการเงินต่าง ๆ สำหรับการพัฒนากายใต้ข้อริเริ่ม BRI รวมทั้งการมีส่วนร่วมในเชิงรุกของนักลงทุนสถาบันระยะยาว เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญ และกองทุนความมั่งคั่งแห่งชาติ ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามความเหมาะสม

๒.๒.๕ การพัฒนาและเปิดตลาดการเงิน ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค โดยพัฒนาตลาดตราสารหนี้สกุลเงินท้องถิ่นเพื่อกระจายความเสี่ยงแหล่งเงินทุนระยะยาวและลดความเสี่ยงที่เกิดจากสกุลเงินด้านสินทรัพย์และหนี้สินไม่ตรงกัน (Currency Mismatch) รวมทั้งสนับสนุนการเข้าสู่ตลาดของภาคการธนาคาร ประกันภัย และหลักทรัพย์ อย่างต่อเนื่อง ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศ สนับสนุนสถาบันการเงินในการจัดตั้งบริษัทลูกและ/หรือสาขาในแต่ละประเทศ และอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมในการยื่นขอและอนุมัติจัดตั้งสถาบันการเงิน ตามกฎหมายภายในประเทศและข้อบังคับของประเทศเจ้าบ้าน

๒.๒.๖ การสนับสนุนนวัตกรรมทางการเงิน เพื่อตอบสนองความต้องการเงินทุนในการพัฒนากายใต้ข้อริเริ่ม BRI ในรูปของแบบจำลองทางการเงิน ช่องทาง เครื่องมือ และการบริการ โดยมีเงื่อนไขว่ามีการบริหารจัดการความเสี่ยงเป็นอย่างดี

๒.๒.๗ การกำกับดูแลภาคการเงิน โดยส่งเสริมความร่วมมือด้านกฎระเบียบภาคการเงิน และการประสานงานด้านการกำกับดูแลข้ามพรมแดน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมด้านกฎระเบียบที่เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และมั่นคงสำหรับสถาบันการเงิน ในขณะเดียวกัน ต้องให้ความเคารพในข้อผูกพันระหว่างประเทศของประเทศที่เกี่ยวข้อง

๒.๒.๘ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเงิน ให้โปร่งใส เป็นมิตร ไม่เลือกปฏิบัติ สนับสนุนการเปิดเสรีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศตามความเหมาะสม อำนวยความสะดวกการค้าการลงทุน ต่อต้านการปกป้องทางการค้าและการลงทุนทุกรูปแบบ สนับสนุนระบบกฎหมายที่เป็นธรรม ยุติธรรม และเปิดกว้าง ระบบภาษีที่เป็นประโยชน์ร่วมกันและเป็นมิตรกับนักลงทุน การระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรม เพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมายของเจ้าหนี้และนักลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒.๙ การสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุม และคำนึงถึงผลกระทบทางสังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น การสนับสนุนการจ้างงานในท้องถิ่น การพัฒนาทักษะแรงงาน การสร้างเสริมร่วมมือเพื่อให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลและการบริการทางการเงินที่เหมาะสมและมีราคาที่ไม่แพงสำหรับประชาชน และผู้ประกอบการ SMEs การเพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยี ความยั่งยืนของหนี้สาธารณะในการจัดหาเงินทุน การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า เอกสาร Guiding Principles ดังกล่าวมีความครอบคลุมประเด็นความร่วมมือทางการเงินซึ่งเน้นการจัดการทรัพยากรทางการเงินเพื่อรองรับการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน โดย

ให้มีความร่วมมือจากทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ยังมุ่งให้เกิดการพัฒนาของภาคการเงินในทุก ๆ ด้านอย่างครอบคลุม ทั้งการพัฒนาตลาดการเงิน การเปิดตลาดการเงิน การสนับสนุนนวัตกรรมทางการเงิน การส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเงินเพื่ออำนวยความสะดวกการค้าการลงทุน โดยปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมาย รวมทั้งให้ความสำคัญกับความร่วมมือด้านกฎระเบียบภาคการเงิน เพื่อส่งเสริมการกำกับดูแลภาคการเงินให้มีกฎระเบียบที่เป็นธรรม และการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุมและคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม กล่าวได้ว่า เอกสาร Guiding Principles ส่งเสริมการระดมทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมการพัฒนาภาคการเงินและปัจจัยทางสถาบันทางการเงินที่เกี่ยวข้องควบคู่กันไป เพื่อให้สามารถรองรับการระดมทุนดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเปรียบเทียบข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไป

เมื่อนำข้อริเริ่ม BRI มาเปรียบเทียบกับกรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไป (ในที่นี้จะเปรียบเทียบเฉพาะกับกรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไป ซึ่งไม่ได้มีลักษณะเป็นเขตการค้าเสรีที่มีการรวมกลุ่มเพื่อยกเว้นภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิก เนื่องจากมีลักษณะใกล้เคียงกับข้อริเริ่ม BRI เช่น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเปค ความร่วมมือทางการเงินอาเซียน+๓ เป็นต้น จะสามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องและความแตกต่างได้ ดังนี้

๑. ความสอดคล้องของข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไป

๑.๑ ข้อริเริ่ม BRI มีลักษณะเป็นความร่วมมือในระดับพหุภาคี เช่นเดียวกับกรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไป ซึ่งมีประเทศเข้าร่วมมากกว่าสองประเทศ

๑.๒ ข้อริเริ่ม BRI และกรอบความร่วมมือพหุภาคีมีลักษณะที่สนับสนุนการค้าและการลงทุนที่เสรีและเปิดกว้างในภูมิภาค

๑.๓ ข้อริเริ่ม BRI และกรอบความร่วมมือพหุภาคี เป็นกรอบความร่วมมือในระดับที่ยังไม่เป็นเขตการค้าเสรี ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มเพื่อยกเว้นภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิก

๒. ข้อแตกต่างระหว่างข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไป

๒.๑ ข้อริเริ่ม BRI เป็นกรอบการค้าหรือเพื่อสร้างความร่วมมือ โดยยังไม่ได้จัดตั้งเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างสมบูรณ์ (Institutionalized)

๒.๒ ข้อริเริ่ม BRI ไม่ได้กำหนดประเทศสมาชิกไว้ชัดเจน โดยเปิดกว้างสำหรับประเทศต่าง ๆ ในขณะที่กรอบความร่วมมือพหุภาคีกำหนดสมาชิกไว้ชัดเจน การหารือจำกัดอยู่เฉพาะสมาชิก

๒.๓ ข้อริเริ่ม BRI เน้นการใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือทวิภาคีและพหุภาคีทั่วทั้งภูมิภาคที่มีอยู่ เช่น กรอบเอเปค กรอบการประชุมเอเชีย-ยุโรป (Asia-Europe Meeting: ASEM) กรอบความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue: ACD) กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) ในขณะที่กรอบความร่วมมือพหุภาคีจะเน้นการดำเนินงานภายใต้กลไกที่กำหนดขึ้นระหว่างสมาชิก

๒.๔ กลไกการหารือภายใต้ข้อริเริ่ม BRI ไม่ได้มีการกำหนดกรอบการหารือไว้อย่างเป็นรูปธรรม และแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจนในทางปฏิบัติ มีเพียงการหารือในระดับผู้นำและระดับรัฐมนตรีเท่านั้น ในขณะที่กรอบพหุภาคีแบ่งการหารืออย่างชัดเจนออกเป็นระดับต่าง ๆ เช่น การประชุมของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส ระดับรัฐมนตรี และระดับผู้นำ

๒.๕ ข้อริเริ่ม BRI เน้นความร่วมมือด้านการสร้างความเชื่อมโยง (Connectivity) โดยแบ่งออกเป็น ๕ สาขา ได้แก่ การประสานนโยบาย ความเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน การค้าเสรี การบูรณาการด้านการเงิน และความเชื่อมโยงระดับประชาชน ในขณะที่กรอบพหุภาคีครอบคลุมความร่วมมือในหลากหลายสาขา ทั้งในด้านการค้า การลงทุน การเงิน พลังงาน ขนส่ง การศึกษา สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืน สาธารณสุข วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อริเริ่ม BRI จะใช้ประโยชน์จากความร่วมมือด้านความเชื่อมโยงตามกรอบความร่วมมือที่มีอยู่แล้ว เช่น ๑. APEC Connectivity Blueprint ๒. EU-China Connectivity Platform และ ๓. Master Plan on ASEAN Connectivity 2025 เป็นต้น

๒.๖ ข้อริเริ่ม BRI มีเพียงกรอบแนวคิดในเชิงกว้างเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการสร้างความเชื่อมโยงด้านต่าง ๆ แต่ไม่ได้มีวิสัยทัศน์หรือแผนการดำเนินงานในระยะยาวที่กำหนดไว้โดยสมาชิกหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกัน เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานภายใต้กรอบความร่วมมือเหมือนกับกรอบพหุภาคี เช่น กรอบความร่วมมือด้านการเงินการคลังภายใต้กรอบ APEC FMM สมาชิกได้ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเซบู (Cebu Action Plan) ไว้ใช้เป็นแผนการดำเนินงาน และสำหรับกรอบความร่วมมืออาเซียน+๓ กลุ่มวิสัยทัศน์เอเชียตะวันออก (East Asia Vision Group) ได้จัดทำรายงานเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ แผนปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ เสนอต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียน+๓ เพื่อติดตามการดำเนินงานและนำเสนอทิศทางในอนาคตของกรอบความร่วมมืออาเซียน+๓

๒.๗ ข้อริเริ่ม BRI มีลักษณะการดำเนินงานที่ไม่มีข้อผูกพันทางกฎหมาย (Non-binding) โดยเป็นไปตามความสมัครใจและความพร้อมของประเทศที่เข้าร่วม ในขณะที่กรอบพหุภาคีมีทั้งที่มีข้อผูกพันทางกฎหมาย เช่น การจัดทำความตกลง CMIM และการจัดตั้ง AMRO ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน+๓ และที่ไม่มีข้อผูกพันทางกฎหมาย เช่น กรอบความร่วมมือเอเปค เป็นต้น

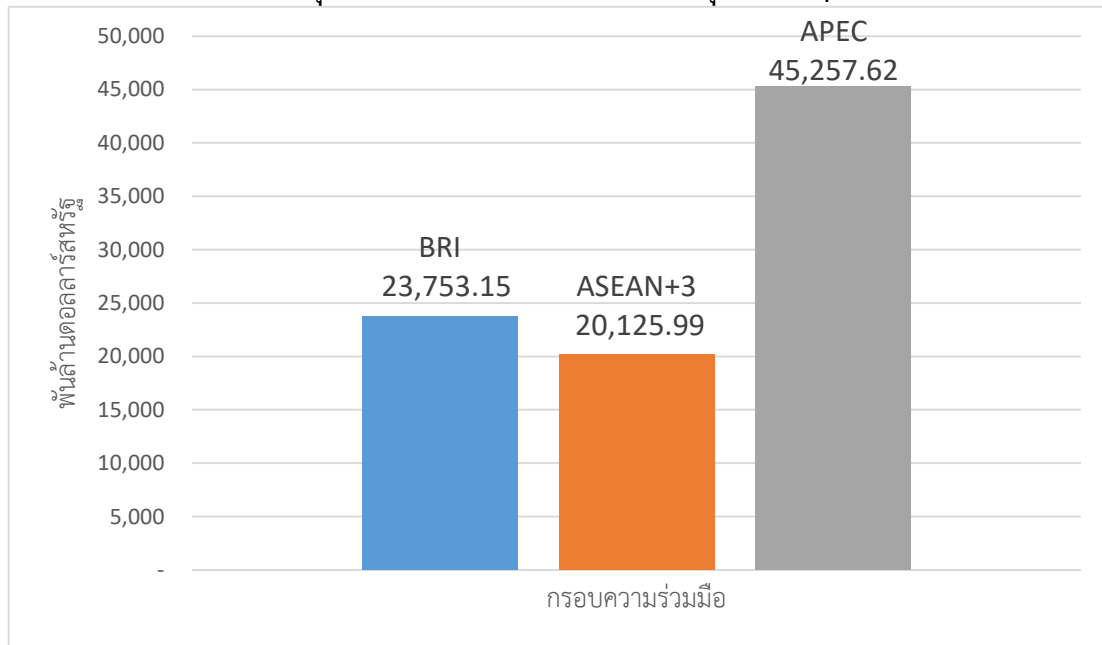
๒.๘ ข้อริเริ่ม BRI เป็นยุทธศาสตร์ที่ริเริ่มโดยสาธารณรัฐประชาชนจีน ถึงแม้ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนจะเน้นย้ำความเปิดกว้างของ BRI ให้ประเทศต่าง ๆ มีโอกาสได้รับผลประโยชน์จาก BRI ร่วมกันก็ตาม แต่หากพิจารณาจากเส้นทางตามแนว BRI แล้วจะพบว่า แนวเส้นทางมุ่งเน้นให้สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นศูนย์กลางของความเชื่อมโยงในทุกมิติ ดังนั้น ข้อริเริ่ม BRI จึงเป็นประโยชน์

ต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างค่อนข้างชัดเจน ในขณะที่กรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ นั้นไม่ได้มีประเทศใดประเทศหนึ่งที่มีบทบาทอย่างชัดเจนเหมือนข้อริเริ่ม BRI

๒.๙ ข้อริเริ่ม BRI จัดทำขึ้นโดยมียุทธศาสตร์รองรับที่ชัดเจน เช่น การจัดตั้ง AIIB และ Silk Road Fund เพื่อเป็นแหล่งระดมทุนสำหรับโครงสร้างพื้นฐานตามแนวเส้นทาง BRI ในขณะที่กรอบความร่วมมือพหุภาคีอย่างอาเซียน+3 และเอเปค มีการจัดตั้งองค์กรหรือกลไกขึ้นมาภายหลัง เช่น AMRO ภายใต้กรอบความร่วมมือทางการเงินอาเซียน+3 หรือแนวคิดการจัดตั้งศูนย์สำหรับการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnership Center: PPP Center) ที่มีการกล่าวถึงภายใต้กรอบเอเปค เป็นต้น

หากพิจารณาเปรียบเทียบขนาดเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศที่อยู่ตามแนวเส้นทาง BRI กับกลุ่มประเทศในกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ เช่น กรอบความร่วมมือเอเปค และกรอบความร่วมมือทางการเงินอาเซียน+๓ ประเทศตามแนวเส้นทาง BRI มีขนาดเศรษฐกิจ (GDP) ประมาณ ๒๓,๗๕๓ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือมีขนาดเพียงครึ่งหนึ่งของขนาดเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศเอเปคที่มี GDP รวมกันประมาณ ๔๕,๒๕๘ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ก็มีขนาดใหญ่กว่าเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอาเซียน+๓ ที่มี GDP รวมกันประมาณ ๒๐,๑๒๖ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือใหญ่กว่าประมาณร้อยละ ๑๘ (เนื่องจาก BRI ไม่รวมประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี) ดูแผนภาพที่ ๒-๗

แผนภาพที่ ๒-๗ เปรียบเทียบขนาดเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศที่อยู่ตามแนวเส้นทาง BRI กับกลุ่มประเทศในกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ GDP ปี ๒๕๕๙ (ยกเว้นซีเรียและปาเลสไตน์ที่ใช้ GDP ปี ๒๕๕๗)
ข้อมูล GDP จากธนาคารโลก สหประชาชาติ และ Central Intelligence Agency (CIA)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

van der Leer and Yau (2016) ได้จัดทำรายงานของ PricewaterhouseCoopers ภายใต้ชื่อ China's new silk route - The long and winding road ซึ่งทำการศึกษานโยบาย BRI ว่า BRI ไม่เพียงถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่เส้นทางนี้ยังถูกใช้เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางการค้า แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการรวมกลุ่มกันทางสังคม นอกจากนี้ กิจกรรมต่าง ๆ จะเกิดขึ้นตาม ๖ ระเบียงเศรษฐกิจของโลกที่ตัดผ่านประเทศกำลังพัฒนามากกว่า ๖๕ ประเทศ โดยคาดว่า นโยบายนี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อประชากรโลกกว่า ๔.๔ พันล้านคน หรือคิดเป็น ๑ ใน ๓ ของเศรษฐกิจโลก รายงานนี้ได้ทำการวิเคราะห์ถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมใน BRI ของธุรกิจต่างชาติ และนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับความซับซ้อนเฉพาะตัวของโครงการดังกล่าว นอกจากนี้ ยังชี้ให้บริษัทต่าง ๆ เห็นถึงปัจจัยที่จะช่วยในการประเมินโครงการที่น่าสนใจ และบ่งชี้ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้บริษัทสามารถดำเนินงานได้อย่างประสบความสำเร็จ BRI ถือได้ว่าเป็นโอกาสโครงการลงทุนระดับยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์โลกที่จีนต้องหาพันธมิตรและอาศัยความร่วมมือกับบรรดาธุรกิจต่างชาติ แม้จะมีทรัพยากร ประชากร และแหล่งเงินทุนก็ตาม โดยการมีพันธมิตรดังกล่าว สามารถเอื้อประโยชน์ให้กับหุ้นส่วนทั้งสองฝ่าย โดยการได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องผ่านการเป็นพันธมิตรบริษัทต่างชาติจะช่วยให้บริษัทจีนสามารถต่อยอดและพัฒนาความชำนาญในด้านต่าง ๆ รวมทั้งสร้างความน่าเชื่อถือในเวทีโลกในด้านกลุ่มอุตสาหกรรมโครงสร้างพื้นฐาน ในขณะที่เดียวกัน บริษัทต่างชาติก็สามารถเข้าถึงตลาดใหม่ผ่านความร่วมมือกับบริษัทจีนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานในประเทศที่สามได้ อีกทั้งยังเป็นการปูทางสู่การเข้าถึงตลาดจีนได้เช่นกัน นอกจากนี้ บรรดาธุรกิจต่างชาติเหล่านี้ ยังเคยมีประสบการณ์ในการทำงานโครงการขนาดใหญ่ในประเทศกำลังพัฒนาที่อาจมีความท้าทายและสลับซับซ้อนในบางประการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์มหาศาลในการลดความเสี่ยงด้านการดำเนินงานอีกด้วย แม้ BRI จะก่อให้เกิดโอกาสในการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ มากมาย แต่บริษัทต่างชาติต้องพิจารณาว่าจะสามารถรับมือกับความเสี่ยงของโครงการซึ่งมีลักษณะพิเศษและมีความซับซ้อนได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่ภูมิศาสตร์การเมือง เงินทุน และการปฏิบัติการ

Verlare and van der Putten (2015) ได้กล่าวถึง BRI ในรายงานชื่อ 'One Belt, One Road' An Opportunity for the EU's Security Strategy โดย Clingendael (The Netherlands Institute of International Relations) ว่าสหภาพยุโรปต้องเผชิญกับความท้าทายของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงในภูมิภาคและผลประโยชน์ของชาติ การจัดตั้ง BRI ของสาธารณรัฐประชาชนจีนจะเป็นนโยบายที่จะพัฒนาศักยภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่กำลังเติบโต ในขณะที่เดียวกันสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ให้ความสนับสนุนการพัฒนาเสถียรภาพในภูมิภาคใกล้เคียงพร้อมกัน ทำให้ BRI จะส่งผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ของสหภาพยุโรปในด้านนโยบายการต่างประเทศและการรักษาความมั่นคงของสหภาพยุโรป ดังนั้น สหภาพยุโรปจึงได้ริเริ่มการพัฒนาศักยภาพระดับภูมิภาคที่มีอยู่และกรอบความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ Sino-European ที่จะ

ใช้ร่วมมือกับ BRI ของสาธารณรัฐประชาชนจีน และสหภาพยุโรปได้ให้ความสำคัญกับเสถียรภาพและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ด้วยการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างสหภาพยุโรปและสาธารณรัฐประชาชนจีน และการเป็นเพื่อนบ้านที่ดีซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศ โดยมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการเจริญเติบโตอย่างสันติ เช่น การสร้างความเชื่อมโยงในระดับภูมิภาค การต่อต้านการก่อการร้าย เป็นต้น

Ouyang (2017) ได้เสนอประเด็นในเรื่อง BRI กับวิวัฒนาการทางนโยบายต่างประเทศและการเป็นผู้นำในภูมิภาคของสาธารณรัฐประชาชนจีนไว้ว่า BRI มุ่งมั่นที่จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและภูมิภาคท่าเรือของเอเชียและยุโรป ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กว้างใหญ่และดึงดูดความสนใจจากทั่วโลก เนื่องจากโครงการ BRI แสดงถึงความพยายามของจีนในการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางการเมืองด้วยวิธีการทางเศรษฐกิจ จึงมักถูกมองว่าเป็นแผนการมาร์แชลของจีน โดยการเปรียบเทียบกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจทั้งสองฉบับและแรงจูงใจทางการเมือง จากมุมมองทางเศรษฐกิจโครงการ BRI จะใช้เครื่องมือในการส่งออกของจีน ความสามารถในการอุตสาหกรรม เช่น เหล็ก เป็นต้น แรงจูงใจดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกับแผนการมาร์แชลล์ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งสหรัฐอเมริกาก็ต้องการที่จะขยายตลาดภายนอกเพื่อดูดซับกำลังการผลิตส่วนเกินของสหภาพอเมริกา

จากมุมมองของผลกระทบทางการเมืองโครงการ BRI และแผนการมาร์แชลล์จะมีความคล้ายคลึงกัน เช่น โครงการทั้งสองพยายามที่จะปรับปรุงภูมิภาคในด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือทางการเมือง โดยใช้เพื่อถ่วงดุลทางการเมืองอิทธิพลจากประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคเหล่านั้น ในขณะที่แผนการมาร์แชลล์ช่วยเสริมสถานะของสหรัฐอเมริกาให้เป็นประเทศที่มีความแข็งแกร่งของโลก โครงการ BRI ให้ความสำคัญกับการเป็นผู้นำของสาธารณรัฐประชาชนจีนในยูเรเชียและจะช่วยขยายขอบเขตของประเทศในทางการเมืองของภูมิภาค

ในด้านการเมือง โครงการ BRI และแผนการมาร์แชลล์มีความแตกต่างกัน คือ แผนการมาร์แชลล์ทำหน้าที่รักษาอุดมการณ์ รวมถึงเสรีนิยมลัทธิทุนนิยมและระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่โครงการ BRI เผยให้เห็นถึงความสำคัญของสาธารณรัฐประชาชนจีนในระยะสั้นและในทางปฏิบัติต่อผลประโยชน์ของภูมิภาค ซึ่งรวมถึงการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ การควบคุมเส้นทางการค้า และสภาพแวดล้อมการลงทุนในภูมิภาคที่มีเสถียรภาพ อันเป็นผลมาจากนโยบายทางการเมืองและลัทธิปฏิบัตินิยม โครงการ BRI มีอุดมการณ์ที่เป็นกลางไม่ใช้การแทรกแซงในนโยบายต่างประเทศ และได้อำนวยความสะดวกแก่ประเทศต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ แม้ว่าโครงการ BRI และแผนการมาร์แชลล์จะมีผลทางการเมืองที่คล้ายกัน แต่มีวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

ข้อริเริ่ม BRI ใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือพหุภาคีที่มีอยู่ ได้กล่าวถึงไว้ใน Hongjian (2016) ที่กล่าวถึงการที่สาธารณรัฐประชาชนจีนพร้อมที่จะใช้ BRI ช่วยยกระดับบทบาทของกรอบความร่วมมือพหุภาคีในทวีปเอเชียที่มีอยู่ให้เต็มศักยภาพ เช่น กรอบอาเซียน-จีน APEC และ ASEM เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศที่เกี่ยวข้อง และดึงดูดให้ประเทศและภูมิภาคต่าง ๆ เข้ามาร่วมใน BRI เพิ่มขึ้น

สรุป

การเปรียบเทียบความสอดคล้องและข้อแตกต่างระหว่างข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไป ทำให้ทราบว่า ข้อริเริ่ม BRI มีลักษณะเฉพาะที่เน้นความเชื่อมโยงเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านการค้าและการลงทุนตามมา โดยเป็นกรอบความร่วมมือที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น และใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมืออื่นที่มีอยู่เดิมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ เพื่อขยายบทบาททางเศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีนไปยังทั่วทวีปเอเชีย รวมไปถึงแอฟริกาและยุโรป ในขณะที่กรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไปอย่างเช่น กรอบความร่วมมือเอเปค และกรอบความร่วมมือทางการเงินอาเซียน+๓ มีการจัดตั้งเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างสมบูรณ์ (Institutionalized) มีการกำหนดประเทศสมาชิกที่ร่วมหารือและกลไกที่กำหนดขึ้นระหว่างสมาชิกอย่างชัดเจน มีการแบ่งการหารืออย่างเป็นทางการเป็นหลายระดับ มีการดำเนินงานทั้งที่มีและไม่มีข้อผูกพันทางกฎหมาย และที่สำคัญคือ กรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไปไม่ได้มีประเทศใดประเทศหนึ่งมีบทบาทนำอย่างชัดเจนเหมือนกรณีข้อริเริ่ม BRI ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนมีบทบาทหลัก จึงกล่าวได้ว่า ข้อริเริ่ม BRI มีลักษณะแตกต่างจากกรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไปอยู่หลายประการ

บทที่ ๓

ผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้แนวคิด BRI

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความสำคัญของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ประโยชน์ของความร่วมมือและความเสี่ยงที่มีต่อภูมิภาคและประเทศไทย รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง โดยเนื้อหาในการนำเสนอมีลำดับ ดังนี้

๑. ความสำคัญของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI)
๒. ผลประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้ข้อริเริ่ม BRI
๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้ข้อริเริ่ม BRI
๔. ผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านการค้าระหว่างประเทศของไทยกับประเทศในพื้นที่เป้าหมายภายใต้ข้อริเริ่ม BRI มาเป็นข้อมูลประกอบด้วย

ความสำคัญของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI)

ข้อริเริ่ม BRI เป็นแนวคิดด้านต่างประเทศที่สำคัญของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้ากับทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรป และมีนัยสำคัญทางเศรษฐกิจต่อประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ทั้งที่เส้นทางดังกล่าวพาดผ่านโดยตรงและที่เกี่ยวข้องทางอ้อม โดยเหตุที่สาธารณรัฐประชาชนจีนจัดว่าเป็นประเทศมหาอำนาจลำดับต้น ๆ ของโลก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม และยังมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ใกล้เคียงกับประเทศไทย อีกทั้งมีความสัมพันธ์กับประเทศไทยมายาวนาน ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับข้อริเริ่ม BRI จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อประเทศไทย เพื่อจะได้ปรับตัวและวางยุทธศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อประเทศมากที่สุด

การวิเคราะห์ผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI จำเป็นต้องมีการศึกษาถึงผลประโยชน์และข้อจำกัดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้ BRI เพื่อให้สามารถประเมินได้ว่า การเข้าร่วม BRI อาจส่งผลอย่างไรต่อประเทศไทยได้บ้าง

ผลประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้ข้อริเริ่ม BRI

ในที่นี้ได้รวบรวมผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับผลประโยชน์ของ BRI จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้เห็นแนวทางการประเมินผลกระทบ และนำไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป

๑. ผลประโยชน์ต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนในฐานะประเทศผู้ริเริ่ม BRI

จากการวิเคราะห์งานศึกษาที่ผ่านมา สามารถสรุปประเด็นผลประโยชน์ที่สาธารณรัฐประชาชนจีนจะได้รับ ดังนี้

๑.๑ BRI จะช่วยแก้ปัญหาการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในขณะที่ประเทศกำลังก้าวสู่เศรษฐกิจสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิภาคที่ไม่ได้อยู่ติดเมืองท่า (Hinterland) ที่ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร (Cai, 2017)

๑.๒ BRI จะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการกำลังการผลิตส่วนเกินของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เกิดขึ้นจากการกระตุ้นเศรษฐกิจครั้งใหญ่โดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงวิกฤตการเงินโลก (Global Financial Crisis) ในช่วงระหว่างปี ๒๕๕๐ – ๒๕๕๑ ซึ่งสามารถช่วยให้สาธารณรัฐประชาชนจีนรอดพ้นจากวิกฤตครั้งนั้นได้ แต่ได้ก่อให้เกิดกำลังการผลิตส่วนเกินจำนวนมากในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมเหล็กและซีเมนต์ ภายใต้ BRI สาธารณรัฐประชาชนจีนจะได้รับประโยชน์จากส่งออกกำลังการผลิตส่วนเกินเหล่านี้ ที่สำคัญคือเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ในการผลิตเหล็กที่สามารถส่งออกไปยังประเทศที่มีการพัฒนาต่ำกว่าเพื่อสร้างฐานอุตสาหกรรมของตนเองต่อไป อย่างเช่นประเทศในภูมิภาคอาเซียน ในรูปของการลงทุนทางตรง (Foreign Direct Investment: FDI) ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในอุตสาหกรรมเหล็ก โดยร่วมมือกับพันธมิตรในท้องถิ่น (Cai, 2017)

๑.๓ BRI สามารถช่วยส่งออกเทคโนโลยีและมาตรฐานอุตสาหกรรมของสาธารณรัฐประชาชนจีนไปยังประเทศที่อยู่ในแนว BRI ซึ่งจะช่วยยกระดับอุตสาหกรรมของจีนเองซึ่งเป้าหมายนี้ก็ได้อ่อนให้เห็นในยุทธศาสตร์ระดับชาติของจีน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ Made in China 2025 โดยกระทรวงอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศของจีน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศไปสู่อุตสาหกรรมมูลค่าเพิ่มสูงของห่วงโซ่อุปทาน เป็นอุตสาหกรรมที่มีนวัตกรรมสูง เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ และปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมต้นทุนต่ำของจีนที่มีอยู่ โดยได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดอุตสาหกรรม ๔.๐ ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีนคาดหวังให้ BRI มีบทบาทสำคัญในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงไปยังประเทศในแนวเส้นทาง BRI และยิ่งไปกว่านั้น BRI ยังเป็นแนวทางให้เกิดการยอมรับมาตรฐานทางเทคโนโลยีของสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกด้วย ซึ่งตรงกับเป้าหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ต้องการเป็นผู้นำในการวิจัยและพัฒนา นอกเหนือจากการเป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม การที่บริษัทของจีนเข้าไปดำเนินงานในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI จะทำให้ธุรกิจของจีนต้องปรับตัวให้มีมาตรฐานและนวัตกรรมที่สูงขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีกฎระเบียบเข้มงวด นอกจากนี้ ยังเป็นช่องทางให้สถาบันการเงินของจีน กำหนดเงื่อนไขการใช้วัสดุของเงินเพื่อปล่อยกู้ให้กับโครงการต่าง ๆ ตัวอย่างของการส่งออกเทคโนโลยีและ มาตรฐานอุตสาหกรรมของเงินที่สำคัญ คือ เทคโนโลยีรถไฟความเร็วสูง ซึ่งเป็นการยกระดับอุตสาหกรรม และการยอมรับมาตรฐานอุตสาหกรรมของเงิน และใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาในเชิงการทูตกับ ประเทศคู่เจรจาของจีน โดยเป็นที่คาดการณ์ว่า รถไฟความเร็วสูงของจีนจะเป็นที่ต้องการของประเทศ ตามแนวเส้นทาง BRI อย่างเช่น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ เอเชียกลาง และเอเชียตะวันตก (Cai, 2017)

๑.๔ ภายใต้ข้อริเริ่ม BRI สาธารณรัฐประชาชนจีนกำลังกลายมาเป็นนักลงทุนที่สำคัญในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI เนื่องจากความพร้อมด้านเงินทุนและบุคลากร จากเดิมที่ สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นจุดหมายสำคัญที่นักลงทุนต่างชาติเข้าไปลงทุน โดยใช้ประโยชน์จากค่าแรงที่ อยู่ในระดับต่ำ การที่นักลงทุนจีนเข้าไปลงทุนในประเทศดังกล่าวจะทำให้ให้นักลงทุนจีนได้รับผลตอบแทนใน รูปของผลตอบแทนทางการเงินจากธุรกิจต่าง ๆ รวมถึงผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ในแง่ของการสร้างความ เชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานในประเทศตามแนว BRI ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศนั้น ๆ และธุรกิจ ของจีนเองในอนาคต

๑.๕ BRI ช่วยสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานให้กับสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีความ ต้องการด้านพลังงานเพิ่มขึ้นจากเศรษฐกิจที่เติบโต เนื่องจากมีทางเลือกของเส้นทางในการนำเข้า พลังงานจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น จากเดิมที่ต้องนำเข้าจากตะวันออกกลางผ่านช่องแคบมะละกา โดยมี โครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากภูมิภาคเอเชียกลางไปยังสาธารณรัฐประชาชน จีน โครงการท่อส่งก๊าซและน้ำมันจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาไปยังมณฑลยูนนานของสาธารณรัฐ ประชาชนจีน เป็นต้น

๑.๖ จากการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานตามแนวเส้นทาง BRI ส่งผลให้สาธารณรัฐ ประชาชนจีนได้รับประโยชน์ในภูมิภาคอาเซียนมากยิ่งขึ้น ที่ชัดเจนที่สุดคือการนำสินค้าของสาธารณรัฐ ประชาชนจีนสู่ตลาดอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผ่านการใช้ช่องทางทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ของ สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งกำลังเพิ่มเป้าหมายกลุ่มลูกค้าในภูมิภาคอาเซียน จะทำให้สาธารณรัฐ ประชาชนจีนยังคงเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญในอาเซียนต่อไป (อารยะ ปรีชาเมตตา, ๒๕๖๑)

๑.๗ BRI ทำให้เกิดโครงการโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้น ซึ่งภาคธุรกิจของสาธารณรัฐ ประชาชนจีนจะได้รับประโยชน์จากงานก่อสร้างที่ได้จากการประมูลโครงการก่อสร้างตามแนวเส้นทาง BRI เพิ่มขึ้น และทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถส่งออกเหล็กและซีเมนต์ซึ่งใช้ในงานก่อสร้าง ได้มากขึ้น ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าความต้องการเหล็กจะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๕ และความต้องการ ซีเมนต์จะเพิ่มขึ้นจนถึงประมาณร้อยละ ๒๕ ของกำลังการผลิตทั้งหมดของสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ระยะเวลา ๕ ปี (ศิริพร สุวรรณการ, ๒๕๖๐)

๑.๘ ความเชื่อมโยงระหว่างนักธุรกิจจีนกับนักธุรกิจหรือผู้บริโภคนในประเทศต่าง ๆ ตามแนวเส้นทาง BRI จะเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงตลาดในประเทศนั้น ๆ ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งมี

อินเทอร์เน็ตเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญผ่านโทรศัพท์มือถือแบบ Smartphone โดยปัจจุบัน สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นเจ้าของ Application บนโทรศัพท์มือถือที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น WeChat เป็นต้น และเป็นเจ้าของช่องทาง (Platform) สำหรับการซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) ที่เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างเช่น Alibaba เป็นต้น นอกจากนี้ สาธารณรัฐประชาชนจีนยังได้เริ่มนำระบบการชำระค่าสินค้าและบริการแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) ของตนเองซึ่งได้รับความนิยมภายในประเทศ อย่างเช่น WeChat Pay และ Ali Pay มาใช้ในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI อีกด้วย ซึ่งถือได้ว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนได้นำโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลของตนเอง มาใช้เพื่อสนับสนุนทั้งธุรกิจของจีนเองในต่างประเทศ และบทบาทการเป็นตัวกลางในการซื้อขายสินค้าในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวย่อมสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับ สาธารณรัฐประชาชนจีนโดยตรง

๑.๙ BRI จะทำให้เงินหยวนมีบทบาทในการเป็นเงินสกุลหลักที่ใช้ชำระราคาสินค้าและบริการระหว่างประเทศมากขึ้น (ชลธิชา, ๒๕๕๙) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การค้าและบริการระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนและสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีความใกล้ชิดกันทั้งทางภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ

๑.๑๐ BRI ทำให้ภาคการก่อสร้างของสาธารณรัฐประชาชนจีนหรือประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ขยายตัว ซึ่งจะทำให้ความต้องการหาเงินทุนเพื่อสนับสนุนโครงการก่อสร้างมากขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การระดมทุนผ่านการออกตราสารหนี้ซึ่งเป็นการระดมทุนระยะยาวที่เหมาะสมกับโครงการโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น นับจากนี้ไป BRI อาจทำให้ตลาดตราสารหนี้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนขยายตัว ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาตลาดตราสารหนี้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนเอง (ศิริพร สุวรรณการ, ๒๕๖๐)

๒. ผลประโยชน์ต่อธุรกิจของประเทศอื่น ๆ

๒.๑ ประเทศที่เป็นตลาดหลักตามแนวเส้นทาง BRI มี ๑๐ ประเทศ (เช่น อินเดีย รัสเซีย อินโดนีเซีย สาธารณรัฐเกาหลี ตุรกี เป็นต้น) มี GDP คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ ๖๖ ของ GDP ทั้งภูมิภาค BRI (Baker McKenzie, 2017) ซึ่งประเทศเหล่านี้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเดียและอินโดนีเซียที่เป็นตลาดเกิดใหม่ที่มีศักยภาพ การเข้าร่วม BRI ย่อมเปิดโอกาสให้ประเทศเหล่านี้สามารถติดต่อค้าขายกับประเทศอื่น ๆ ในแนวเส้นทาง BRI มากขึ้น โดยเป็นโอกาสในการพัฒนาพื้นที่นอกเหนือจากเมืองหลวงให้ความเติบโตทางเศรษฐกิจได้

๒.๒ ธุรกิจต่างชาติจำนวนหนึ่งได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับธุรกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีนในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเป็นผู้ป้อนวัตถุดิบ (Supplier) การร่วมทุน (Joint Venture) การให้บริการวิชาชีพ (Professional Service) การเป็นผู้จัดหาเทคโนโลยี (Technology Provider) การสนับสนุนเงินทุน (Financing) เป็นต้น ซึ่งโอกาสของธุรกิจต่างชาติเหล่านี้จะมีมากขึ้นหากดำเนินโครงการที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในประเทศที่มีมาตรฐานการควบคุมด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยที่เข้มงวด ประเทศที่เป็นตลาดที่เติบโตมานาน รวมถึงประเทศ

ที่ระมัดระวังเรื่องการเข้ามาถือสิทธิของจีนต่อเศรษฐกิจมากจนเกินไป เนื่องจากจะเป็นการเปิดให้มีการแข่งขันระหว่างธุรกิจต่าง ๆ จากทั่วโลกที่จะเข้ามาดำเนินโครงการ บทบาทของธุรกิจต่างชาติเหล่านี้อาจรวมถึงการช่วยธุรกิจของจีนในการบริหารความเสี่ยงในระยะเริ่มต้นของโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนของจีนขนาดเล็กที่ไม่สามารถพึ่งพาความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างรัฐบาลในการดำเนินโครงการให้ราบรื่นได้ (Baker McKenzie, 2017) การร่วมเป็นพันธมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีนของธุรกิจต่างชาติเหล่านี้เป็นการเปิดโอกาสให้ธุรกิจต่างชาติดังกล่าวสามารถเข้าไปดำเนินธุรกิจในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ได้มากขึ้น ผ่านการนำของสาธารณรัฐประชาชนจีนในฐานะประเทศที่มีบทบาทหลักในการวางยุทธศาสตร์ข้อริเริ่ม BRI และมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจในเวทีโลก กล่าวได้ว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนและธุรกิจต่างชาติเหล่านี้ต่างได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย สาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถกำหนดแนวการพัฒนาความเชื่อมโยงตามแนว BRI ตามต้องการ โดยมีแรงสนับสนุนจากธุรกิจต่างชาติที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาช่วยดำเนินการให้โครงการต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จ

๒.๓ Baker McKenzie (2017) ยังได้แยกการวิเคราะห์ประโยชน์ต่อประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น

๒.๓.๑ ทวีปเอเชีย จากการที่ธุรกิจของจีนมุ่งไปที่กลุ่มชนชั้นกลางที่กำลังเติบโต และการจัดตั้งเครือข่ายการกระจายสินค้าในทวีปเอเชีย ทำให้ธุรกิจของประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานของจีน เช่น กรณีของเวียดนามที่มีธุรกิจผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานดังกล่าวอย่างเหนียวแน่น มาเลเซียที่กำลังจะกลายเป็นศูนย์กลางของบริษัทอุตสาหกรรมจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งส่งผลดีต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ของมาเลเซีย เป็นต้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดมากขึ้นกว่าในอดีตระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียนซึ่งมีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ระหว่างกัน ซึ่งการผนวกประเทศเหล่านี้เข้าเป็นห่วงโซ่อุปทานของจีนทำให้ปฏิเสธไม่ได้ว่าการสร้างความเชื่อมโยงภายใต้ข้อริเริ่ม BRI จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในทวีปเอเชีย

ไม่เฉพาะประเทศในทวีปเอเชียที่เป็นแหล่งผลิตป้อนอุตสาหกรรมจีนเท่านั้น ประเทศในทวีปเอเชียที่เน้นเศรษฐกิจภาคบริการอย่างสาธารณรัฐสิงคโปร์ก็ได้รับประโยชน์จากห่วงโซ่อุปทานดังกล่าว ดังเช่นกรณีของบริษัทด้านห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และบริษัทด้านเทคโนโลยีการระบุ (Tagging) สินค้าของสิงคโปร์ ร่วมมือกับบริษัทที่ให้บริการด้าน Internet of Things ของสาธารณรัฐประชาชนจีน จัดตั้งระบบห่วงโซ่อุปทานสำหรับธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดนระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศในกลุ่มอาเซียน เพื่อให้การส่งสินค้าสะดวกรวดเร็วผ่านช่องทางเดียว (Single Platform) ซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการปฏิบัติตามกฎระเบียบและพิธีการศุลกากรที่เกี่ยวข้อง โดยนำเทคโนโลยีการติดตาม (Tracking) สินค้า การวิเคราะห์ที่ใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) รวมถึงแสวงหาความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยี Blockchain มาใช้ในการให้บริการด้านการเงินที่เกี่ยวข้องกับการค้าและห่วงโซ่อุปทาน (Trade Financing และ Supply Chain Financing) ซึ่งบริษัท

ของสิงคโปร์ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่า ความร่วมมือทางธุรกิจข้างต้นเป็นความร่วมมือที่ช่วยสนับสนุน
ข้อริเริ่ม BRI (Tang, 2018)

อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ประเทศในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกลุ่มอาเซียน ได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทาน
ของจีนคือ การจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน (ASEAN-China FTA) ซึ่งช่วยลดกำแพง
ภาษีศุลกากรระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศในกลุ่มอาเซียนลง ทำให้การนำเข้าและส่งออก
สินค้าระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศในกลุ่มอาเซียนมีต้นทุนลดลง

๒.๓.๒ ทวีปแอฟริกา โอกาสของประเทศในทวีปแอฟริกาที่สำคัญอยู่ที่โครงการ
ใหญ่ ๆ ในภาคพลังงานและโครงสร้างพื้นฐาน การก่อสร้างโรงไฟฟ้าและสายส่งในทวีปแอฟริกาตะวันออก
ของสาธารณรัฐประชาชนจีนจะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของอุตสาหกรรมภายในท้องถิ่น เช่น ประเทศอียิปต์ที่
ได้ให้โอกาสกับธุรกิจของจีน แต่จะต้องเป็นรูปแบบของการร่วมมือกับธุรกิจภายในท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า
ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าไปมีบทบาททางเศรษฐกิจในทวีปแอฟริกามากขึ้น ซึ่ง
สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ทวีปแอฟริกาซึ่งมีประชากรที่ยากจนอยู่มากและยังต้องการการพัฒนาในหลาย
ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้รับประโยชน์จากการที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเข้าไป
ทำธุรกิจ โดยสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้รับประโยชน์จากการที่ทวีปแอฟริกายังเป็นตลาดที่ขยายตัวได้
อีกมาก

๒.๓.๓ ทวีปยุโรป BRI จะทำให้เกิดการซื้อกิจการด้านอุตสาหกรรมและ
เทคโนโลยีของยุโรปโดยนักธุรกิจจีนมากขึ้น เนื่องจากนักธุรกิจจีนต้องการเร่งขยายกิจการในภูมิภาค BRI
การขนส่งทางรางระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศในทวีปยุโรปจะขยายตัว โดยมีธุรกิจ
โลจิสติกส์ขนาดใหญ่ของยุโรปเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก บทบาทของเมืองหลวงอย่างกรุงลอนดอนของ
สหราชอาณาจักรและเมืองหลวงสำคัญอื่น ๆ ของยุโรปจะได้รับโอกาสในการร่วมสนับสนุนบริษัทของจีนที่
เข้าไปทำธุรกิจในทวีปยุโรปตะวันออก แอฟริกา และตะวันออกกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทวีปแอฟริกาและ
ตะวันออกกลางซึ่งมีความสัมพันธ์กับทวีปยุโรปมาเป็นระยะเวลายาวนาน สำหรับประเทศในทวีปยุโรป
แล้ว ประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญกับ BRI อย่างแท้จริง ได้แก่ สหราชอาณาจักร ข้อเสนอประการหนึ่งที่
อาจนำมาวิเคราะห์ได้ก็คือ สหราชอาณาจักรกำลังจะถอนตัวออกจากสหภาพยุโรป ตามเสียงส่วนใหญ่ของ
ประชาชน สหราชอาณาจักรจึงจำเป็นต้องแสวงหาช่องทางในการรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไว้ ซึ่ง
สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

๒.๓.๔ สหรัฐอเมริกาและแคนาดา ธุรกิจด้านเทคโนโลยีของสหรัฐอเมริกาจะมี
โอกาสสร้างความร่วมมือกับธุรกิจของจีนในการเจาะตลาดขนาดใหญ่ที่มีอัตราการเติบโตสูงอย่างเช่น
ประเทศอินเดีย และประเทศอินโดนีเซีย มากขึ้น นอกจากนี้ BRI ยังทำให้เกิดการซื้อกิจการด้านเทคโนโลยี
อุตสาหกรรมโดยธุรกิจของจีนจากสหรัฐอเมริกาและแคนาดาเพิ่มขึ้น เนื่องจากธุรกิจของจีนต้องการเร่ง
ขยายกิจการในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI หากมองในแง่ประโยชน์ในการส่งออกเทคโนโลยีอาจ

วิเคราะห์ได้ว่า สหรัฐอเมริกาและแคนาดาสามารถใช้โอกาสนี้ในการพัฒนาเทคโนโลยีของตนเองเพื่อส่งออกเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ไปใช้ในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI

๒.๔ ประโยชน์ต่อธุรกิจในสาขาอุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น

๒.๔.๑ ธุรกิจด้านเทคโนโลยี สื่อ และโทรคมนาคม การลงทุนของสาธารณรัฐประชาชนจีนในธุรกิจประเภทนี้ ทำให้ความต้องการอุปกรณ์และบริการด้านเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น เช่น สมาร์ทโฟน และบริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งคาดว่าจะมีอัตราการเติบโตที่สูงมาก ซึ่งบริษัทเอกชนของจีนมีเงินทุนพร้อมที่จะขยายการลงทุนในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI

๒.๔.๒ ธุรกิจค้าปลีกและสินค้าโภคภัณฑ์ มีโอกาสเติบโตจากรายได้ของประชากรในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ที่สูงขึ้นจากการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและพลังงานของสาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น ในทวีปแอฟริกา เป็นต้น

๒.๔.๓ ธุรกิจอุตสาหกรรม การผลิต และขนส่ง ธุรกิจของจีนจะเข้าซื้อกิจการด้านเทคโนโลยีมากขึ้นและมีกลยุทธ์ขยายกิจการไปในระดับโลกมากขึ้น โดยมีแนวโน้มที่ผู้ผลิตจากจีนจะไปตั้งโรงงานในตลาดขนาดใหญ่ เช่น ประเทศอินเดีย และประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น

๒.๔.๔ ธุรกิจสถาบันการเงิน มีโอกาสเข้ามามีบทบาทสนับสนุน BRI ร่วมกับหรือทดแทนสถาบันการเงินของรัฐบาลจีน เมื่อ BRI ขยายการดำเนินงานมากขึ้น และสถาบันการเงินของรัฐบาลจีนไม่ต้องการแบกรับความเสี่ยงจากการลงทุนในโครงการต่าง ๆ บริษัทหลักทรัพย์ของจีนอาจแสวงหาการเข้าซื้อกิจการหรือสร้างพันธมิตรทางธุรกิจในภูมิภาค โดยเริ่มจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียกลาง

๒.๔.๕ ธุรกิจพลังงาน เหมือนแร่ และโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณรัฐประชาชนจีนลงทุนในโครงการตามแนวเส้นทาง BRI ในสาขาพลังงานเป็นสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับสาขาอื่น เนื่องจากง่ายต่อการเวนคืนที่ดินเมื่อเทียบกับสาขาขนส่ง เช่น ถนน ทางรถไฟ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากตัดผ่านบริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่น และเมื่อ BRI ขยายการดำเนินงานมากขึ้น ผู้รับเหมาของจีนจะต้องพึ่งพากลไกตลาดในการแข่งขันเพื่อให้ได้งานมากขึ้นกว่าแต่เดิมที่พึ่งพาความสัมพันธ์ในระดับรัฐบาล (Baker McKenzie, 2017)

๒.๕ ประเทศตามแนวเส้นทาง BRI จะได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น การเตรียมปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการแข่งขันของนักลงทุนจีนและนักลงทุนต่างชาติ การเตรียมประกาศรายการสินค้าที่จะไม่เปิดการค้าเสรี (Negative List) ในปี ๒๕๖๑ และการปฏิรูปภาษีเพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำธุรกิจมากขึ้น เป็นต้น (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB EIC), ๒๕๖๑)

๒.๖ BRI จะทำให้เงินลงทุนไหลเข้าสู่ประเทศในทวีปเอเชีย โดย Economic Intelligence Center (EIC) ธนาคารไทยพาณิชย์คาดการณ์ว่าจะมีเงินลงทุนที่เกี่ยวข้องกับ BRI จำนวนประมาณ ๗๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ ๒๔ ล้านล้านบาท) ไหลเข้าสู่ทวีปเอเชีย โดยเงิน

จำนวนนี้ประมาณร้อยละ ๖๐ จะเข้าสู่ประเทศในภูมิภาคอาเซียน สำหรับประเทศไทยคาดว่าจะได้รับอานิสงฆ์ด้วยเนื่องจากตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญ (SCB EIC, 2561)

๒.๗ ภูมิภาคอาเซียนน่าจะได้รับประโยชน์จาก BRI มาก เนื่องจาก (๑) ประเทศในภูมิภาคอาเซียนได้รับโอกาสในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของประเทศและเหนี่ยวนำให้เกิดการลงทุนจากภาคเอกชนมากขึ้น (ศิริพร สุวรรณการ, ๒๕๖๐) (๒) อาเซียนได้รับความสำคัญจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเส้นทางคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและอาเซียน เช่น โครงการรถไฟความเร็วสูงเส้นทางจาการ์ตา – บันดุง ในประเทศอินโดนีเซีย และเส้นทางคุนหมิง – เวียงจันทน์ และเส้นทางจาการ์ตา – บันดุง ในประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น (ประภัสสร เทพชาตรี, 2560) (๓) อาเซียนสามารถใช้ประโยชน์จากเส้นทาง BRI ทางทะเลได้มากขึ้น เนื่องจากข้อริเริ่ม BRI สนับสนุนแผนแม่บทด้านความเชื่อมโยงของอาเซียน (Master Plan of ASEAN Connectivity) และการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันของประชาคมอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งภูมิภาคอาเซียนถือเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ตลาด และฐานการผลิตสำคัญของสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศในภูมิภาคอาเซียนใช้เส้นทางคมนาคมขนส่งทางทะเลระหว่างกัน และระหว่างอาเซียนและสาธารณรัฐประชาชนจีนอยู่แล้ว (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ๒๕๕๘) (๔) BRI จะช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้กับเขตการค้าเสรีอาเซียน – จีน ซึ่งถือเป็นเขตการค้าเสรีที่มีมูลค่าสูงที่สุดในโลก และ (๕) ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่อาเซียนจะได้รับจากความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมระหว่างอาเซียนและสาธารณรัฐประชาชนจีน ผ่านการท่องเที่ยวและการศึกษา (วิชญ วงศ์สินศิริกุล, ๒๕๕๙)

๒.๘ ด้านผลกระทบต่อตลาดทุน การดำเนินงานภายใต้ BRI อาจจะทำให้ตลาดตราสารหนี้ในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มีปริมาณการซื้อขายมากขึ้น เนื่องจากธุรกิจก่อสร้างอาคารระดมทุนผ่านการออกหุ้นกู้มากขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาตลาดตราสารหนี้ในภูมิภาคเอเชียมากขึ้น และเป็นแรงกระตุ้นให้สาธารณรัฐประชาชนจีนเปิดเสรีตลาดทุนสำหรับนักลงทุนต่างชาติ ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีสำหรับนักลงทุนต่างชาติ (ศิริพร สุวรรณการ, ๒๕๖๐)

๒.๙ ด้านการเปิดเสรีภาคการเงิน ปัจจุบัน ธนาคารกลางของสาธารณรัฐประชาชนจีนมีแนวโน้มเปิดเสรีภาคการเงินมากขึ้น ตัวอย่างที่สำคัญคือ โครงการ Bond Connect ซึ่งเป็นช่องทางใหม่ให้นักลงทุนจากเขตบริหารพิเศษฮ่องกงและภูมิภาคอื่น ๆ สามารถเข้าไปลงทุนในตลาดตราสารหนี้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ง่ายขึ้น ผ่านข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการซื้อขาย การรับฝากหลักทรัพย์ และการชำระราคาหลักทรัพย์ ซึ่งจะทำให้ให้นักลงทุนต่างชาติที่เป็นนักลงทุนสถาบัน เช่น บริษัทประกันภัย ธนาคาร บริษัทบริหารสินทรัพย์ เป็นต้น สามารถเข้าถึงตลาดตราสารหนี้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยผ่านตัวกลางคือตลาดตราสารหนี้ของเขตบริหารพิเศษฮ่องกง ซึ่งจะทำให้เขตบริหารพิเศษฮ่องกงกลายเป็นตลาดสำคัญในการระดมทุนของธุรกิจในสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมถึงธุรกิจภายใต้ BRI ในอนาคต การเคลื่อนย้ายเงินทุนจากประเทศต่าง ๆ ไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนผ่าน Bond Connect จะทำให้การระดมทุนผ่านตลาดตราสารหนี้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนทำได้ง่ายขึ้น เปรียบเทียบกับก่อน

หน้านี้ที่นักลงทุนต่างชาติหากต้องการลงทุนในตลาดตราสารหนี้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน จะต้องผ่านกระบวนการเปิดบัญชี ขออนุมัติโควตาเงินหยวนที่สามารถลงทุนได้ และหาตัวแทนเพื่อชำระราคา ซึ่งใช้ระยะเวลายาวนาน (SCB EIC, ๒๕๖๑)

ปัจจุบันตลาดตราสารหนี้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนมีมูลค่าประมาณ ๖๕ ล้านล้านหยวน (ประมาณ ๓๓๐ ล้านล้านบาท) โดยมีนักลงทุนต่างชาติถือครองตราสารหนี้เป็นสัดส่วนเพียงประมาณร้อยละ ๑.๓ ของมูลค่าทั้งหมด ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ดังนั้น จึงถือได้ว่ายังมีโอกาสสำหรับนักลงทุนต่างชาติที่จะเข้าถึงตลาดตราสารหนี้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกมาก โดย Deutsche Bank ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีประมาณการว่าจะมีเงินทุนไหลเข้าไปยังตลาดตราสารหนี้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วง ๕ ปี (ระหว่างปี ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕) จำนวนรวมกันทั้งสิ้นประมาณ ๘๐๐,๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ ๒๕.๗ ล้านล้านบาท) (South China Morning Post, 2017) โครงการ Bond Connect จึงเป็นช่องทางหนึ่งในการเข้าถึงตราสารหนี้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน และทำให้นักลงทุนถือครองเงินหยวนได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับนโยบายของธนาคารกลางสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ต้องการทำให้เงินหยวนเป็นสกุลเงินที่ใช้กันแพร่หลายมากขึ้น

ทั้งนี้ ผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศในแนวเส้นทาง BRI จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับขนาดการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งเกิดจากความเชื่อมโยงของประเทศต่าง ๆ ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศตามแนวเส้นทาง BRI

ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้ข้อริเริ่ม BRI

แม้ว่าข้อริเริ่ม BRI จะเป็นที่คาดการณ์ว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ในหลายด้าน แต่ข้อริเริ่ม BRI ก็มีปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของประเทศต่าง ๆ ภายใต้ความร่วมมือดังกล่าว ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดของข้อริเริ่ม BRI ที่สำคัญ ได้แก่

๑. BRI ทำให้ประเทศที่อยู่ตามแนวเส้นทาง BRI ที่ต้องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแต่ไม่มีเงินทุนเพียงพอต้องก่อหนี้สาธารณะ ซึ่งอาจอยู่ในระดับสูงกว่าระดับหนี้สาธารณะที่เหมาะสม แม้ว่าประเทศเหล่านี้จะสามารถกู้เงินจากธนาคารเพื่อการพัฒนาในระดับพหุภาคี (Multilateral Development Banks: MDBs) เช่น ธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) และ New Development Bank (NDB) เป็นต้น หรือธนาคารที่มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อระดมทุนสำหรับโครงการภายใต้ BRI ก็ตาม แต่ก็ยังคงไม่เพียงพอต่อความต้องการเงินทุนซึ่งยังต้องการเพิ่มอีกประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ทำให้ประเทศเหล่านี้จำเป็นต้องหาวิธีการระดมทุนที่ยั่งยืนกว่า อย่างเช่นการดึงดูดภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้วย ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว การดึงดูดภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนทำได้ไม่ง่าย เนื่องจากจะต้องเป็นโครงการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนที่ดีพอ (South China Morning Post, 2018)

นอกจากนี้ ดอกเบี้ยเงินกู้จาก MDBs ข้างต้นยังมีอัตราดอกเบี้ยที่ค่อนข้างสูง (อาจเป็นเพราะโครงการมีความเสี่ยงสูง) จึงทำให้เป็นภาระทางการคลังสำหรับประเทศผู้กู้ในการชำระหนี้คืนในจำนวนและภายในระยะเวลาที่กำหนด และหากประเทศนั้น ๆ มีปัญหาด้านการบริหารจัดการเงินกู้ที่ได้รับ การทุจริตคอร์รัปชันที่อาจเกิดขึ้น หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากโครงการซึ่งอาจไม่ปฏิบัติตามคาดการณ์ จะยิ่งเพิ่มความเสี่ยงให้กับรัฐบาลของประเทศผู้กู้มากขึ้น และท้ายที่สุด สาธารณรัฐประชาชนจีนในฐานะเจ้าของแหล่งเงินทุนสำคัญในการระดมทุนสำหรับโครงการภายใต้ BRI และเจ้าหนี้เงินกู้ อาจเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโครงการนั้น ๆ มากขึ้นได้ (อารยะ ปรีชาเมตตา, ๒๕๖๐)

กล่าวได้ว่า ข้อจำกัดด้านเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นข้อจำกัดต่อความสำเร็จของ BRI เนื่องด้วยเหตุผล ๒ ประการหลัก ประการแรก BRI เน้นการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานระหว่างประเทศ เช่น ทางหลวง ทางรถไฟ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องใช้เงินลงทุนสูงมาก และโดยมากรัฐบาลจะต้องเป็นผู้ลงทุนเอง ประการที่สอง เส้นทาง BRI พาดผ่านประเทศส่วนใหญ่ที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีข้อจำกัดในด้านความพร้อมของเงินทุนและความสามารถในการกอบกู้หนี้สาธารณะ

๒. หากพิจารณากรณีของภูมิภาคอาเซียน BRI อาจทำให้เกิดข้อกังวลสำหรับประเทศในภูมิภาคอาเซียนว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อขยายฐานอำนาจของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ ถึงแม้ว่า BRI จะถูกอ้างว่าเป็นการสร้างเชื่อมโยงซึ่งประเทศต่าง ๆ ได้ผลประโยชน์ร่วมกัน แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการเข้ามา มีบทบาทในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีน อาจไม่นำไปสู่ผลประโยชน์ของประเทศเจ้าของโครงการที่แท้จริง หรือไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจก็เป็นได้ เนื่องจากประเทศในภูมิภาคอาเซียนอาจต้องยอมสูญเสียผลประโยชน์บางอย่าง เพื่อแลกกับการเข้ามา สนับสนุนโครงการของสาธารณรัฐประชาชนจีน เพราะยุทธศาสตร์ด้านทวิภาคีของจีนกับประเทศตามแนวเส้นทาง BRI นั้นถือได้ว่าอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างของอำนาจในการต่อรอง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ ศักดิ์, ๒๕๕๘) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ กรณีของรัฐบาลลาวที่ต้องยอมให้สัมปทานพื้นที่สองข้างทางรถไฟความเร็วสูงเป็นระยะ ๑๕๐ เมตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และกรณีของราชอาณาจักรกัมพูชาที่ต้องดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งถือได้ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นชาติการค้าที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่ค่อนข้างเผด็จการ และอยากให้ประเทศอื่น ดำเนินตามระบบของตน (พลอย พิริยา, ๒๕๖๐)

อำนาจการต่อรองกับสาธารณรัฐประชาชนจีนที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศ อย่างเช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ซึ่งต้องพึ่งพาสาธารณรัฐประชาชนจีนอยู่มาก เมื่อเทียบกับประเทศอาเซียนอื่น ๆ เช่น ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เวียดนาม และไทย ซึ่งมีท่าที่แบ่งรับแบ่งสู้ พยายามรักษาสมดุลของความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ เพื่อไม่ให้ประเทศของตนพึ่งพาสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านเศรษฐกิจมากเกินไป ทำให้ท่าที่ต่อ BRI ของประเทศในภูมิภาคอาเซียนแตกต่างกัน โดยประเทศที่พึ่งพิงสาธารณรัฐประชาชนจีนค่อนข้างมาก

มีแนวโน้มสนับสนุน BRI อย่างเต็มที่ ในขณะที่ประเทศอาเซียนอื่น ๆ ต้องชั่งน้ำหนักถึงผลประโยชน์และความเสี่ยงที่จะได้รับ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า BRI จะเป็นสาเหตุให้เกิดความสั่นคลอนของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศในภูมิภาคอาเซียนได้ เนื่องจากการเข้ามามีบทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนในฐานะประเทศมหาอำนาจที่มีความใกล้ชิดกับภูมิภาคอาเซียน (ประภัสสร เทพชาตรี, ๒๕๖๐)

ประเด็นสำคัญสำหรับประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีผลต่อข้อกังวลในการเข้าร่วม BRI คือปัญหากรรมสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ ซึ่งทั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศสมาชิกอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับทะเลจีนใต้ เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศเวียดนาม และประเทศมาเลเซีย ต่างอ้างกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ดังกล่าว หรือปัญหาการเข้าไปหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในประเทศเวียดนามของจีนก็สร้างความไม่พอใจกับคนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ซึ่งปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จภายใต้ข้อริเริ่ม BRI เนื่องจากประเทศในภูมิภาคอาเซียนอาจหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจสาธารณรัฐประชาชนจีนได้

๓. BRI แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างอำนาจของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งอาจจะทำให้พลเมืองจีนจำนวนมากอพยพไปยังประเทศอื่น ๆ ตามแนวเส้นทาง BRI มากขึ้น และพลเมืองอพยพเหล่านี้ก็อาจเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์และสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น ซึ่งอาจทำให้พลเมืองของประเทศต่าง ๆ ไม่ได้รับผลประโยชน์จาก BRI มากเท่าที่ควร (พลอย พิริยา, ๒๕๖๐) ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากการที่พลเมืองจีนเข้าไปมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจในประเทศต่าง ๆ มากขึ้น แม้แนวโน้มการอพยพของพลเมืองจีนได้เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว ดังจะเห็นได้จากการเข้ามาตั้งชุมชนชาวจีนในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่นานแล้ว แต่เหตุผลของการเข้ามามีบทบาทของพลเมืองจีนนั้นแตกต่างจากอดีต ซึ่งเคยเข้ามาเพื่อแสวงหาโอกาสในการหาเลี้ยงชีพที่ดีกว่าการอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมถึงการหลีกเลี่ยงจากระบบคอมมิวนิสต์ การอพยพของพลเมืองจีนไปยังต่างประเทศในปัจจุบันเกิดจากความต้องการแสวงหาช่องทางในการทำธุรกิจ ซึ่งจะช่วยให้ยอดเงินทุนของธุรกิจจีน โดยมีทั้งการร่วมทุนกับเจ้าของธุรกิจท้องถิ่น และการเข้ามาเปิดกิจการของตนเอง จากการที่นักธุรกิจจีนมีเงินทุนมากขึ้นจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนในระยะที่ผ่านมา

๔. โครงการภายใต้ BRI ยังคงไม่มีความชัดเจนว่ามีโครงการอะไรบ้าง เนื่องจากความร่วมมือ BRI เป็นลักษณะการเจรจาแบบค่อยเป็นค่อยไปกับแต่ละประเทศ ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศนั้น ๆ จะได้ผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้น การดำเนินโครงการภายใต้ BRI จึงเป็นลักษณะการดำเนินงานที่ขับเคลื่อนตามความต้องการที่เกิดขึ้นจริงเป็นหลัก ซึ่งสามารถมีการปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ดังนั้นการดำเนินงานภายใต้ BRI จึงทำให้ไม่เห็นภาพกว้างว่าจะดำเนินไปในทิศทางอย่างไร (พลอย พิริยา, ๒๕๖๐) ลักษณะเช่นนี้อาจนำไปสู่คำถามว่า แท้ที่จริงแล้วสาธารณรัฐประชาชนจีนมีวัตถุประสงค์อย่างไรในการเชื่อมโยงประเทศตามแนวเส้นทาง BRI แรงผลักดันของข้อริเริ่ม BRI เกิดจากความต้องการสร้างความเชื่อมโยงจากสาธารณรัฐประชาชนจีน เอเชียกลาง ไปจนถึงยุโรป มากน้อยแค่ไหน เพราะความเชื่อมโยงตามแนวเส้นทาง BRI ยังไม่มีการวางยุทธศาสตร์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม

๕. ผลกระทบของโครงการภายใต้ BRI ต่อผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น เป็นข้อจำกัดหนึ่งของ BRI ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาโครงการโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน ท่าเรือ ทางรถไฟ โรงไฟฟ้า เป็นต้น โครงการเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเวนคืนที่ดินซึ่งผลกระทบต่อกรย้ายถิ่นฐานของประชาชน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย และผลกระทบทางสังคมด้านอื่น ๆ ในบางกรณีโครงการภายใต้ BRI อาจสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ความเชื่อมโยงระหว่างประเทศ และการพัฒนาตามแนวเส้นทาง BRI แต่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในท้องถิ่นของประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยตรง จึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลของประเทศเจ้าของโครงการควรพิจารณาให้รอบคอบ และต้องลดผลกระทบต่อคนในท้องถิ่นให้เหลือน้อยที่สุด ซึ่งอาจทำให้เกิดต้นทุนของโครงการจำนวนมากก็ได้ ผลกระทบของโครงการภายใต้ BRI จึงควรนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจก่อนดำเนินโครงการ อันที่จริงแล้วผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาเป็นลักษณะที่พบได้ทั่วไปจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ แต่สำหรับโครงการภายใต้ BRI ซึ่งครอบคลุมหลายประเทศ อาจทำให้ต้องเผชิญกับผลกระทบในลักษณะที่หลากหลายตามบริบทของแต่ละประเทศ

๖. การเข้าร่วมของประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ใน BRI เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของ BRI อย่างเช่น สาธารณรัฐอินเดียซึ่งมีปัญหาความขัดแย้งกับสาธารณรัฐอิสลามปากีสถานมีท่าทีระมัดระวังต่อการเข้าร่วม BRI เนื่องจากตามแนวเส้นทาง BRI นั้น ระเบียงเศรษฐกิจจีน - ปากีสถาน (The China-Pakistan Economic Corridor) เป็นหนึ่งในระเบียงเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อ BRI โดยเป็นการพัฒนาทางออกสู่ทะเลจากมณฑลซินเจียงของจีนมาทางท่าเรือ Gwadar ของปากีสถาน ซึ่งจะต้องผ่านเขตพื้นที่ของอินเดียด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่บริเวณพิพาทระหว่างอินเดียและปากีสถาน และในกรณีของสหพันธรัฐรัสเซียที่เป็นแหล่งผูกขาดทางด้านพลังงานในภูมิภาคเอเชียกลาง การเชื่อมโยงตามแนวเส้นทาง BRI จะทำให้จีนเข้าถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของภูมิภาคเอเชียกลางได้ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งผูกขาดอย่างรัสเซีย ดังจะเห็นได้จากการที่จีนเข้าไปลงทุนสร้างระบบท่อส่งน้ำมันจากสาธารณรัฐคาซัคสถานไปยังจีน เป็นต้น (อารยะ ปรีชาเมตตา, ๒๕๖๐) ประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของ BRI เนื่องจาก BRI มีลักษณะเป็นการสร้างความเชื่อมโยงที่พาดผ่านอาณาเขตของประเทศเหล่านี้ ความท้าทายจึงอยู่ที่ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนจะสามารถนำเสนอผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะดึงดูดให้ประเทศขนาดใหญ่เหล่านี้มาเข้าร่วมใน BRI ได้หรือไม่ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านอื่น ๆ ที่มีนัยสำคัญตามมา

ผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางความร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI

การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นในบริบทสากลของข้อริเริ่ม BRI สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบของข้อริเริ่ม BRI ที่จะเกิดขึ้นกับประเทศไทยได้ ในที่นี้ ได้รวบรวมและวิเคราะห์

ผลกระทบทั้งในเชิงประโยชน์และความเสี่ยงที่ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้รับจากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

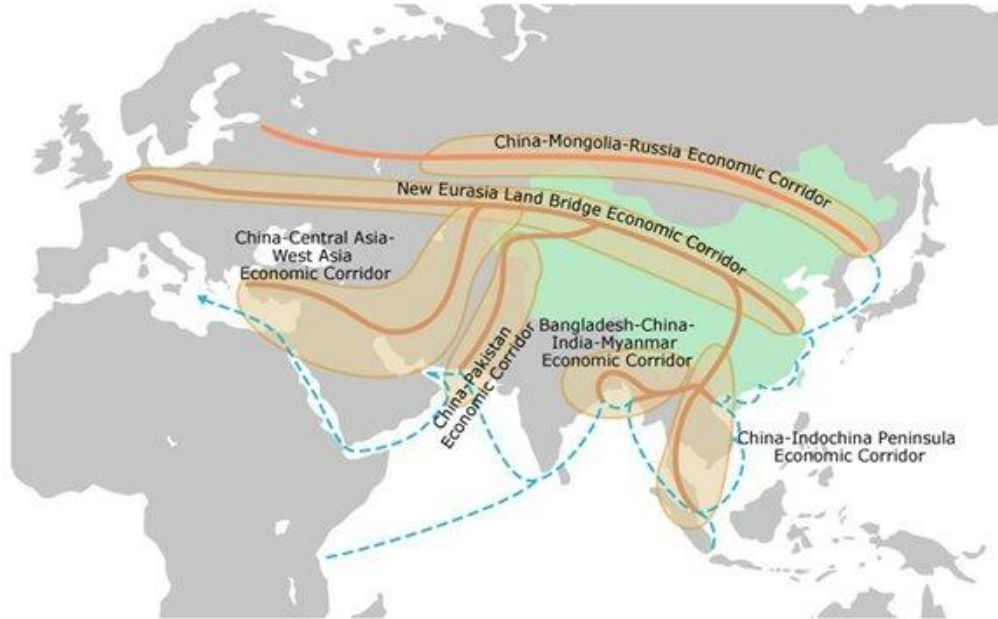
๑. ผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจากข้อริเริ่ม BRI ได้แก่

๑.๑ หากพิจารณาจากแนวเส้นทาง BRI ทั้งทางบกและทางทะเลจะพบว่า ข้อริเริ่ม BRI จะเป็นประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อภูมิภาคอาเซียน สำหรับประเทศไทยซึ่งแนวเส้นทางไม่ได้พาดผ่านโดยตรงนั้น อาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยอาจได้รับประโยชน์จากตำแหน่งที่ตั้งที่มีความได้เปรียบในเชิงภูมิศาสตร์ ทั้งในแง่การเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียนและแนวเชื่อมต่อระหว่างประเทศในกลุ่ม CLMV (ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และประเทศเวียดนาม) ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการสร้างความเชื่อมโยง (Connectivity) กับประเทศต่าง ๆ ทั้งในและนอกภูมิภาคทั้งทางบกและทางทะเล ดังจะเห็นได้จากยุทธศาสตร์ของไทยที่ต้องการเป็นศูนย์กลางของอาเซียนใน ๓ ด้านหลัก ได้แก่ ๑. ด้านกายภาพ (Physical Connectivity) ๒. ด้านสถาบัน (Institutional Connectivity) ซึ่งได้แก่กฎระเบียบต่าง ๆ และ ๓. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน (People-to-people Connectivity)

ในมุมมองของสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น ประเทศไทยและประเทศ CLMV ถือว่ามีความสำคัญต่อจีนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นภูมิภาคที่มีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ เป็นตลาดที่สำคัญต่อการระบายสินค้าส่งออก โดยถือเป็นตลาดที่มีโอกาสเติบโตได้อีกมาก เป็นแหล่งวัตถุดิบทางธรรมชาติ เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และเป็นแหล่งปัจจัยการผลิตด้านแรงงานที่มีค่าแรงต่ำสำหรับป้อนอุตสาหกรรมจีน เหตุผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นจากการกำหนดแนวเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและภูมิภาคอินโดจีนเป็น ๑ ใน ๖ ระเบียงเศรษฐกิจภายใต้ข้อริเริ่ม BRI โดยใช้ชื่อว่าระเบียงเศรษฐกิจจีน – คาบสมุทรมินโดจีน (China-Indochina Peninsula Economic Corridor) ดังแสดงในแผนภาพที่ ๓-๑

หนึ่งในเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อที่สอดคล้องกับข้อริเริ่ม BRI ที่ประเทศไทยมีส่วนเกี่ยวข้อง คือ โครงการระบบรถไฟความเร็วสูงเส้นทางกรุงเทพฯ – หนองคาย ระยะที่ ๑ มูลค่าโครงการ ๕,๒๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามความร่วมมือกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๖๐ โดยในระยะที่ ๑ นี้เป็นโครงการก่อสร้างในเส้นทางนครราชสีมา – กรุงเทพฯ ระยะทาง ๒๕๓ กิโลเมตร ก่อนที่จะก่อสร้างโครงการระยะที่ ๒ ในเส้นทางนครราชสีมา – หนองคาย ระยะทาง ๓๕๕ กิโลเมตร รวมระยะทางกรุงเทพฯ – หนองคาย ทั้งสิ้น ๖๐๘ กิโลเมตร โครงการระบบรถไฟความเร็วสูงดังกล่าวนี้สามารถเชื่อมต่อไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนผ่าน สปป. ลาว โดยถือเป็นเส้นทางภายใต้ระเบียงเศรษฐกิจจีน – คาบสมุทรมินโดจีน

แผนภาพที่ ๓-๑ ระเบียงเศรษฐกิจ ๖ แห่งภายใต้ข้อริเริ่ม BRI

ที่มา : Scottish Business News Network

(<https://sbnn.co.uk/2017/08/24/financing-chinese-belt-road-initiative/>)

๑.๒ ประเทศไทยสามารถใช้โอกาสนี้เชื่อมโยงพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจสำคัญเข้ากับแนวเส้นทาง BRI ได้ ดังเช่นการที่รัฐบาลไทยพยายามผลักดันโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ซึ่งมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ใน ๓ จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ให้เชื่อมโยงกับเส้นทางภายใต้ข้อริเริ่ม BRI โดยเน้นการพัฒนาในเชิงพื้นที่เพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายจำนวน ๑๐ อุตสาหกรรม ดึงดูดการลงทุนด้านเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมของไทยและบทบาทของประเทศไทยในฐานะที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อ BRI ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นหนึ่งในประเทศที่สนใจลงทุนในโครงการดังกล่าว เนื่องจากนักธุรกิจจีนสามารถใช้ EEC เป็นฐานการผลิตสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและส่งออกสินค้านั้นต่อไปยังประเทศในกลุ่ม CLMV และประเทศอื่น ๆ ตามแนวเส้นทาง BRI ได้ (SCB EIC, ๒๕๖๑)

แนวคิดการเชื่อมโยง EEC เข้ากับแนวเส้นทาง BRI ถือเป็น การสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยและ CLMV กับแนวเส้นทาง BRI ให้เป็นรูปธรรมได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากความเชื่อมโยงทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ รวมถึงสังคมและวัฒนธรรม จะเกิดขึ้นได้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศเป็นสิ่งผลักดัน กิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้โครงการ EEC จะเหนี่ยวนำให้เกิดความเชื่อมโยงด้านต่าง ๆ ตามมา ดังนั้น ประเทศไทยควรใช้ EEC เป็นตัวเชื่อมกับเส้นทางตามแนว BRI และแสวงหาประโยชน์จากการมีอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่าง ๆ จาก EEC

๑.๓ ข้อริเริ่ม BRI ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างประเทศตามแนวเส้นทาง BRI มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการขยายตัวของการค้าระหว่างกัน ประเทศไทยมีโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศที่จะขยายตัวมากขึ้นตามแนวเส้นทาง BRI โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศที่อยู่ตามแนวเส้นทางดังกล่าว

แม้ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนจะไม่ได้ประกาศรายชื่อตามแนวเส้นทาง BRI อย่างเป็นทางการ แต่ในที่นี้จะใช้ข้อมูลรายชื่อประเทศจำนวน ๖๕ ประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ที่มีมีการกล่าวถึงในงานศึกษาทั่วไป

ประเทศทั้ง ๖๕ ประเทศดังกล่าว สามารถจัดกลุ่มออกเป็น ๘ กลุ่มได้ ดังนี้
ตารางที่ ๓-๑ ประเทศตามแนวเส้นทาง BRI จำแนกตามกลุ่มประเทศ

กลุ่มประเทศ	ประเทศ
๑. South Asia (๘ ประเทศ)	อินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ ศรีลังกา อัฟกานิสถาน เนปาล มัลดีฟส์ ภูฏาน
๒. Southeast Asia (๑๑ ประเทศ)	อินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย เวียดนาม สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ เมียนมาร์ กัมพูชา ลาว บรูไน ติมอร์ตะวันออก (ติมอร์-เลสเต)
๓. Central Asia (๕ ประเทศ)	คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน เติร์กเมนิสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน
๔. West Asia and north Africa (๑๖ ประเทศ)	ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โอมาน อิหร่าน ตุรกี อิสราเอล อียิปต์ คูเวต อิรัก กาตาร์ จอร์แดน เลบานอน บาห์เรน เยเมน ซีเรีย ปาเลสไตน์
๕. Central and Eastern European (๑๖ ประเทศ)	โปแลนด์ โรมาเนีย สาธารณรัฐเช็ก สโลวาเกีย บัลแกเรีย ฮังการี ลัตเวีย ลิทัวเนีย สโลวีเนีย เอสโตเนีย โครเอเชีย แอลเบเนีย เซอร์เบีย มาซิโดเนีย บอสเนีย และเฮอร์เซโกวีนา
๖. The other States of the CIS* (๖ ประเทศ)	ยูเครน อาเซอร์ไบจาน อาร์เมเนีย เบลารุส จอร์เจีย มอลโดวา
๗. Other Countries (๒ ประเทศ)	มองโกเลีย รัสเซีย
๘. สาธารณรัฐประชาชนจีน*	สาธารณรัฐประชาชนจีน (รวมเขตบริหารพิเศษฮ่องกง)

*Commonwealth of Independent States (CIS) หมายถึง กลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราชที่เกิดจากการรวมตัวกันของประเทศเกิดใหม่ภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ประกอบด้วยสมาชิก ๑๒ ประเทศ ได้แก่ รัสเซีย ยูเครน เบลารุส มอลโดวา คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน เติร์กเมนิสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน อาร์เมเนีย อาเซอร์ไบจาน และจอร์เจีย

**ในที่นี้ หมายถึงเขตบริหารพิเศษฮ่องกงด้วย

ที่มา: <https://www.topchinatravel.com/silk-road/one-belt-one-road.htm>

ความสัมพันธ์ด้านการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศในพื้นที่เป้าหมายใน
โครงการ OBOR ทั้ง ๖ กลุ่มเป็นดังนี้

๑. กลุ่มประเทศ South Asia

ประกอบด้วย ๘ ประเทศ ได้แก่ อินเดีย ปากีสถาน บังกลาเทศ ศรีลังกา
อัฟกานิสถาน เนปาล มัลดีฟส์ ภูฏาน ทั้งนี้ มูลค่าการส่งออกของไทยไปกลุ่ม South Asia ปี ๒๕๖๐
ประมาณ ๙.๘ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๑ ของมูลค่าการส่งออกรวม ขณะที่มูลค่า
การนำเข้า ปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๔.๓ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑.๙ ของมูลค่าการนำเข้า
รวม โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓-๒ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ South Asia ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. เคมีภัณฑ์	๑,๐๐๒.๓	๑๐.๒	๑๖.๘	๒๓.๓
๒. เม็ดพลาสติก	๙๘๙.๖	๑๐.๑	๐.๘	๒๔.๑
๓. รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๘๗๙.๔	๙.๐	๔.๙	๓๐.๗
๔. เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	๔๕๔.๑	๔.๖	๑๑.๖	๑๔.๒
๕. อัญมณีและเครื่องประดับ	๔๒๗.๘	๔.๔	๑๓.๓	๔๑.๒
สินค้าอื่นๆ	๖,๐๖๓.๗	๖๑.๘	-๒.๘	๒๖.๔
รวม	๙,๘๑๖.๘	๑๐๐.๐	๑.๒	๒๖.๔

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตารางที่ ๓-๓ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ South Asia ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่ง และทองคำ	๘๑๕.๖	๑๙.๒	๑๐.๐	๑๘๑.๑
๒. สัตว์น้ำสด แช่เย็น แช่แข็ง แปรรูปและกึ่งสำเร็จ	๔๓๐.๙	๑๐.๑	๒๒.๕	๕๘.๒
๓. เคมีภัณฑ์	๓๘๙.๙	๙.๒	-๑๖.๒	๑๔.๙
๔. เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	๓๔๑.๖	๘.๐	-๗.๐๐	๓๒.๗
๕. สินแร่โลหะอื่น ๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์	๒๙๓.๘	๖.๙	-๓๖.๗	๑๙๒.๐
สินค้าอื่นๆ	๑,๙๘๒.๙	๔๖.๖	๐.๓๔	๒๖.๖
รวม	๔,๒๕๔.๗	๑๐๐.๐	-๒.๑	๕๐.๖

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

๒. กลุ่มประเทศ Southeast Asia

ประกอบด้วย ๑๑ ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย เวียดนาม สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ เมียนมาร์ กัมพูชา ลาว บรูไน ติมอร์ตะวันออก ทั้งนี้ มูลค่าการส่งออกในกลุ่ม Southeast Asia ปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๕๙.๖ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒ ของมูลค่าการส่งออกรวม ขณะที่มูลค่าการนำเข้าปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๔๑.๑ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๖ ของมูลค่าการนำเข้ารวม โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓-๔ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ Southeast Asia ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. รถยนต์นั่ง อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๖,๙๐๑.๒	๑๑.๖	๕.๔๗	-๓.๐
๒. น้ำมันสำเร็จรูป	๕,๔๓๒.๒	๙.๑	-๒๘.๘	๒๘.๓
๓. เคมีภัณฑ์	๒,๕๐๙.๖	๔.๒	-๕.๖	๑๔.๙
๔. เม็ดพลาสติก	๒,๓๗๕.๕	๔.๐	๐.๓	๑๕.๔
๕. เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	๒,๓๔๐.๑	๓.๙	-๖.๕	๑๐.๖
สินค้าอื่นๆ	๔๐,๐๘๔.๙	๖๗.๒	๓.๕	๘.๑
รวม	๕๙,๖๔๓.๔	๑๐๐.๐	-๐.๗	๘.๙

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตารางที่ ๓-๕ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ Southeast Asia ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. น้ำมันดิบ	๓,๘๔๐.๙	๙.๓	-๒๖.๓	๑๘.๕
๒. เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๓,๓๐๑.๘	๘.๐	-๒.๗	๑.๘
๓. เคมีภัณฑ์	๒,๖๓๕.๔	๖.๔	๐.๗	๑๐.๔
๔. เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	๒,๕๗๔.๑	๖.๓	-๔.๙	๙.๐
๕. แผงวงจรไฟฟ้า	๒,๑๖๖.๒	๕.๓	๑๕.๐	๑๑.๐
สินค้าอื่นๆ	๒๖,๖๒๑.๒	๖๔.๗	-๓.๔	๑๔.๐
รวม	๔๑,๑๓๙.๕	๑๐๐.๐	-๕.๐	๑๒.๖

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

๓. กลุ่มประเทศ Central Asia

ประกอบด้วย ๕ ประเทศ ได้แก่ คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน เติร์กเมนิสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน ทั้งนี้ มูลค่าการส่งออกในกลุ่ม Central Asia ปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๖๖.๒ ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๐๓ ของมูลค่าการส่งออกรวม ขณะที่มูลค่าการนำเข้า ปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๔๖.๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๐๒ ของมูลค่าการนำเข้ารวม โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓-๖ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ Central Asia ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. รถยนต์นั่ง อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๒๘.๒	๔๒.๕	๓๓.๙	๓๕.๖
๒. เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	๑๓.๐	๑๙.๗	๒๗.๑	๒๐.๓
๓. เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	๔.๗	๗.๑	๕๐.๕	๔๔.๕
๔. ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ	๓.๘	๕.๘	๘๘.๒	๒๒.๓
๕. กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ	๒.๘	๔.๒	-๓๐.๑	๒.๔
สินค้าอื่นๆ	๑๓.๗	๒๐.๗	-๓๗.๔	-๓.๗
รวม	๖๖.๒	๑๐๐.๐	๐.๙	๒๐.๕

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตารางที่ ๓-๗ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ Central Asia ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. สินแร่โลหะอื่นๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์	๓๒.๗	๗๐.๓	๖๗.๓	๒๒๐.๒
๒. เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	๘.๑	๑๗.๕	-๘๕.๗	๘,๑๓๘,๒๐๐.๐
๓. ด้ายและเส้นใย	๒.๙	๖.๒	-๒.๒	-๑๑.๙
๔. เคมีภัณฑ์	๒.๐	๔.๔	-๑๘.๘	๒๖.๘
๕. แร่และผลิตภัณฑ์จากแร่	๐.๖	๑.๔	๘๒๕.๐	-๖๘.๙
สินค้าอื่นๆ	๐.๑	๐.๓	-๙๖.๓	-๒๑.๐
รวม	๔๖.๕	๑๐๐.๐	๑๐.๓	๑๖๘.๘

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

๔. กลุ่มประเทศ West Asia and North Africa

ประกอบด้วย ๑๖ ประเทศ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โอมาน อิหร่าน ตุรกี อิสราเอล อียิปต์ คูเวต อิรัก กาตาร์ จอร์แดน เลบานอน บาห์เรน เยเมน ซีเรีย ปาเลสไตน์ ทั้งนี้ มูลค่าการส่งออกในกลุ่ม West Asia and North Africa ปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๙.๖ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๑ ของมูลค่าการส่งออกรวม ขณะที่มูลค่าการนำเข้าปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๑๘.๓ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๘.๓ ของมูลค่าการนำเข้ารวม โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓-๘ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ West Asia and North Africa ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. รถยนต์นั่ง อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๒,๓๗๕.๐	๒๔.๗	-๒๒.๖	-๒๑.๒
๒. เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ	๖๑๖.๐	๖.๔	-๑๕.๒	-๕.๕
๓. อัญมณีและเครื่องประดับ	๕๐๖.๕	๕.๓	๕.๘	-๑๔.๙
๔. ผลิตภัณฑ์ยาง	๔๘๗.๕	๕.๑	-๕.๘	๑๒.๔
๕. อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	๔๔๙.๗	๔.๗	-๐.๙	-๑๓.๓
สินค้าอื่นๆ	๕,๑๖๕.๔	๕๓.๘	-๑๐.๐	๑๑.๒
รวม	๙,๖๐๐.๐	๑๐๐.๐	-๑๓.๓	-๒.๖

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตารางที่ ๓-๙ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ West Asia and north Africa ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. น้ำมันดิบ	๑๑,๑๐๖.๒	๖๐.๖	-๒๕.๕	๒๐.๙
๒. น้ำมันสำเร็จรูป	๒,๐๒๐.๔	๑๑.๐	-๔.๔	๒๔.๕
๓. ก๊าซธรรมชาติ	๑,๓๑๔.๐	๗.๒	-๓๓.๓	๖.๐
๔. เคมีภัณฑ์	๖๗๕.๙	๓.๗	-๒๑.๓	๑๕.๘
๕. เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	๖๗๒.๗	๓.๗	๑๒๓.๒	๑๐๐.๐
สินค้าอื่นๆ	๒,๕๔๘.๒	๑๓.๙	๖.๑	๓๔.๕
รวม	๑๘,๓๓๗.๔	๑๐๐.๐	-๒๐.๐	๒๓.๔

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

๕. กลุ่มประเทศ Central and Eastern European

ประกอบด้วย ๑๖ ประเทศ ได้แก่ โปแลนด์ โรมาเนีย สาธารณรัฐเช็ก สโลวาเกีย บัลแกเรีย ฮังการี ลัตเวีย ลิทัวเนีย สโลวีเนีย เอสโตเนีย โครเอเชีย แอลเบเนีย เซอร์เบีย มาซิโดเนีย บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ทั้งนี้ มูลค่าการส่งออกในกลุ่ม Central and Eastern European ปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๒.๒ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๙ ของมูลค่าการส่งออกรวม ขณะที่ มูลค่าการนำเข้าปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๓๔.๐ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓ ของมูลค่าการนำเข้ารวม โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓-๑๐ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ Central and Eastern European ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๕๗๒.๐	๒๖.๖	-๑๗.๑	๕.๘
๒. รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๑๕๒.๒	๗.๑	-๑๔.๕	๖.๐
๓. วงจรพิมพ์	๑๐๘.๑	๕.๐	๒๗.๕	-๐.๖
๔. ผลิตภัณฑ์ยาง	๑๐๓.๕	๔.๘	-๒๐.๑	๗๗.๔
๕. หม้อแปลงไฟฟ้าและส่วนประกอบ	๙๙.๓	๔.๖	-๑๓.๑	-๐.๔
สินค้าอื่นๆ	๑,๑๑๗.๖	๕๑.๙	๓.๗	๕.๔
รวม	๒,๑๕๒.๗	๑๐๐.๐	-๔.๙	๗.๐

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตารางที่ ๓-๑๑ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ Central and Eastern European ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	๕,๒๕๖.๑	๑๕.๕	๒๗.๓	๕.๒
๒. เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	๔,๙๓๓.๔	๑๔.๕	๖๘.๐	-๓๒.๕
๓. เครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การแพทย์	๓,๑๐๒.๘	๙.๑	๑๗.๒	๑๘๒.๖
๔. ส่วนประกอบและอุปกรณ์ยานยนต์	๒,๗๕๐.๓	๘.๑	๓๔.๖	๓๕.๐
๕. ผลิตภัณฑ์เวชกรรมและเภสัชกรรม	๒,๓๓๓.๖	๖.๙	๑๑.๖	๑๓.๐
สินค้าอื่นๆ	๑๕,๕๙๕.๗	๔๕.๙	-๔.๓	๑๓.๑
รวม	๓๓,๙๗๑.๘	๑๐๐.๐	๑๖.๐	๘.๕

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

๖. กลุ่มประเทศ The other States of the CIS

ประกอบด้วย ๖ ประเทศ ได้แก่ ยูเครน อาเซอร์ไบจาน อาร์เมเนีย เบลารุส จอร์เจีย มอลโดวา ทั้งนี้ มูลค่าการส่งออกในกลุ่ม The other States of the CIS ปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๑๕๙.๗ ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๐๗ ของมูลค่าการส่งออกรวม ขณะที่มูลค่าการนำเข้า ปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๒๒.๙ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓ ของมูลค่าการนำเข้ารวม โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓-๑๒ สินค้าส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศ The other States of the CIS ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๔๑.๑	๒๕.๘	๒๐๔.๙	๑๙.๗
๒. อัญมณีและเครื่องประดับ	๑๕.๕	๙.๗	๙๐.๗	๒๙.๕
๓. ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	๑๑.๕	๗.๒	๐.๕	๒๒.๒
๔. เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	๑๐.๖	๖.๗	-๖.๗	๑๐๔.๖
๕. ผลิตภัณฑ์ยาง	๙.๗	๖.๗	-๙.๑	๕๙.๒
สินค้าอื่นๆ	๗๑.๒	๔๔.๖	๓๒.๘	๓.๖
รวม	๑๕๙.๗	๑๐๐.๐	๔๙.๓	๑๗.๖

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตารางที่ ๓-๑๓ สินค้านำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศ The other States of the CIS ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. น้ำมันดิบ	๙,๓๖๓.๗	๔๑.๐	-๓๒.๖	๙.๕
๒. พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช	๖,๗๔๑.๗	๒๙.๕	๔๕.๐	-๕๙.๓
๓. ยูทอปี้จ้าย	๒,๖๗๑.๕	๑๑.๗	๘๕.๑	๑๓.๑
๔. ปุ๋ย และยากำจัดศัตรูพืชและสัตว์	๒,๒๓๔.๖	๙.๘	-๑๘.๘	๓.๕
๕. เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	๖๐๐.๒	๒.๖	-๔๔.๘	๑๐,๑๑๖.๖
สินค้าอื่นๆ	๑,๒๕๒.๘	๕.๕	๒๙.๗	๔๑.๐
รวม	๒๒,๘๖๔.๔	๑๐๐.๐	๗.๒	-๒๖.๘

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

๗. กลุ่มประเทศอื่น ๆ (มองโกเลีย รัสเซีย)

ประกอบด้วย ๒ ประเทศ ได้แก่ มองโกเลีย และรัสเซีย ทั้งนี้ มูลค่าการส่งออก ไปกลุ่มดังกล่าวในปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๑.๑ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๔ ของมูลค่าการ ส่งออกรวม ขณะที่มูลค่าการนำเข้าปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๒.๐ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๙ ของมูลค่าการนำเข้ารวม โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓-๑๔ สินค้าส่งออกของไทยไปยังมองโกเลียและรัสเซียที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. รถยนต์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ	๔๒๔.๗	๔๐.๖	-๒๓.๙	๒๔๑.๙
๒. ผลิตภัณฑ์ยาง	๘๐.๔	๗.๗	-๑๗.๙	๕๙.๔
๓. อัญมณีและเครื่องประดับ	๕๕.๙	๕.๓	-๔.๐	๑๙.๗
๔. เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	๔๗.๖	๔.๖	-๖๕.๙	๒๘๖.๗
๕. ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	๔๓.๕	๔.๒	-๖.๐	๑๒.๓
สินค้าอื่นๆ	๓๙๔.๓	๓๗.๗	-๑๕.๓	๒๔.๐
รวม	๑,๐๔๖.๔	๑๐๐.๐	-๑๘.๗	๗๗.๓

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตารางที่ ๓-๑๕ สินค้านำเข้าของไทยจากมองโกเลียและรัสเซียที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. น้ำมันดิบ	๑,๒๐๔.๗	๕๙.๙	-๑๖.๓	๖๔.๙
๒. เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	๒๐๙.๒	๑๐.๔	-๓๓.๐	๓๑.๑
๓. ปู่ย และยากำจัดศัตรูพืชและสัตว์	๑๙๒.๖	๙.๖	-๒๕.๘	๒.๘
๔. สินแร่โลหะอื่น ๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์	๑๓๓.๕	๖.๖	๒๙.๕	-๕.๐
๕. ถ่านหิน	๙๕.๑	๔.๗	๒๕๘.๐	๑๒๓.๗
สินค้าอื่นๆ	๑๗๗.๐	๘.๘	-๒๘.๗	๕๓.๒
รวม	๒,๐๑๒.๒	๑๐๐.๐	-๑๖.๔	๔๙.๒

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

๘. สาธารณรัฐประชาชนจีน

มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน (รวมเขตบริหารพิเศษฮ่องกง) ในปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๔๑.๘ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗ ของมูลค่าการส่งออกรวม ขณะที่มูลค่าการนำเข้าปี ๒๕๖๐ ประมาณ ๔๗.๑ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๑.๓ ของมูลค่าการนำเข้ารวม โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓-๑๖ สินค้าส่งออกของไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน
(รวมเขตบริหารพิเศษฮ่องกง) ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๕,๑๙๖.๕	๑๒.๔	-๗.๔	๑๔.๘
๒. แผงวงจรไฟฟ้า	๓,๑๓๙.๘	๗.๕	-๔.๗	๒.๓
๓. ผลิตภัณฑ์ยาง	๒,๙๓๐.๒	๗.๐	-๓๖.๕	๓๓๙.๔
๔. ยางพารา	๒,๙๑๕.๔	๗.๐	-๑๖.๐	๓๘.๗
๕. เม็ดพลาสติก	๒,๘๑๔.๑	๖.๗	-๑๐.๖	๖.๙
๖. สินค้าอื่นๆ	๒๔,๘๐๘.๙	๕๙.๓	๖.๓	๑๑.๔
รวม	๔๑,๘๐๔.๙	๑๐๐.๐	-๐.๘	๑๘.๕

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตารางที่ ๓-๑๗ สินค้านำเข้าของไทยจากสาธารณรัฐประชาชนจีน
(รวมเขตบริหารพิเศษฮ่องกง) ที่สำคัญ

หมวดสินค้า	มูลค่า ปี ๒๕๖๐ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วน ปี ๒๕๖๐ (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
			๒๕๕๙	๒๕๖๐
๑. เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	๖,๓๒๓.๙	๑๓.๔	๑.๑	-๑.๑
๒. เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน	๔,๓๕๒.๘	๙.๒	-๒.๒	๑๐.๖
๓. ปุ๋ย และยากำจัดศัตรูพืชและสัตว์	๔,๒๗๘.๙	๙.๑	-๑.๑	-๒.๔
๔. สินแร่โลหะอื่น ๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์	๓,๖๐๔.๑	๗.๖	๗.๐	๒๔.๔
๕. ถ่านหิน	๓,๐๑๐.๖	๖.๔	-๑๒.๑	๑๘.๒
สินค้าอื่นๆ	๒๕,๕๗๘.๔	๕๔.๒	๕.๕	๙.๐
รวม	๔๗,๑๔๘.๗	๑๐๐.๐	๒.๓	๘.๑

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการค้าระหว่างไทยและประเทศตามแนว BRI ทั้ง ๘ กลุ่มข้างต้น จะพบว่า ในปี ๒๕๖๐ ไทยมีปริมาณการค้าซึ่งรวมถึงปริมาณการส่งออกและนำเข้ากับประเทศในกลุ่ม Southeast Asia มากที่สุด คิดเป็นมูลค่าการค้ารวม ๑๐๐.๘ พันล้านดอลลาร์สหรัฐหรือร้อยละ ๓๔.๓ ของปริมาณการค้าทั้งหมดของไทยกับประเทศตามแนว BRI รองลงมาคือปริมาณการค้ากับสาธารณรัฐประชาชนจีน คิดเป็นมูลค่าการค้ารวม ๘๙.๐ พันล้านดอลลาร์สหรัฐหรือร้อยละ ๓๐.๓ สำหรับประเทศในกลุ่มอื่น ๆ ที่เหลือมีปริมาณการค้ากับไทยน้อยกว่ากลุ่ม Southeast Asia และสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเห็นได้ชัด โดยคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ ๐.๐๔ - ๑๒.๓ ของปริมาณการค้าทั้งหมดของไทยกับประเทศตามแนว BRI ซึ่งมีปริมาณการค้ารวมกันคิดเป็นมูลค่ารวม ๑๐๔.๓ พันล้านดอลลาร์สหรัฐหรือร้อยละ ๓๕.๕ โดยเรียงตามลำดับดังนี้ Central and Eastern European (ร้อยละ ๑๒.๓) West Asia and north Africa (ร้อยละ ๙.๕) The other States of the CIS (ร้อยละ ๗.๘) South Asia (ร้อยละ ๔.๘) Other Countries (ร้อยละ ๑.๐) และ Central Asia (ร้อยละ ๐.๐๔) ดังแสดงในตารางที่ ๓-๑๙

ตารางที่ ๓-๑๘ เปรียบเทียบปริมาณการค้าระหว่างไทยและกลุ่มประเทศตามแนว BRI ในปี ๒๕๖๐

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ

กลุ่มประเทศ / ประเทศ	มูลค่าส่งออก	มูลค่านำเข้า	มูลค่าการค้ารวม	ดุลการค้า	ร้อยละของมูลค่าการค้ารวม
๑. Southeast Asia	๕๙,๖๔๓.๔	๔๑,๑๓๙.๕	๑๐๐,๗๘๒.๙	๑๘,๕๐๓.๙	๓๔.๓
๒. สาธารณรัฐประชาชนจีน	๔๑,๘๐๔.๙	๔๗,๑๔๘.๗	๘๘,๙๕๓.๖	-๕,๓๔๓.๘	๓๐.๓
๓. Central and eastern European	๒,๑๕๒.๗	๓๓,๙๗๑.๘	๓๖,๑๒๔.๕	-๓๑,๘๑๙.๑	๑๒.๓
๔. West Asia and north Africa	๙,๖๐๐.๐	๑๘,๓๓๗.๔	๒๗,๙๓๗.๔	-๘,๗๓๗.๔	๙.๕
๕. The other States of the CIS	๑๕๙.๗	๒๒,๘๖๔.๔	๒๓,๐๒๔.๑	-๒๒,๗๐๔.๗	๗.๘
๖. South Asia	๙,๘๑๖.๘	๔,๒๕๔.๗	๑๔,๐๗๑.๕	๕,๕๖๒.๑	๔.๘
๗. Other Countries	๑,๐๔๖.๔	๒,๐๑๒.๒	๓,๐๕๘.๖	-๙๖๕.๘	๑.๐
๘. Central Asia	๖๖.๒	๔๖.๕	๑๑๒.๗	๑๙.๗	๐.๐๔
รวม	๑๒๔,๒๙๐.๑	๑๖๙,๗๗๕.๒	๒๙๔,๐๖๕.๓	-๔๕,๔๘๕.๑	๑๐๐.๐๐

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

เมื่อพิจารณาตัวเลขในตารางที่ ๓-๑๘ และปัจจัยทางภูมิศาสตร์ระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้าตามแนว BRI ประกอบกัน สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในระยะสั้น การเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI จะเปิดโอกาสให้ไทยขยายปริมาณการค้ากับสาธารณรัฐประชาชนจีนและอาเซียนได้มากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศในกลุ่มอาเซียน

สำหรับการขยายปริมาณการค้ากับประเทศอื่น ๆ ตามแนว BRI นั้นน่าจะเกิดขึ้นในระยะปานกลางถึงระยะยาว เนื่องจากต้องอาศัยระยะเวลาในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างไทยกับประเทศเหล่านี้ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ หากพิจารณาในแง่ของการเปิดตลาดการค้าใหม่สำหรับประเทศไทย ข้อริเริ่ม BRI ถือได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงตลาดการค้าใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคที่มีปริมาณการส่งออกจากไทยไม่มากนักในปัจจุบัน เช่น ภูมิภาค The other States of the CIS และ Central Asia ซึ่งมีปริมาณการส่งออกจากไทยเพียง ๑๕๙.๗ และ ๖๖.๒ ล้านดอลลาร์สหรัฐเท่านั้น

หากพิจารณาจากดุลการค้าระหว่างไทยกับประเทศคู่ค้าตามแนวเส้นทาง BRI จะพบว่า โดยภาพรวมไทยขาดดุลการค้ากับประเทศตามแนวเส้นทาง BRI กว่า ๔๕.๕ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หากจำแนกตามภูมิภาคพบว่า ไทยเกินดุลการค้ากับประเทศคู่ค้าเพียง ๓ กลุ่มประเทศเท่านั้น ได้แก่ กลุ่ม Southeast Asia (๑๘.๕ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ) กลุ่ม South Asia (๕.๖ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ) และกลุ่ม Central Asia (๐.๐๒ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ) ส่วนกลุ่มประเทศที่เหลือไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้าทั้งหมด โดยไทยขาดดุลกับกลุ่ม Central and Eastern European มากที่สุด (-๓๑.๘ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ) รองลงมาคือกลุ่ม The other States of the CIS (-๒๒.๗ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)

๑.๔ การดำเนินตามข้อริเริ่ม BRI ของสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมทั้งแนวนโยบายที่สนับสนุนการเปิดเสรีการค้าการลงทุนกับต่างประเทศ จะทำให้นักลงทุนไทยมีโอกาสเข้าไปลงทุนในจีนซึ่งเป็นตลาดขนาดใหญ่มากขึ้น เป็นการเพิ่มช่องทางทำธุรกิจให้กับนักลงทุนไทย เพื่อทำรายได้เข้าประเทศจากการลงทุนนอกประเทศ (Outward Direct Investment)

นอกจากนี้ นักลงทุนของไทยจะได้รับประโยชน์จากนโยบายเปิดเสรีภาคการเงินของสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยจะมีโอกาสเข้าไปลงทุนในตลาดเงินและตลาดทุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น ดังเช่นโครงการ Bond Connect ของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เป็นช่องทางให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปลงทุนในตลาดตราสารหนี้สกุลเงินหยวนในสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ง่ายขึ้น (SCB EIC, ๒๕๖๑) อย่างไรก็ตาม โอกาสการลงทุนดังกล่าวไม่ได้เฉพาะเจาะจงให้กับนักลงทุนไทยเท่านั้น หากแต่เปิดกว้างสำหรับนักลงทุนจากทั่วโลก ดังนั้น นักลงทุนไทยจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงโอกาสการลงทุนในจีน เพื่อให้สามารถแข่งขันกับนักลงทุนจากชาติอื่น ๆ ได้

๑.๕ สำหรับ FDI จากสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศมากขึ้น ดังนั้น ประเทศไทยจะมีการลงทุนทางตรงจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น ในปี ๒๕๖๐ นักลงทุนจีนเป็นนักลงทุนหลักในประเทศไทย มีมูลค่าการค้า FDI ในไทยเป็นอันดับ ๑๐ คิดเป็นมูลค่าประมาณ ๔,๓๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ จากเดิมในปี ๒๕๔๙ FDI จากจีนมีมูลค่าการค้าการลงทุนในไทยคิดเป็นเพียงร้อยละ ๐.๕ ของ FDI ทั้งหมด สำหรับปริมาณการยื่นขอส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทยนั้น สาธารณรัฐประชาชนจีนยื่นขอส่งเสริมการลงทุนมากเป็นอันดับ ๓ รองจากประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ จะเห็นได้ว่า FDI จาก สาธารณรัฐประชาชนจีนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และหากมีการดำเนินงานภายใต้ข้อริเริ่ม BRI ด้วยแล้ว สาธารณรัฐประชาชนจีนอาจจะเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ นอกจากนี้ การที่สาธารณรัฐประชาชนจีนอยู่ระหว่างการ

ยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศเพื่อมุ่งสู่อุตสาหกรรมมูลค่าเพิ่มสูงของห่วงโซ่อุตสาหกรรม หรือเป็นอุตสาหกรรมที่มีนวัตกรรม จะเป็นโอกาสที่ประเทศไทยควรส่งเสริมการลงทุนทางตรงของอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูงจากสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อเรียนรู้เทคโนโลยีดังกล่าวจากการดำเนินงานของธุรกิจจีนในประเทศไทย เพื่อสะสมองค์ความรู้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยต่อไป

๑.๖ BRI อาจทำให้นักลงทุนจีนสนใจลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้น เช่น ร้านอาหาร และโรงแรม เป็นต้น โดยส่วนใหญ่จะร่วมทุนกับนักธุรกิจของไทย นอกจากนี้ ยังสนใจลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพฯ และจังหวัดท่องเที่ยวลำดับต้น ๆ ของไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้น โดยมีทั้งลงทุนเองและร่วมทุนกับนักธุรกิจไทย (ชลธิชา, ๒๕๕๙) หากมองในแง่ประโยชน์ที่ได้รับ ประเทศไทยจะมีแหล่งเงินทุนเพื่อใช้สนับสนุนธุรกิจท่องเที่ยวและอสังหาริมทรัพย์ในประเทศมากขึ้น

๑.๗ BRI สนับสนุนการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมและความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน (People to People Connectivity) ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่ BRI จะช่วยสนับสนุนภาคการท่องเที่ยวของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวจีนในไทยให้เพิ่มมากขึ้น จากสถิติที่ผ่านมาพบว่า ในปี ๒๕๖๐ นักท่องเที่ยวจีนมีสัดส่วนถึงร้อยละ ๔๑.๕ ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ กว่าร้อยละ ๑๒ และหากโครงการรถไฟความเร็วสูงไทย – จีน เส้นทางกรุงเทพฯ – หนองคาย เสร็จสมบูรณ์ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เกิดการไปมาหาสู่ระหว่างประชาชนของประเทศตามแนวเส้นทางรถไฟมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น และอาจช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

๑.๘ แม้ว่าผลกระทบของ BRI ที่มีต่อประเทศไทยจะถือได้ว่าเป็นผลกระทบทางอ้อม แต่ BRI ก็เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสังคมและวัฒนธรรม มิติทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนที่สุด คือ การที่ไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียน จึงมีศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลางการค้าและการกระจายสินค้าระหว่างภูมิภาคอาเซียนและสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการที่ไทยมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดีกับสาธารณรัฐประชาชนจีนและไม่มีข้อพิพาทใด ๆ เหมือนกับอาเซียนบางประเทศ เช่น ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม เป็นต้น ที่มีปัญหาข้อพิพาททะเลจีนใต้ ทำให้ไทยสามารถใช้โอกาสนี้สร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่ดีได้ สำหรับมิติทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความเชื่อมโยงทางเชื้อสายและวัฒนธรรมระหว่างกันมาช้านาน และการเปิดเส้นทาง BRI แม้จะไม่ผ่านประเทศไทยโดยตรง แต่ก็เป็นการเปิดประตูสู่ต่างประเทศของประชาชนชาวจีนที่จะได้มีปฏิสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ มากขึ้นรวมถึงประเทศไทยด้วย เส้นทาง BRI จึงเป็นประโยชน์ต่อการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและประเพณีระหว่างไทยและจีนมากขึ้น ซึ่งเป็นการส่งต่อความสัมพันธ์ที่มีมาช้านานให้กับคนรุ่นใหม่ของทั้งสองประเทศ (วิชญ์วงศ์สินศิริกุล, ๒๕๕๙)

๒. ความเสี่ยงทางด้านเศรษฐกิจจากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI ของประเทศไทย

แม้ว่า BRI อาจก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยหลายด้าน แต่ BRI ก็นำมาซึ่งความเสี่ยงทางเศรษฐกิจสำหรับประเทศไทยได้เช่นกัน ความเสี่ยงดังกล่าวอาจสรุปได้ ดังนี้

๒.๑ การที่ประเทศไทยเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI จะทำให้ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของแนวเส้นทาง BRI ซึ่งอาจทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนขยายตลาดโดยระบายสินค้าออกมายังประเทศไทย และภูมิภาคอาเซียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสินค้าจีนมักมีความได้เปรียบทางด้านต้นทุนการผลิตที่ทำให้ราคาสินค้าต่ำกว่า และยังอาศัยช่องทางการตลาดโดยการสร้างแพลตฟอร์ม (Platform) ทางการตลาดบนอินเทอร์เน็ตซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนได้พัฒนาขึ้นจนได้รับความนิยม เช่น กรณีของกลุ่มบริษัทอาลีบาบา (Alibaba) ของจีน ที่พยายามขยายฐานลูกค้าในประเทศมาเลเซียและไทย เพื่อครองส่วนแบ่งตลาดผู้ใช้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ในอาเซียนและเป็นช่องทางการระบายสินค้าจากจีน ดังนั้น จึงเป็นความเสี่ยงของธุรกิจไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ที่จำเป็นต้องเผชิญกับสินค้าจีนที่ส่งเข้ามาแข่งขันกับสินค้าไทยในประเทศไทยและตลาดในประเทศกลุ่ม CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม) มากขึ้น ธุรกิจ SMEs ของไทยจึงต้องปรับตัวกับการขยายตลาดและการแข่งขันนี้ และพยายามหาโอกาสทางธุรกิจอื่น ๆ เพื่อการดำรงอยู่ของธุรกิจไทย ซึ่งยังเสียเปรียบธุรกิจจีนในแง่ของการมีเงินลงทุนในปริมาณมาก (ชลธิชา, ๒๕๕๙) และหากมีการพัฒนา China-Indochina Peninsula Economic Corridor ให้เกิดขึ้นจริงอย่างกรณีเส้นทางรถไฟความเร็วสูงไทย-จีนซึ่งกำลังก่อสร้างอยู่นั้น จะยิ่งทำให้จีนสามารถส่งออกสินค้ามายังไทยได้สะดวกรวดเร็วขึ้น และไม่เฉพาะสินค้าเท่านั้น ภาคบริการของจีนก็มีโอกาสขยายธุรกิจมายังประเทศไทยและภูมิภาค CLMV มากขึ้น เช่น บริษัทด้านโลจิสติกส์ของจีนอาจเข้ามาแข่งขันกับบริษัทของไทยมากขึ้น ผ่านการให้บริการขนส่งสินค้าระหว่างแนวระเบียงเศรษฐกิจดังกล่าว

๒.๒ ข้อริเริ่ม BRI ซึ่งเชื่อมโยงประชากรในประเทศต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อาจทำให้ตลาดผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ธุรกิจไทยต้องมีความเข้าใจในตลาด และปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับผู้บริโภคในตลาดที่มีพลวัตสูงและความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เช่นเดียวกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในกรอบอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดการขยายการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ การเคลื่อนย้ายสินค้าและข้อมูลข่าวสารมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ข้อริเริ่ม BRI ที่นำโดยสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเป็นประเทศที่มีความรวดเร็วในด้านการพัฒนาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง จะทำให้แนวโน้มการค้าเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการมีความรวดเร็วมากขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคได้รวดเร็วมากขึ้น ทำให้ธุรกิจต้องมีการปรับตัวให้ทันสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา

๒.๓ การเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI อาจทำให้ประเทศไทยมีการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการลงทุนจากนักธุรกิจจีนในเส้นทางที่เกี่ยวข้องกับ BRI อย่างเช่นโครงการ EEC ซึ่งอาจนำมาซึ่งผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากของเสียที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มาตั้งในประเทศไทยมากขึ้น รวมทั้งการลักลอบนำเข้าของเสียอุตสาหกรรมจากต่างประเทศ ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เป็นเรื่องที่มักควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศผ่านการส่งเสริมการลงทุน ประเทศไทยซึ่งมี

ประสบการณ์ด้านผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการส่งเสริมการลงทุนทางอุตสาหกรรมจากต่างประเทศ จำเป็นต้องออกแบบมาตรการที่เหมาะสม และบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเพื่อป้องกันผลกระทบดังกล่าว

๒.๔ เนื่องจากข้อริเริ่ม BRI เป็นแนวทางหนึ่งของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ต้องการระบายกำลังการผลิตส่วนเกินของอุตสาหกรรมเหล็กและซีเมนต์ ดังนั้น การเข้าร่วม BRI อาจทำให้การนำเข้าเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ในการผลิตเหล็กและซีเมนต์จากสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น ซึ่งจะกระทบต่ออุตสาหกรรมผลิตเหล็กและซีเมนต์ของไทยที่มีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ดังกล่าวมีต้นทุนต่ำกว่าของภายในประเทศ นอกจากนี้ การนำเข้าเครื่องจักรและอุปกรณ์ดังกล่าว อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพและความรู้ทางเทคนิคของอุตสาหกรรมเหล็กและซีเมนต์ของประเทศในระยะยาว

๒.๕ ข้อริเริ่ม BRI ส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างประเทศ จึงทำให้นักธุรกิจจีนอาจเล็งเห็นช่องทางในการลงทุนหรือทำธุรกิจในประเทศไทยมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจที่อยู่ในภาคบริการของไทย ซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศ เช่น การท่องเที่ยว ร้านอาหาร รวมทั้งธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งหากภาครัฐไม่มีมาตรการควบคุมหรือจำกัดขอบเขตการทำธุรกิจที่เข้มงวดและจริงจัง นักธุรกิจจีนอาจใช้ช่องทางหลบเลี่ยงกฎหมายเพื่อเข้ามาหาประโยชน์จากธุรกิจดังกล่าว รวมทั้งธุรกิจอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต อย่างเช่นปัญหาจดทะเบียนธุรกิจภายใต้ชื่อของคนไทย แต่การดำเนินธุรกิจที่แท้จริงกระทำโดยนักธุรกิจจีน ส่งผลให้รายได้จากการทำธุรกิจและการตัดสินใจดำเนินธุรกิจอยู่ที่นักธุรกิจจีน โดยที่ประเทศไทยไม่ได้ประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย และยังต้องสูญเสียทรัพยากรให้ธุรกิจเหล่านี้ไปหาประโยชน์อย่างเช่นที่เกิดขึ้นกับธุรกิจท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวสำคัญของไทย ซึ่งเกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ดังนั้น บทบาทของภาครัฐในการออกมาตรการเพื่อป้องกันและดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด จึงเป็นสิ่งที่จะช่วยลดความเสี่ยงจากการเข้ามาหาประโยชน์ของนักธุรกิจในประเทศไทยอย่างไม่เป็นธรรม

๒.๖ ด้านระบบการชำระเงิน จากการที่สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ใช้ระบบการชำระเงินค่าสินค้าและบริการแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) ของตนเองภายในประเทศมาหลายปี เช่น WeChat Pay Alipay เป็นต้น ซึ่งระบบดังกล่าวถือได้ว่าประสบความสำเร็จในสาธารณรัฐประชาชนจีน จากความนิยมของผู้ใช้งานชาวจีนอย่างมาก ประกอบกับชาวจีนได้ออกมาทำธุรกิจภายนอกประเทศจำนวนมากขึ้น ส่งผลให้ในอนาคตระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ของจีนอาจได้รับความนิยมภายนอกประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ซึ่งในประเทศไทยก็มีร้านสะดวกซื้อที่นำระบบดังกล่าวมาให้บริการแล้ว จะเห็นได้ว่าระบบการชำระเงินของจีนดังกล่าวเริ่มเข้ามาทดแทนระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เคยได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายซึ่งส่วนใหญ่เป็นระบบของประเทศตะวันตก และทดแทนการชำระด้วยเงินสด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการประกอบธุรกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่พยายามเพิ่มบทบาทในทุกสาขาธุรกิจ ไม่เว้นแม้แต่ด้านระบบการชำระเงิน ซึ่ง

ธุรกิจธนาคารของไทยอาจได้รับผลกระทบจากรายได้ค่าธรรมเนียมจากการเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนเงิน หรือชำระราคาระหว่างธนาคารที่ลดลง ธนาคารของไทยจึงควรปรับตัวในเรื่องดังกล่าว

๒.๗ ด้านทิศทางการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ แม้ว่าประเทศไทยจะเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI แต่ประเทศไทยก็ไม่ใช่ทางผ่านของเส้นทางตามแนว BRI โดยตรง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศสามารถใช้การระดมทุนจากแหล่งเงินทุนภายในประเทศได้ จากปริมาณเงินออมภายในประเทศในระดับสูง ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสาธารณรัฐประชาชนจีนค่อนข้างมาก ยังคงจำเป็นต้องเร่งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศอีกมาก ประกอบกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมีการระดมทุนผ่านการออกตราสารหนี้มากขึ้น เพื่อนำมาใช้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายใต้ BRI จึงมีความเป็นไปได้ที่การเพิ่มขึ้นของโครงการโครงสร้างพื้นฐานในประเทศเพื่อนบ้านจะทำให้ความต้องการระดมทุนมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้นักลงทุนจากประเทศไทยนำเงินออกไปลงทุนในตลาดตราสารหนี้ของประเทศเพื่อนบ้านและสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น เนื่องจากผลตอบแทนที่สูงกว่า จากการที่โครงการอยู่ในประเทศที่มีความเสี่ยงสูง หรือเป็นโครงการที่มีความเสี่ยงสูงด้วยลักษณะของโครงการ การเคลื่อนย้ายเงินทุนไปยังตลาดที่ต้องการแหล่งเงินทุนเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จึงเป็นความเสี่ยงหนึ่งที่เกิดขึ้นกับตลาดทุนไทย

กล่าวได้ว่า การเข้าร่วม BRI ของประเทศไทยนำมาซึ่งทั้งประโยชน์และความเสี่ยง ซึ่งประเทศไทยควรใช้ประโยชน์จากการเข้าร่วม BRI ให้เต็มที่ และพยายามลดหรือป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าร่วม BRI

หากจะนำประโยชน์และความเสี่ยงที่ไทยจะได้รับจากการเข้าร่วม BRI มาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ของประเทศอื่น ๆ ที่เข้าร่วม BRI นั้น อาจวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑. ประเทศต่าง ๆ ล้วนมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงเล็งเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วม BRI ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศที่สาธารณรัฐประชาชนจีนให้ความสำคัญ การเข้าร่วม BRI จึงเป็นนัยทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้น ๆ พร้อมให้ความร่วมมือและสานสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับจีน

๒. ประโยชน์ที่เกิดจากความเชื่อมโยงตามแนวเส้นทาง BRI จะเกิดขึ้นกับประเทศตามแนวเส้นทาง BRI โดยตรง มากกว่าประเทศที่ไม่ได้อยู่ในแนวเส้นทาง BRI ซึ่งจะได้รับประโยชน์ทางอ้อม และประเทศที่อยู่ในแนวเส้นทางส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนการพัฒนาตามแนวเส้นทาง BRI ในขณะที่ประเทศซึ่งไม่ได้อยู่ในแนวเส้นทาง BRI โดยตรงเช่นเดียวกับประเทศไทย จะต้องพิจารณาผลประโยชน์ทางอ้อมที่คาดว่าจะได้รับจาก BRI โดยผลประโยชน์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ในปัจจุบันกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

๓. ประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่และมีอำนาจต่อรองกับสาธารณรัฐประชาชนจีน อาจมีข้อพิจารณาที่มากกว่าประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ทั่วไป เพราะปฏิเสธไม่ได้ว่า BRI เป็นยุทธศาสตร์หนึ่ง

ที่ช่วยส่งเสริมการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนไปทางตะวันตกของประเทศ ซึ่งอาจไปกระทบผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคที่มีอยู่เดิมได้ และนอกจากนี้ การเชื่อมโยงภายใต้ BRI ยังอาจนำไปสู่ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเรื่องเขตแดน ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศมหาอำนาจเหล่านี้ให้ความสำคัญ ดังนั้น บริบทการพิจารณาผลประโยชน์และความเสี่ยงของประเทศมหาอำนาจเหล่านี้ จึงแตกต่างจากบริบทของไทย

๔. ประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง ไม่ว่าจะเป็นด้านเงินทุน เทคโนโลยี หรือนวัตกรรม ทั้งที่อยู่ในแนวเส้นทาง BRI โดยตรงหรือโดยอ้อม ย่อมหาแนวทางใช้ประโยชน์จาก BRI ได้ โดยใช้ศักยภาพและความเชี่ยวชาญในสาขาที่ประเทศนั้น ๆ มีความถนัด เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นอย่างมาก หากสามารถเข้าถึงโอกาสการทำธุรกิจในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ได้ ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับประเทศเหล่านี้ อาจไม่ใช่ความเสี่ยงจากการเข้ามามีอิทธิพลของสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น แต่อาจจะเป็นความเสี่ยงในการเข้าไปดำเนินธุรกิจในประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ที่มีความเสี่ยงสูง

สรุป

ในบทนี้ได้กล่าวถึงผลกระทบที่จะมีต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้แนวคิด BRI โดยเริ่มจากการวิเคราะห์จากความสำคัญ ผลประโยชน์ และปัญหา อุปสรรค รวมทั้งข้อจำกัดของข้อริเริ่ม BRI ในบริบทระหว่างประเทศ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นทั้งผลประโยชน์และความเสี่ยงที่ประเทศไทยจะได้รับจากการเข้าร่วม BRI โดยจุดเด่นของประเทศไทยคือการมีที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ที่อยู่ตรงศูนย์กลางของภูมิภาคอินโดจีนและภูมิภาคอาเซียน ซึ่งประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากเส้นทางสายไหมทั้งทางบกและทางทะเล เพื่อติดต่อกับประเทศในภูมิภาครวมถึงสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ การผลักดันโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ให้เชื่อมกับแนวเส้นทาง BRI ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญของรัฐบาลที่ใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบเชิงพื้นที่และการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อผนวกประเทศไทยเข้ากับแนวเส้นทาง BRI ความเชื่อมโยงทางกายภาพดังกล่าวจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการค้าและการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสาธารณรัฐประชาชนจีน

แม้ว่า BRI จะเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทย แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า BRI ก็มาพร้อมกับความเสี่ยงที่จะเกิดกับเศรษฐกิจไทยหลายประการ เช่น ความเสี่ยงจากอิทธิพลในแง่ภูมิรัฐศาสตร์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่อาจส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของไทย ความเสี่ยงจากการเข้ามามีบทบาทครอบงำทางธุรกิจของจีนโดยอาศัยความได้เปรียบในเรื่องเงินทุนและเทคโนโลยี รวมถึงความเสี่ยงจากความผันผวนของเงินทุนเคลื่อนย้ายที่อาจเกิดขึ้นได้ในระยะยาวจากข้อตกลงความร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาหาทางป้องกันเพื่อลดความเสี่ยงที่ข้อริเริ่ม BRI อาจจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศในเชิงลบได้ในระยะยาว

บทที่ ๔

แนวทางในการป้องกันผลกระทบทางเศรษฐกิจการเงินจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางความร่วมมือทางการเงินภายใต้ BRI

เพื่อให้ผลงานวิจัยได้รับข้อมูลและแนวคิดที่รอบด้าน นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนของไทยแล้ว ผู้วิจัยยังได้นำความคิดเห็นที่ได้รับจากการเข้าร่วมประชุมโต๊ะกลมภายใต้หัวข้อ “Maximizing the Development Impact of the Belt and Road Initiative” ณ สำนักงานใหญ่ธนาคารโลก กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๑ ที่มีผู้แทนระดับสูงจากประเทศต่าง ๆ เช่น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีของประเทศปากีสถาน และปลัดกระทรวงการคลังของประเทศเคนยา เป็นต้น และผู้บริหารของธนาคารเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศหลายแห่ง (Multilateral Development Banks: MDBs) เช่น ปรธานธนาคารโลก และประธานธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย เป็นต้น มาประกอบ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงทัศนะที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกประเทศเกี่ยวกับกรอบความร่วมมือทางการเงินภายใต้ BRI โดยเนื้อหาในบทนี้จะสะท้อนความเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์ครอบคลุมหัวข้อ ดังนี้

๑. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI)
๒. ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจจากการเข้าร่วมข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI)
๓. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อป้องกันผลกระทบจากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI

ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI)

๑. บริบทระหว่างประเทศ

โดยรวมแล้วผู้เข้าร่วมประชุมโต๊ะกลมภายใต้หัวข้อ “Maximizing the Development Impact of the Belt and Road Initiative” ต่างเห็นพ้องกับการสนับสนุนโครงการ BRI เนื่องจากเป็นโครงการที่จะมีบทบาทสำคัญต่อการผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน และการท่องเที่ยวระหว่างกันของประเทศสมาชิกผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศ การขยายการค้าระหว่างกัน การเชื่อมโยงด้านการเงิน และการ

เชื่อมโยงในระดับประชาชนด้านการท่องเที่ยวและการจ้างงาน ซึ่งจะส่งผลดีต่อประเทศกำลังพัฒนาและลดช่องว่างการพัฒนาในในระยะยาว โดยมีข้อคิดเห็นที่สำคัญ ๆ จากผู้เข้าร่วมการประชุม ดังนี้

๑.๑ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้กล่าวถึง BRI ว่าเป็นโครงการที่ช่วยส่งเสริมการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน ส่งเสริมให้เกิดสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองของโลก ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศและความเชื่อมโยงในด้านต่าง ๆ โดยกำหนดเป้าหมายหลัก ๕ ด้าน ได้แก่ ๑. การประสานนโยบายระหว่างรัฐ ๒. ความเชื่อมโยงด้านสาธารณูปโภค เช่น โครงการก่อสร้างรถไฟความเร็วสูง รวมไปถึงความเชื่อมโยงทั้งทางอากาศ ทางน้ำ ๓. การค้าเสรี เช่น การจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างกัน ๔. ความร่วมมือด้านการเงิน เช่น การจัดหาเงินทุนระหว่างประเทศ ให้บริการการเงินข้ามประเทศ เช่น ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ที่เข้าไปทำธุรกิจในจีน ๕. ความเชื่อมโยงระดับประชาชน เช่น การเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยว การศึกษา เป็นต้น

๑.๒ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีของประเทศปากีสถาน ได้กล่าวว่า ปากีสถานและสาธารณรัฐประชาชนจีนมีกรอบความร่วมมือทวิภาคีด้านความเชื่อมโยงในภูมิภาคที่เรียกว่า China-Pakistan Economic Corridor (CPEC) หรือ ระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน เป็นความร่วมมือระหว่างกันหลายด้าน ได้แก่ ด้านระบบการขนส่ง โครงสร้างพื้นฐาน พลังงาน การเงิน การท่องเที่ยว การสื่อสาร เป็นต้น มูลค่าลงทุนเริ่มต้นของ CPEC ในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ เท่ากับ ๔๖,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ได้ขยายเป็นมูลค่า ๖๒,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐในปัจจุบัน เส้นทางของ CPEC เริ่มต้นที่เมืองคัชการ์ (Kashgar) ของจีน และสิ้นสุดที่เมืองกวาดาร์ (Gwadar) ของปากีสถาน คิดเป็นระยะทางรวมทั้งสิ้น 3,000 กิโลเมตร เมืองกวาดาร์เป็นแหล่งก๊าซธรรมชาติสำรองและเป็นที่ตั้งของท่าเรือน้ำลึกที่ใหญ่ที่สุดในโลกคือ ท่าเรือกวาดาร์ (Gwadar Port) โครงการใน CPEC ที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างท่าเรือกวาดาร์ (Gwadar) ในปากีสถาน การสร้างท่อขนส่งน้ำมันและท่อก๊าซธรรมชาติ การสร้างระบบสื่อสารผ่านโครงข่าย Optical Fiber เป็นต้น ซึ่ง CPEC ได้ช่วยสร้างงานให้กับประชากร ๔๐,๐๐๐ คน และทำให้ GDP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓.๕ เป็นร้อยละ ๕.๓

ในมุมมองของผู้แทนปากีสถานเห็นว่า ๔ ประเทศที่จะได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเข้าร่วม BRI ได้แก่ ปากีสถาน บังกลาเทศ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์

๑.๓ ปลัดกระทรวงการคลังของประเทศเคนยา เห็นว่า การเข้าร่วมโครงการ BRI ของเคนยาจะเป็นการเปิดโอกาสทางการค้าและการลงทุนของประเทศ และโครงการ BRI ยังสอดคล้องกับวาระของสหภาพแอฟริกาในการสร้างการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานในทวีป ช่วยให้ออฟริกาสามารถเคลื่อนย้ายไปสู่รูปแบบการพัฒนาใหม่ ๆ ซึ่งความร่วมมือระหว่างกันจะช่วยให้เกิดมูลค่าเพิ่มด้านการผลิต เกิดนวัตกรรม เพิ่มความมั่นคง และลดต้นทุนในการทำธุรกิจระหว่างประเทศ ช่วยส่งเสริมให้ทวีปแอฟริกาเปลี่ยนจากการนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปเพื่อบริโภคเป็นผู้ส่งออกเอง สาธารณรัฐประชาชนจีนและเคนยามีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน โดยเห็นได้จากการก่อสร้างรถไฟมาตรฐานในเคนยาซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่ยิ่งใหญ่ของความร่วมมือด้านยุทธศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ร่วมกันระหว่างเคนยาและจีน นอกจากนี้ สาธารณรัฐประชาชนจีนยังมีบทบาทในการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านสาธารณูปโภคใน

แอฟริกาตะวันออก ซึ่งประกอบไปด้วยการสร้างถนน ระบบไฟฟ้า การสื่อสารโทรคมนาคม และพัฒนาระบบน้ำ

๑.๔ ผู้แทนจากสาธารณรัฐจอร์เจีย เห็นว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนและจอร์เจียได้จัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างกันและมีผลบังคับใช้เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๖๑ ซึ่งเป็นข้อตกลงเขตการค้าเสรีฉบับแรกของจีนที่ได้ลงนามกับประเทศในแถบยูเรเชีย และเป็นข้อตกลงการค้าเสรีฉบับแรกของจีนที่ริเริ่มขึ้นและประสบความสำเร็จนับตั้งแต่การริเริ่มโครงการ BRI

Trans-Caspian Transit Corridor มีพื้นที่ 6,500 กิโลเมตร เชื่อมโยงทวีปเอเชียและยุโรป โดยผ่านประเทศต่าง ๆ ได้แก่ อาเซอร์ไบจาน จอร์เจีย คาซัคสถาน และตุรกี โครงการสำคัญภายใต้ Trans-Caspian Transit Corridor ได้แก่ เส้นทางรถไฟ Baku-Tbilisi-Kars (BTK) ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อเดือนตุลาคมในปี ๒๕๖๐ เป็นเส้นทางรถไฟเชื่อมต่ออาเซอร์ไบจาน จอร์เจีย และตุรกี เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าและการเชื่อมโยงระหว่างผู้โดยสารระหว่างยุโรปและจีน เส้นทางรถไฟดังกล่าวสามารถลดระยะเวลาการขนส่งสินค้าจากทางเรือประมาณ ๖๐ วันเป็นขนส่งสินค้าทางรถไฟ ๑๔ วัน เมื่อเทียบเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายนั้น การขนส่งสินค้าทางรถไฟสามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่ายลง ๔ เท่าเมื่อเทียบกับการขนส่งสินค้าทางอากาศ ดังนั้น Trans-Caspian Transit Corridor จึงเป็นทางเลือกที่สะดวกและประหยัดที่สุดในการขนส่งสินค้าจากทวีปเอเชียไปยังทวีปยุโรป

๑.๕ ผู้แทนจากธนาคารเพื่อการบูรณะและพัฒนายุโรป (European Bank for Reconstruction and Development: EBRD) เห็นว่า BRI เป็นโอกาสอันดีในการสร้างนวัตกรรมการระดมทุน ทั้งนี้ การระดมทุนต้องพิจารณาความยั่งยืนของหนี้ เพิ่มบทบาทในการระดมทุนจากภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและลดภาระงบประมาณภาครัฐ และสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามกรอบ Paris Agreement

๒. บริบทของไทย

จากผลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องโดยรวม พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่าข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) จะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศที่เข้าร่วม ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

๒.๑ คุณสุวรรณี อรุณสวัสดิ์วงศ์ นักการทูตชำนาญการ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เห็นว่า BRI จะเป็นประโยชน์ต่อไทย หากไทยสามารถเชื่อมโยงโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ให้เป็นส่วนหนึ่งของ BRI ได้ ซึ่งจะทำให้ไทยสามารถเชื่อมโยงระบบการขนส่งเข้าสู่เส้นทาง BRI ซึ่งมีทั้งเส้นทางทะเลและระบบขนส่งแบบรางที่เชื่อมโยงจีน – ยุโรป อันจะเปิดทางเลือกของการขนส่งสินค้าจากไทยไปยังยุโรป นอกจากนั้น ในส่วนของอุตสาหกรรมการผลิต หากไทยสามารถเชื่อมโยงอุตสาหกรรม New S-curve ให้เข้ากับ Made in China 2025 ได้ ก็จะทำให้เกิดอุตสาหกรรมที่สอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน

๒.๒ ดร.สุเมธ องกิตติกุล ผู้อำนวยการวิจัยด้านนโยบายการขนส่งและโลจิสติกส์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เห็นว่า ในภาพของการลงทุนของจีนเพื่อลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานในประเทศโดยรอบไทย ประเทศไทยน่าจะได้ประโยชน์จากการลงทุนนี้ อย่างไรก็ตาม เหนือไปกว่านั้น

ลงทุนในแต่ละประเทศที่ต่างกัน ทำให้ทุนจากจีนอาจจะไม่ใช่ทางเลือกที่ตึงตัว ตัวอย่างเช่นการลงทุนทางรถไฟในลาว ซึ่งน่าจะเกิดปัญหาด้านการเงินเพราะเงินลงทุนที่จีนให้ ไม่ใช่เงินทุนให้เปล่า เช่นเดียวกับการลงทุนโครงการรถไฟในมาเลเซีย ที่ปัจจุบันรัฐบาลมาเลเซียเริ่มมีการทบทวนการลงทุนในส่วนนี้ใหม่ ในแง่ของการค้ำหนุน ข้อมูลด้านการค้าในพื้นที่อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) ซึ่งได้แก่ ไทย ลาว พม่า เวียดนาม กัมพูชา และจีนตอนใต้) การค้าข้ามแดนและผ่านแดน จีนมีบทบาทมากอยู่มาช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว การมี BRI คงเป็นเพียงส่วนช่วยให้การค้าสะดวกและมีต้นทุนที่ต่ำลง

๒.๓ คุณสร้อยสนธิ หล่อสุวรรณกุล นักเศรษฐศาสตร์ สายงานวิจัย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) เห็นว่า ประโยชน์ทางตรงน่าจะเห็นในรูปของการไหลเข้าของเงินทุนในโครงสร้างก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก รวมถึงธุรกิจเกี่ยวเนื่องภาคเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ ประโยชน์ทางอ้อม อาทิ การขยายตัวด้านการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และธุรกรรมทางการเงิน ซึ่งจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนแม่บท ASEAN Connectivity

๒.๔ ดร. ธนาวิษญู จินดาประดิษฐ์ กรรมการผู้จัดการบริษัท แอทไวส คอนซัลติ้ง จำกัด เห็นว่า ผลประโยชน์ที่จะมีต่อประเทศไทยคือ ประเทศไทยจะมีโอกาสเป็น Hub ของการกระจายสินค้าในภูมิภาคอาเซียนหากเส้นทางการขนส่งสินค้าจากจีนวิ่งผ่านเส้นทางการขนส่ง Upper East-West Corridor (เวียดนาม ลาว ไทย พม่า) ซึ่งจะมีรายได้ที่อาจจะมาจากการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าโดยตรงและ/หรือการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการขนถ่ายสินค้า อาทิ การให้บริการจุดพักเปลี่ยนสินค้า โกดังเก็บสินค้า การให้บริการซ่อมบำรุงยานพาหนะ เป็นต้น รวมทั้งยังมีโอกาสของการสร้างงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศอีกมากมายที่เป็นไปได้ เช่น การจ้างงานภาคขนส่ง โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น ทั้งนี้การพัฒนาเมืองระหว่างเส้นทางการขนส่งก็จะเกิดขึ้นตามแนวสายทาง

นอกจากนี้ ในทางบวกจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้ประเทศไทยต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อรองรับกระแสการค้าที่จะเข้ามาอย่างพลิกโฉม เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศระดับนี้จะต้องการความรวดเร็วและความถูกต้องแม่นยำสูง ซึ่งจะนำมาซึ่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจการเงินในลักษณะที่ผู้ประกอบการรายใหญ่ของโลกและภูมิภาคจะเริ่มสร้างแรงกดดันในการเปิดเสรีภาคการเงิน (ธนาคาร ประกันภัย) และภาคการค้าปลีก (ตลาดหุ้น) ให้มากขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขออนุญาตเปิดสาขาเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเข้าถือหุ้นในสัดส่วนที่มากขึ้นเพื่อควบคุมกลไกทางการเงิน การปรับรูปแบบการให้บริการให้ทันสมัยและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาเสริมประสิทธิภาพในการให้บริการ (IoT, Blockchain, Cryptocurrency เป็นต้น)

๒.๕ คุณปรก หัศภาคย์ นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เห็นว่า ผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้ข้อริเริ่ม BRI คือความเชื่อมโยงของระบบโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศที่จะเชื่อมโยงประเทศจีนผ่านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ ตะวันออกกลางไปสู่ทวีปยุโรป นอกจากนี้ ยังเป็นการขยายความเชื่อมโยงด้านข้อมูลข่าวสารที่มีความรวดเร็วและมีความถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น

สำหรับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เห็นว่าเป็นโอกาสของผู้ประกอบการไทยในการขยายธุรกิจไปสู่กลุ่มผู้บริโภคชาวจีนที่เป็นกลุ่มตลาดที่มีศักยภาพและมีขนาดใหญ่ ทั้งผ่านช่องทาง e-commerce และระบบโลจิสติกส์แบบไร้รอยต่อ รวมถึงสามารถขยายโอกาสทางการค้าไปสู่กลุ่มประเทศที่อยู่บนเส้นทาง BRI ได้อีกด้วย ในส่วนของความร่วมมือทางการเงิน ผู้ประกอบการไทยสามารถกู้ยืมเงินได้จากหลายกองทุนที่ฝ่ายจีนจัดเตรียมไว้สำหรับใช้ในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ที่จะมีส่วนช่วยขยายมูลค่าการค้าและเป็นการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อไป

๒.๖ พนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย (ไม่ประสงค์จะออกนาม) เห็นว่า BRI จะช่วยเพิ่มโอกาสที่เงินจะลงทุนในไทยเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นฐานการผลิตในห่วงโซ่อุปทานของจีนและการส่งออกในตลาดภูมิภาคมากขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่

สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI

โดยสรุปแล้ว ผู้แทนจากประเทศและองค์การระหว่างประเทศเห็นว่าการเข้าร่วมโครงการ BRI เป็นประโยชน์ค่อนข้างชัดเจน ทำให้เกิดความเชื่อมโยงในด้านต่าง ๆ ซึ่งความร่วมมือระหว่างประเทศจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการผลิต เกิดนวัตกรรม และลดต้นทุนในการทำธุรกิจระหว่างประเทศ โดยบางประเทศได้เริ่มโครงการที่เป็นรูปธรรมแล้ว เช่น โครงการก่อสร้างทางรถไฟ ท่าเรือ ระบบไฟฟ้า เป็นต้น รวมถึงได้จัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีซึ่งถือเป็นการรวมกลุ่มที่ยกระดับมากขึ้นกว่าความร่วมมือทั่วไป อย่างไรก็ตาม การพัฒนาโครงการภายใต้ BRI จำเป็นต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของการก่อหนี้สาธารณะด้วย

ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ของไทยเห็นว่า BRI เป็นประโยชน์สำหรับไทยหากไทยสามารถเชื่อมโยงกับ BRI ได้ ทั้งในทางกายภาพและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยจะก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และธุรกรรมทางการเงิน โดยเฉพาะในตลาดสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศตามแนว BRI ไทยอาจจะมีโอกาสเป็นศูนย์กลางของการกระจายสินค้าในภูมิภาคอาเซียน มีโอกาสในการสร้างงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ และมีแรงขับเคลื่อนในการปรับตัวเพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจจากการเข้าร่วมข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI)

๑. บริบทระหว่างประเทศ

ข้อมูลที่ได้จากการหารือโต๊ะกลมหัวข้อ Maximizing the Development Impact of the Belt and Road Initiative สะท้อนว่าผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาต่างแสดงความกังวลต่อผลกระทบต่อภาระหนี้สินของประเทศสมาชิกจากโครงการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน

ภายใต้ BRI หากขาดการวางแผนและจัดการโครงการเหล่านั้นให้ดี พร้อมทั้งเรียกร้องให้ MDBs พิจารณาแนวทางเพื่อส่งเสริมการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนและไม่เป็นภาระต่อฐานะทางการคลังของประเทศมากเกินไป

๒. บริบทของไทย

สำหรับความเสี่ยงทางเศรษฐกิจจากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความกังวลในมิติต่าง ๆ ที่แตกต่างกันตามสาขาที่มีความชำนาญหรือเกี่ยวข้อง กล่าวคือ มีความกังวลถึงความเสี่ยงด้านการขยายอำนาจภูมิรัฐศาสตร์ การเข้ามาครอบงำระบบเศรษฐกิจโดยเงินทุนและเทคโนโลยีที่เหนือกว่า และความเสี่ยงจากความไม่ชัดเจนของแหล่งเงินทุนเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแนว BRI เป็นต้น สรุปได้ ดังนี้

๒.๑ คุณสุวรรณณี อรุณสวัสดิ์วงศ์ นักการทูตชำนาญการ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เห็นว่า ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น คือ หลายประเทศโดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา อินเดีย และญี่ปุ่น มีความกังวลว่า BRI เป็นนโยบายแผ่อำนาจของจีนในภูมิภาค ดังนั้น จึงมีความเสี่ยงว่าไทยอาจถูกมองว่าเข้าข้างจีน

ในขั้นนี้ แหล่งเงินทุนสำหรับโครงการต่าง ๆ ภายใต้ BRI ส่วนใหญ่จะผูกขาดโดยฝ่ายจีน ไม่ว่าจะเป็นกองทุนเส้นทางสายไหม ธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) หรือธนาคารเพื่อการพัฒนาของจีน ซึ่งหลายฝ่ายยังคงมีข้อห่วงกังวลถึงความโปร่งใสและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะที่โครงการส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้เงินลงทุนจำนวนมาก และมีระยะเวลาดำเนินการยาวนาน ดังนั้น สถาบันการเงินของไทยที่สนใจเข้าไปลงทุนในโครงการต่าง ๆ ของ BRI หรือลงทุนในพันธบัตร BRI จึงต้องมีความรอบคอบ

๒.๒ ดร.สุเมธ องกิตติกุล ผู้อำนวยการวิจัยด้านนโยบายการขนส่งและโลจิสติกส์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เห็นว่า ความเสี่ยงของความมั่นคงด้านการเงิน คงต้องแบ่งเป็นความมั่นคงทางตรง เช่น การมีบริษัทจากจีนเข้ามาดำเนินกิจการในไทย ซึ่งคงต้องพิจารณาถึงข้อตกลงเฉพาะสาขา ซึ่งไม่น่าจะอยู่ในกรอบแนวทางการร่วมมือ BRI โดยตรง แต่ในทางอ้อม เช่นการเข้ามาในลักษณะตัวแทน (Nominee) ก็อาจจะเป็นไปได้และควรหามาตรการป้องกันต่อไป

๒.๓ คุณสร้อยสนธิ หล่อสุวรรณกุล นักเศรษฐศาสตร์ สายงานวิจัย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) เห็นว่า ความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น คือ ๑. การเข้ามามีบทบาทมากขึ้นของธุรกิจและทุนจีนในระบบเศรษฐกิจไทย ๒. ประเทศไทยและประเทศที่เข้าร่วม BRI มีความเสี่ยงในการเผชิญภาระหนี้เพิ่มขึ้น เนื่องจาก BRI ต้องใช้เงินมากถึงประมาณ ๘ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และเป็นโครงการระยะยาวที่อาจเสี่ยงต่อการติดกับดักหนี้ระยะยาว และ ๓. BRI ยังไม่มีความชัดเจนด้านแหล่งเงินทุน แต่แนวคิดเบื้องต้นคือต้องการผลักดันการระดมทุนผ่านการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnership: PPP) องค์กรที่ดี โดยส่วนใหญ่การลงทุนมักนำโดยภาครัฐ ซึ่งหากรัฐบาลลงทุนจำนวนมาก อาจส่งผลต่อความเสี่ยงต่อเสถียรภาพของประเทศไทย

๒.๔ ดร. ธนาวิชญ์ จินดาประดิษฐ์ กรรมการผู้จัดการบริษัท แอทไวส คอนซัลติ้ง จำกัด เห็นว่า ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นต่อประเทศไทย อาจจะมีหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น ความเสี่ยงต่อสินค้าที่ผลิตในประเทศที่อาจจะมีการแข่งขันจากต่างประเทศมากขึ้น นอกจากนั้นก็ยังมี โอกาสที่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็อาจจะถูกทำลายไปเนื่องจากการพัฒนาเมือง ตลอดจนอาจจะมี ความเสี่ยงในเรื่องของคนต่างด้าวที่จะเคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น อันอาจจะนำไปสู่ปัญหาทาง เศรษฐกิจและสังคมต่อไป

๒.๕ คุณปรก หัตถภาคย์ นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ กรมเจรจาการค้าระหว่าง ประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เห็นว่า สำหรับปัจจัยเสี่ยงจากข้อริเริ่ม BRI คือการเข้ามามีอิทธิพลมากยิ่งขึ้น ของจีนในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ทั้งเรื่องของเศรษฐกิจและความมั่นคงระหว่างประเทศ ก่อปรกกับความ เสี่ยงที่จะมีการทะลักเข้ามาของสินค้าจากจีนจนอาจนำไปสู่ภาวะสินค้าจีนล้นตลาด และส่งผลกระทบต่อ ผู้ประกอบการไทยได้

๒.๖ พนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย (ไม่ประสงค์จะออกนาม) เห็นว่า BRI ประเทศไทยอาจเสียเปรียบในการเจรจาความร่วมมือการค้าและการลงทุน จีนอาจเข้าถึงทรัพยากรในไทย และใช้อย่างไม่ยั่งยืน และไทยอาจถูกใช้เป็นช่องทางระบายขยะมลพิษได้ง่ายขึ้นอีก สำหรับผลกระทบต่อ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจการเงินนั้น อาจเป็นการเปิดโอกาสให้ธุรกิจการเงิน การธนาคาร และการ ประกันภัยของจีนเข้าถึงการทำธุรกิจบริการทางการเงินในไทยได้มากขึ้น ซึ่งจีนอาจมีความได้เปรียบเรื่อง เทคโนโลยีระบบการชำระเงินหรือบริการทางการเงินที่ล้ำสมัยกว่าด้วยต้นทุนที่ถูกกว่า แม้จะส่งผลดีต่อ ผู้บริโภคในแง่ทางเลือกของผลิตภัณฑ์บริการ แต่ก็อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของค่านิยมในการใช้ สกุดเงินท้องถิ่นและการกำกับดูแลที่ครอบคลุมทั่วถึงได้

สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเสี่ยงจากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI

โดยสรุปแล้ว ผู้แทนส่วนใหญ่ที่มาจากประเทศกำลังพัฒนากังวลเกี่ยวกับภาระหนี้สินที่ จะตามมาจากการลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานภายใต้ BRI โดยต้องการให้มีวิธีการลงทุนที่ไม่เป็น ภาระทางการคลังมากเกินไป สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ของไทยเห็นว่า ความเสี่ยง ของไทยจากการเข้าร่วม BRI คือ BRI อาจเป็นนโยบายแผ่อำนาจของจีนในภูมิภาค ทุนจีนจะเข้ามามี บทบาทมากขึ้นในเศรษฐกิจไทย การเข้ามาทำธุรกิจของชาวจีนในลักษณะตัวแทน (Nominee) มากขึ้น การไหลเข้าของสินค้าจากจีนเข้ามาแข่งขันกับสินค้าไทยมากขึ้น การอพยพของคนต่างด้าวเข้าเมือง ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การเข้ามามีทำธุรกิจในภาคการเงินแข่งขันกับธุรกิจไทยจากการมีเทคโนโลยีและ ต้นทุนที่ต่ำกว่า เป็นต้น นอกจากนี้ แหล่งระดมทุนสำหรับโครงการต่าง ๆ ภายใต้ BRI ส่วนใหญ่จะผูกขาด โดยจีน และการมีความเสี่ยงจากการมีภาระหนี้เพิ่มขึ้นจากการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งหากรัฐบาล ลงทุนมากเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้

หากจะเปรียบเทียบความเสี่ยงของ BRI ต่อประเทศไทยที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้างต้นกับความเสี่ยงของ BRI ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์ในบทที่ ๓ จะพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ BRI อาจนำมาซึ่งการแผ่อิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนมายังประเทศไทยมากขึ้น ผ่านทางการค้า การเข้ามาลงทุนในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ และการอพยพของชาวจีนมายังประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งหากประเทศไทยยังไม่สามารถปรับตัวเพื่อรับการแข่งขันได้ทัน BRI อาจเป็นช่องทางทำให้ประเทศไทยสูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเรื่องความเสี่ยงในการมีภาระหนี้เพิ่มขึ้นจากการกู้เงินเพื่อก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการภายใต้ BRI เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อป้องกันผลกระทบจากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI

๑. บริบทระหว่างประเทศ

ประเด็นผลกระทบเชิงลบจากการเข้าร่วม BRI นั้น ผู้แทนประเทศที่เข้าร่วมการประชุมโต๊ะกลม “Maximizing the Development Impact of the Belt and Road Initiative” ได้เรียกร้องให้ MDBs เพิ่มบทบาทในการระดมทุนจากภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและลดภาระงบประมาณภาครัฐ สนับสนุนการตรวจสอบระบบจัดซื้อจัดจ้างให้มีความโปร่งใส และสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามกรอบ Paris Agreement

๒. บริบทของไทย

๒.๑ คุณสุวรรณี อรุณสวัสดิ์วงศ์ นักการทูตชำนาญการ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เห็นว่า ผลประโยชน์ของการเข้าร่วม BRI มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นมิติทางเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง จึงจำเป็นต้องบริหารความสัมพันธ์ด้วยหลักการของผลประโยชน์ร่วม และความรู้เท่าทันเป็นสำคัญ

๒.๒ ดร.สุเมธ องกิตติกุล ผู้อำนวยการวิจัยด้านนโยบายการขนส่งและโลจิสติกส์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เห็นว่า ภาครัฐควรมีการกำหนดมาตรการป้องกัน โดยเฉพาะเรื่องของคุณภาพและมาตรฐานสินค้า เพื่อป้องกันและคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย รวมถึงมาตรการป้องกันและสร้างความเข้มแข็งให้ผู้ประกอบการไทย ในการพัฒนาเพื่อแข่งขันได้กับผู้ประกอบการจากจีนและภายนอกต่าง ๆ

๒.๓ คุณสร้อยสนธิ์ หล่อสุวรรณกุล นักเศรษฐศาสตร์ สายงานวิจัย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) เห็นว่า ควรมีการกำหนดเกณฑ์เบื้องต้นในการชี้วัดระดับความเสี่ยงของภาระหนี้ที่สามารถรับได้จากโครงการภายใต้ BRI

๒.๔ ดร. ธนาวิษญ์ จินดาประดิษฐ์ กรรมการผู้จัดการบริษัท แอทไวส คอนซัลติง

จำกัด เห็นว่า ในเชิงนโยบายในการปรับตัวนั้น ภาครัฐควรที่จะเตรียมความพร้อมในการที่จะเปิดเสรีภาคการเงินให้มากขึ้น และต้องเร่งดำเนินการให้มีความพร้อมในการรองรับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะพลิกโฉมการค้าและการลงทุนในรูปแบบใหม่ ๆ ควรเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรในการเจรจาในเชิงกลยุทธ์และนโยบายเชิงรุกมากขึ้น ตลอดจนควรจะมีกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างเข้มแข็งที่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด (อาจจะมียุทธศาสตร์ในลักษณะของ Policy Sandbox เป็นต้น) แต่ที่สำคัญที่สุด ประเทศไทยจะต้องมีความชัดเจนในเรื่องของทิศทางการพัฒนาประเทศมากกว่านี้ และทิศทางการพัฒนาประเทศจะต้องไม่ใช่กวาดไปทำในหลากหลายเรื่อง จะต้องเน้นบริบทของอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยสามารถเป็นผู้นำในโลกได้จริง ๆ อาทิ การเป็นผู้นำทางด้านอาหารของโลก หรือทางด้านการท่องเที่ยวของโลก ทั้งนี้ อาจจำเป็นที่จะต้องละทิ้งบางอุตสาหกรรมที่ไม่ได้มีความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันที่แท้จริง

๒.๕ คุณปรก หัตถภาคย์ นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ กรมเจรจาการค้าระหว่าง

ประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เห็นว่า สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อความร่วมมือด้านการเงิน เห็นควรให้มีการศึกษาภาระเบียดเบียนของแต่ละธนาคารของจีนอย่างละเอียด และจัดทำเป็นคู่มือภาษาไทยสำหรับผู้ประกอบการหรือนักลงทุนของไทย เพื่อให้ทราบถึงเงื่อนไขการกู้ยืม เพื่อประกอบการตัดสินใจก่อนทำธุรกรรม และเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดปัญหาถูกฉ้อโกงในอนาคต

๒.๖ พนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย (ไม่ประสงค์จะออกนาม) เห็นว่า ควรมีการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีกระบวนการเรียนรู้และอภิปรายเพื่อสร้างความเข้าใจในยุทธศาสตร์ชาติของจีนและกลยุทธ์ที่จีนใช้กับประเทศต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ รวมทั้งวิเคราะห์ผลกระทบอย่างเท่าทัน และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะฟังพูดอ่านเขียนภาษาจีนของคนไทยเพื่อใช้งานให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อป้องกันผลกระทบจากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI

จะเห็นได้ว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในบริบทสากลนั้น ให้ความสำคัญกับบทบาทของ MDBs ในการระดมทุนจากภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและลดภาระงบประมาณภาครัฐ ความโปร่งใสในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามกรอบ Paris Agreement

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ของไทยเสนอให้ประเทศไทยยึดหลักการของผลประโยชน์ร่วมและความรู้เท่าทันเป็นสำคัญ นอกจากนี้ รัฐบาลควรมีมาตรการป้องกัน เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยและสร้างความเข้มแข็งให้ผู้ประกอบการไทยเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ สำหรับภาคการเงินนั้น รัฐบาลควรเตรียมความพร้อมที่จะเปิดเสรีภาคการเงินมากขึ้น ทั้งความพร้อมด้านบุคลากรในการเจรจาเชิงกลยุทธ์ในเชิงรุก และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ เห็นว่าควรมีการกำหนดระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ของภาระหนี้จากโครงการภายใต้ BRI สำหรับในภาพรวม ประเทศไทยควรมีทิศทางการพัฒนาประเทศที่ชัดเจนกว่าปัจจุบัน ควรเน้นสาขาที่ไทย มีความถนัด และละทิ้งบางอุตสาหกรรมที่ไม่มีความได้เปรียบออกไป

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

เนื้อหาในบทนี้จะนำเสนอสรุปสาระสำคัญของข้อริเริ่ม BRI ผลการศึกษาเปรียบเทียบความสอดคล้องและข้อแตกต่างระหว่างข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ ผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้แนวคิด BRI ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการป้องกันผลกระทบเชิงลบจากข้อริเริ่ม BRI โดยผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๑. สรุป
๒. ข้อเสนอแนะ

สรุป

ข้อริเริ่ม BRI เป็นความพยายามของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ต้องการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรป โดยแบ่งรูปแบบความเชื่อมโยงทางกายภาพไว้ ๒ ด้าน ได้แก่ (๑) แนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางเศรษฐกิจสายไหม (Silk Road Economic Belt) ซึ่งเน้นเชื่อมโยงจีนทางภาคพื้นดิน เข้ากับเอเชีย รัสเซีย และยุโรป และ (๒) เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑ (21st Century Maritime Silk Road) เชื่อมโยงจีนทางภาคทะเลเข้ากับเอเชีย แอฟริกา และยุโรป ความร่วมมือภายใต้ BRI แบ่งเป็น ๕ สาขา ได้แก่ (๑) การประสานนโยบาย (Policy Coordination) (๒) ความเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน (Facilities Connectivity) (๓) การค้าเสรี (Unimpeded Trade) (๔) การบูรณาการด้านการเงิน (Financial Integration) และ (๕) ความเชื่อมโยงระดับประชาชน (People-to-People Bond) โดยขนาดเศรษฐกิจของประเทศตามแนวเส้นทาง BRI มีขนาดรวมกันเกือบร้อยละ ๓๐ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ของโลก และมีสัดส่วนประชากรรวมกันมากกว่าร้อยละ ๖๐ ของประชากรทั่วโลก

รัฐบาลจีนได้ผลักดันข้อริเริ่ม BRI ในเวทีระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นย้ำถึงประโยชน์ที่ประเทศตามแนวเส้นทาง BRI จะได้รับ ขณะเดียวกันก็พร้อมเปิดกว้างให้ประเทศอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วมเพื่อสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างกัน ความร่วมมือภายใต้ BRI จึงมีลักษณะเป็นความร่วมมือในระดับพหุภาคีที่ค่อนข้างเปิดกว้างสำหรับประเทศต่าง ๆ โดยมีสาธารณรัฐประชาชนจีนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน

๑. แนวคิดสำคัญของ BRI เปรียบเทียบกับกรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไป

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสอดคล้องและข้อแตกต่างระหว่างข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ ซึ่งทำให้ทราบว่า แม้ว่าข้อริเริ่ม BRI จะมีลักษณะเป็นความร่วมมือแบบพหุภาคี แต่ข้อริเริ่ม BRI ก็มีความแตกต่างจากกรอบความร่วมมือพหุภาคีทั่วไปที่มีอยู่ในหลายประการด้วยกัน เช่น BRI เป็นกรอบการหารือที่ยังไม่ได้จัดตั้งเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างสมบูรณ์ (Institutionalized) ไม่มีการกำหนดประเทศสมาชิกไว้ชัดเจนเหมือนกับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ กลไกการหารือภายใต้ข้อริเริ่ม BRI ไม่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นทางการ และเป็นขาดแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจนในทางปฏิบัติ เป็นต้น ในภาพรวมข้อริเริ่ม BRI มีลักษณะเฉพาะที่เน้นการสร้างเชื่อมโยงทางกายภาพเพื่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามมาอย่างต่อเนื่อง

๒. ความสำคัญของ BRI ประโยชน์ ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดของข้อริเริ่ม BRI รวมทั้งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ BRI

งานวิจัยนี้ยังได้ศึกษาผลกระทบที่จะมีต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้แนวคิด BRI โดยวิเคราะห์จากความสำคัญผลประโยชน์ ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดของข้อริเริ่ม BRI ก่อน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นทั้งผลประโยชน์และความเสี่ยงที่ประเทศไทยจะได้รับจากการเข้าร่วม BRI โดยจุดเด่นของประเทศไทยคือการมีที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ที่อยู่ตรงศูนย์กลางของภูมิภาคอินโดจีนและภูมิภาคอาเซียน ซึ่งประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากเส้นทางสายไหมทั้งทางบกและทางทะเล เพื่อติดต่อกับประเทศในภูมิภาค รวมถึงสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ การผลักดันโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ให้เชื่อมกับแนวเส้นทาง BRI ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญของรัฐบาลที่ใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบเชิงพื้นที่และการมีความสัมพันธ์ที่กระชับระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อผนวกประเทศไทยเข้ากับแนวเส้นทาง BRI ความเชื่อมโยงทางกายภาพดังกล่าวจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการค้าและการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสาธารณรัฐประชาชนจีน

แม้ว่า BRI จะเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทย แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า BRI ก็มาพร้อมกับความเสี่ยงที่จะเกิดกับเศรษฐกิจไทยหลายประการ เช่น ความเสี่ยงจากอิทธิพลในแง่ภูมิรัฐศาสตร์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่อาจส่งผลต่อการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของไทย ความเสี่ยงจากการเข้ามาบีบบังคับทางธุรกิจของจีนโดยอาศัยความได้เปรียบในเรื่องเงินทุนและเทคโนโลยี รวมถึงความเสี่ยงจากความผันผวนของเงินทุนเคลื่อนย้ายที่อาจเกิดขึ้นได้ในระยะยาวจากข้อตกลงความร่วมมือทางการเงินภายใต้ข้อริเริ่ม BRI เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาหาทางป้องกันเพื่อลดความเสี่ยงที่ข้อริเริ่ม BRI อาจจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศในเชิงลบได้ในระยะยาว

ทั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยสามารถสะท้อนความคิดเห็นที่หลากหลายจากผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงได้มีการสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจถึงประโยชน์ ความเสี่ยง และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อลดผลกระทบของข้อริเริ่ม BRI ซึ่งผลสรุปจากการสัมภาษณ์พบความสอดคล้องกันระหว่างแนวคิดของผู้ให้สัมภาษณ์กับแนวคิดที่ได้จากการทบทวนผลการศึกษิต่าง ๆ ในหลายประเด็น เช่น ความเสี่ยงในการเข้ามามีบทบาทมากขึ้นของธุรกิจจีนในระบบเศรษฐกิจไทย ความเสี่ยงในการมีภาระหนี้เพิ่มขึ้นจากการกู้เงินเพื่อก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การอพยพของแรงงานเข้าประเทศมากขึ้น ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการภายใต้ BRI เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยควรมีมาตรการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการไทยให้แข่งขันได้ และการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปิดเสรีภาคการเงิน

ข้อเสนอแนะ

การเข้าร่วม BRI เป็นสิ่งหนึ่งที่มีนัยต่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ภาครัฐและเอกชนจะต้องมีการเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มนี้ เพื่อให้ประเทศไทยได้ประโยชน์สูงสุดจากการเข้าร่วม BRI

๑. การเตรียมความพร้อมของภาครัฐ

ภาครัฐจะต้องร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อเตรียมมาตรการรองรับ และเร่งดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อสร้างความพร้อมในด้านต่าง ๆ อาทิ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เช่น

๑.๑ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ การพัฒนาระบบขนส่งโลจิสติกส์ การปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

๑.๒ การพัฒนามาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรภาครัฐเพื่อรองรับการเชื่อมโยงของเศรษฐกิจการเงิน

๑.๓ การแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบให้มีความเป็นสากล เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจของภาคเอกชน เช่น ปรับปรุงระบบและลดขั้นตอนพิธีการทางศุลกากร และการให้บริการของภาครัฐ เป็นต้น

๑.๔ การเพิ่มช่องทางเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนและภาคธุรกิจ และส่งเสริมผู้ให้บริการทางการเงินและการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงิน

๑.๕ การส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการให้บริการ

๑.๖ การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๑.๗ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนทั่วไปเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากการเข้าร่วม BRI ของประเทศไทย

๒. การเตรียมความพร้อมด้านกฎเกณฑ์การกำกับดูแลการบริการทางการเงิน

การเตรียมความพร้อมด้านกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานในการกำกับดูแลการบริการทางการเงินเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการเปิดเสรีการเงิน ทั้งในภาคธนาคาร การประกันภัย และหลักทรัพย์ ซึ่งในปัจจุบันการค้ำบริการด้านการเงินมีการแข่งขันสูง การเปิดเสรีฯ จึงเป็นกระแสที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในอนาคต ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานกำกับดูแลทางการเงินจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนากฎระเบียบและข้อบังคับในการกำกับดูแลเพื่อรองรับรูปแบบและเครื่องมือและธุรกรรมการเงินรูปแบบใหม่ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนากฎเกณฑ์การกำกับดูแลให้ตอบสนองกับการบริการด้านการเงินแบบใหม่ ๆ (New Financial Services) ที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ เห็นควรให้มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินเพื่อรองรับกับรูปแบบการบริการทางการเงินใหม่ ๆ นี้

๓. การเตรียมความพร้อมของภาคเอกชน

การเพิ่มศักยภาพของภาคเอกชนและผู้ประกอบการเพื่อรองรับการเข้าร่วม BRI ถือว่ามีความสำคัญเพื่อให้ภาคเอกชนเหล่านี้มีความพร้อมต่อการเชื่อมโยงระหว่างประเทศที่กำลังเกิดขึ้น โดยควรเร่งการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตโดยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้า พร้อมทั้งบุคลากรและฝีมือแรงงาน เพิ่มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา และขยายช่องทางการตลาดในเชิงรุก เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพื่อให้ได้ประโยชน์จากการขยายตลาดของ BRI

๔. มาตรการปกป้อง (Safeguard Measure)

วัตถุประสงค์หนึ่งของ BRI คือการลดหรือขจัดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ผ่านการเปิดเสรีสินค้า การบริการและการลงทุนระหว่างกัน ซึ่งการดำเนินการเปิดเสรีโดยเฉพาะการบริการทางการเงินและการลงทุน จะส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวม ด้วยเหตุนี้ การกำหนดนโยบายการเปิดเสรีภายใต้ BRI จึงต้องมีการดำเนินการอย่างระมัดระวัง ซึ่งต้องคำนึงถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ผลกระทบต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาค ผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจการบริการด้านการเงินของประเทศไทย และภาคธุรกิจการเงินที่เกี่ยวข้อง และความพร้อมของกฎระเบียบในกำกับดูแลการบริการด้านการเงิน ในขณะที่เดียวกันจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของการเปิดเสรีฯ ในการสร้างโอกาสใหม่ ๆ ในการประกอบการให้ผู้ให้บริการและนักลงทุน และเพิ่มช่องทางในการให้บริการด้านการเงิน และช่วยให้ผู้บริโภคมีทางเลือกของสินค้าและบริการที่หลากหลาย และได้รับการบริการที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ การประสานนโยบายเพื่อเปิดเสรีการค้า การบริการด้านการเงิน และการลงทุน กับนโยบายการกำกับดูแลภาคการเงิน จึงกลายเป็นประเด็นที่ผู้กำหนดนโยบายต้องมีการพิจารณาอย่างเหมาะสมและรอบคอบ

รัฐมีหน้าที่สำคัญในการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจการเงินของประเทศ โดยในกรณีที่มีความจำเป็นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจ รัฐอาจมีการดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไขหรือบรรเทาสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ในกรณีที่ค่าเงินบาทผันผวนมากเกินไปจนอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม หรือมีสัญญาณว่าเกิดการเก็งกำไรในค่าเงินบาท ภาครัฐโดยธนาคารแห่งประเทศไทยก็อาจจะเข้าไปดูแลความผันผวนในตลาดอัตราแลกเปลี่ยนเป็นครั้งคราวตามความจำเป็นของสถานการณ์ หรือมีการออกมาตรการป้องปรามการเก็งกำไรค่าเงินบาท ทั้งนี้ ในการเข้าร่วมจัดทำความตกลงระหว่างประเทศ หรือการเข้าร่วม BRI ภาครัฐควรให้ความสำคัญในการเจรจาหรือการกำหนดรูปแบบความร่วมมือที่เปิดโอกาสให้รัฐมีความยืดหยุ่นในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจและการเงิน (Policy Space) หรือเรียกว่าการใช้มาตรการกำกับดูแล (Prudential Measures) ซึ่งประเทศไทยต้องมีการเจรจากับสมาชิกให้การสงวนสิทธิในการดำเนินมาตรการกำกับดูแลเสถียรภาพและความมั่นคงของระบบการเงินภายในประเทศ โดยมาตรการดังกล่าวจะต้องไม่นำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างกัน ทั้งนี้ การจัดทำความตกลงระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความตกลงแบบทวิภาคีนั้น หน่วยงานผู้เจรจามักจำเป็นต้องเพิ่มความรอบคอบในการเจรจามากขึ้นกว่ากรณีการจัดทำความตกลงแบบพหุภาคี ซึ่งมักมีประเทศต่าง ๆ ช่วยคานอำนาจซึ่งกันและกัน

เพื่อให้มาตรการในการปกป้องเศรษฐกิจการเงินของประเทศจากผลกระทบเชิงลบที่เกิดจาก BRI เกิดประโยชน์สูงสุด ควรมีการเตรียมความพร้อมจากภาครัฐ การเตรียมความพร้อมด้านกฎเกณฑ์การกำกับดูแลการบริการทางการเงิน การเตรียมความพร้อมของภาคเอกชน และมาตรการปกป้อง (Safeguard Measure) ควบคู่กันไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ศาสตราจารย์ .“ดร.แดน มองต่างแดน : “One Belt and One Road โอกาสและอุปสรรคสำหรับอาเซียน”, กรุงเทพฯธุรกิจ. ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘.
- ชลธิชา ภัทรสิริวรกุล.“รอบรู้เศรษฐกิจ ตามติดตลาดโลก”, โพสต์ทูเดย์. ปีที่ ๑๔ (ฉบับที่ ๔๙๕๕), ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๙. หน้า B9.
- ประภัสสร เทพชาตรี, ศาสตราจารย์ ., “One Belt One Road (OBOR) : ผลกระทบต่ออาเซียน” . (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.drprapat.com/category/articles> , ๒๕๖๐.
- พลอย พิริยา.“วิกฤตหรือโอกาสครั้งใหม่? ไทยจะได้และเสียอะไรจากนโยบาย One Belt One Road”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://thestandard.co/news-business-thailand-one-belt-one-road>, ๒๕๖๐.
- วิชญ วงศ์สินศิริกุล. “One Belt One Road กับโอกาสของไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.prachachat.net/webmobile/news_detail.php?newsid=146363652, ๒๕๕๙.
- ศิริพร สุวรรณการ. “One Belt One Road...เส้นทางที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/641387>, ๒๕๖๐.
- อารยะ ปรีชาเมตตา, ศาสตราจารย์ ..“ถอดรหัส 'One Belt, One Road Initiative'”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/641487>, ๒๕๖๑.
- SCB EIC. “เงินประกาศเดิหน้าขยายอิทธิพลในเวทีโลกผ่านโครงการ Belt and Road Initiatives”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.scbeic.com/th/detail/product/4312>, ๒๕๖๑.

ภาษาต่างประเทศ

- Cai, Peter. “Understanding China’s Belt and Road Initiative”. (Online). Available : www.lowyinstitute.org. Txt, 2017.
- Hongjian, Cui. “The Belt and Road Initiative and Its Impact on Asia-Europe Connectivity”. (Online). Available : http://www.ciis.org.cn/english/2016-07/21/content_8911184.htm. Txt, 2016.

- Huifeng, He. “Is China’s belt and road infrastructure development plan about to run out of money? ”. (Online). Available : <http://www.scmp.com/news/china/economy/article/2141739/chinas-belt-and-road-infrastructure-development-plan-about-run>. Txt, 2018.
- McKenzie, Baker. “Belt & Road: Opportunity & Risk”. The prospects and perils of building China’s New Silk Road. 2017.
- Ouyang, Lily. “One Belt, One Road and China’s Evolution in Foreign Policy and Regional Leadership”. (Online). Available : https://libraetd.lib.virginia.edu/downloads/00000014b?filename=1_Ouyang_Lily_2017_BSC.pdf. Txt, 2017.
- Tang, Joy. “ASEAN-China supply chain initiative to boost cross-border e-commerce deliveries”. (Online). Available: <http://www.techtradeasia.info/2017/12/asean-china-supply-chain-initiative-to.html#!/2017/12/asean-china-supply-chain-initiative-to.html>. Txt, 2018.
- van der Leer, Yeroen and Yau, Joshua. “China’s new silk route - The long and winding road”. (Online). Available : <https://www.pwc.com/gx/en/issues/growth-markets-centre/publications/china-new-silk-route.html>. Txt, 2016.
- Verlare, Jikkie and van der Putten, Frans Paul. “‘One Belt, One Road’ An Opportunity for the EU’s Security Strategy”. (Online). Available: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/One_belt_one_road_vdPutten_Verlare_Clingendael_policy_brief_2015.pdf. Txt, 2015.

ภาคผนวก

ตารางเปรียบเทียบข้อบทเรื่องมาตรการกำกับดูแลภายใต้ความตกลงที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน

GATS	AANZFTA	CPTPP	AKFTA
<p>(a) Notwithstanding any other provisions of the Agreement, a Member shall not be prevented from taking measures for prudential reasons, including for the protection of investors, depositors, policy holders or persons to whom a fiduciary duty is owed by a financial service supplier, or to ensure the integrity and stability of the financial system. Where such measures do not conform with the provisions of the Agreement, they shall not be used as a means of avoiding the Member's commitments or obligations under the Agreement.</p> <p>(b) Nothing in the Agreement shall be construed to require a Member to disclose information relating to the affairs and accounts of individual customers or any confidential or proprietary information in the possession of public entities.</p>	<p>1. Notwithstanding any other provision of this Agreement, a Party shall not be prevented from taking measures for prudential reasons, including for the protection of investors, depositors, policy holders or persons to whom a fiduciary duty is owed by a financial service supplier, or to ensure the integrity and stability of the financial system or to ensure the stability of the exchange rate¹ subject to the following:</p> <p>(a) where such measures do not conform with the provisions of this Agreement, they shall not be used as a means of avoiding the Party's commitments or obligations under this Agreement;</p> <p>(b) for measures to ensure the stability of the exchange rate such measures shall be no more than necessary and phased out when conditions no longer justify their institution or maintenance; and</p> <p>(c) for measures to ensure the stability of the</p>	<p>1. In the event of serious balance-of-payments and external financial difficulties or threat thereof, a Member may adopt or maintain restrictions on trade in services on which it has undertaken specific commitments, including on payments or transfers for transactions related to such commitments. It is recognized that particular pressures on the balance of payments of a Member in the process of economic development or economic transition may necessitate the use of restrictions to ensure, inter alia, the maintenance of a level of financial reserves adequate for the implementation of its programme of economic development or economic transition.</p> <p>2. The restrictions referred to in paragraph 1:</p> <p>(a) shall not discriminate among Members;</p> <p>(b) shall be consistent with the Articles of Agreement of the International Monetary Fund;</p> <p>(c) shall avoid unnecessary damage to the commercial, economic and financial interests of any other Member;</p> <p>(d) shall not exceed those necessary to deal with the circumstances described in paragraph 1;</p> <p>(e) shall be temporary and be phased out progressively as the situation specified in paragraph 1 improves.</p>	<p>(a) Notwithstanding any other provisions of this Agreement, a Party shall not be prevented from taking measures for prudential reasons, including for the protection of investors, depositors, policy holders or persons to whom a fiduciary duty is owed by a financial service supplier; to ensure the integrity and stability of the financial system; or to ensure the stability of the exchange rate, including to prevent speculative capital flows, subject to the following:</p> <p>(i) where such measures do not conform with the provisions of this Agreement, they shall not be used as a means of avoiding the Party's commitments or obligations under this Agreement;</p> <p>(ii) for measures to ensure the stability of the exchange rate including to prevent speculative capital flows, such measures shall be no more than necessary, and phased out within one year or when conditions no longer justify their institution or maintenance; and</p> <p>(iii) for measures to ensure the stability of the exchange rate including to prevent speculative capital flows, such</p>

¹ The measures to ensure the stability of the exchange rate shall not be adopted or maintained for the purpose of protecting a particular sector.

ตารางเปรียบเทียบข้อบทเรื่องมาตรการกำกับดูแลภายใต้ความตกลงที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน

GATS	AANZFTA	CPTPP	AKFTA
	<p>exchange rate such measures shall be applied on a most-favoured-nation basis.</p> <p>2. Nothing in this Agreement shall be construed to require a Party to disclose information relating to the affairs and accounts of individual customers or any confidential or proprietary information in the possession of public entities.</p>	<p>3. In determining the incidence of such restrictions, Members may give priority to the supply of services which are more essential to their economic or development programmes. However, such restrictions shall not be adopted or maintained for the purpose of protecting a particular service sector.</p> <p>4. Any restrictions adopted or maintained under paragraph 1, or any changes therein, shall be promptly notified to the General Council.</p> <p>5. (a) Members applying the provisions of this Article shall consult promptly with the Committee on Balance-of-Payments Restrictions on restrictions adopted under this Article. (b) The Ministerial Conference shall establish procedures⁴ for periodic consultations with the objective of enabling such recommendations to be made to the Member concerned as it may deem appropriate. (c) Such consultations shall assess the balance-of-payment situation of the Member concerned and the restrictions adopted or maintained under this Article, taking into account, inter alia, such factors as:</p> <p>(i) the nature and extent of the balance-of-payments and the external financial difficulties; (ii) the external</p>	<p>measures shall be applied on a Most-Favoured-Nation basis.</p> <p>(b) Nothing in this Agreement shall be construed to require a Party to disclose information relating to the affairs and accounts of individual customers or any confidential or proprietary information in the possession of public entities</p>

ตารางเปรียบเทียบข้อบทเรื่องมาตรการกำกับดูแลภายใต้ความตกลงที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน

GATS	AANZFTA	CPTPP	AKFTA
		<p>economic and trading environment of the consulting Member;</p> <p>(iii) alternative corrective measures which may be available.</p> <p>(d) The consultations shall address the compliance of any restrictions with paragraph 2, in particular the progressive phaseout of restrictions in accordance with paragraph 2(e).</p> <p>(e) In such consultations, all findings of statistical and other facts presented by the International Monetary Fund relating to foreign exchange, monetary reserves and balance of payments, shall be accepted and conclusions shall be based on the assessment by the Fund of the balance-ofpayments and the external financial situation of the consulting Member.</p> <p>6. If a Member which is not a member of the International Monetary Fund wishes to apply the provisions of this Article, the Ministerial Conference shall establish a review procedure and any other procedures necessary.</p>	

ตารางเปรียบเทียบข้อบทเรื่องมาตรการกำกับดูแลภายใต้ความตกลงที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายบุญชัย จรัสแสงสมบูรณ์
วัน เดือน ปีเกิด	๑๘ มิถุนายน ๒๕๐๖
การศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - M.Ec. (Economics), Macquarie University, Australia (ปี ๒๕๓๖) - พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาการเศรษฐกิจ) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ปี ๒๕๓๒) - รัฐศาสตรบัณฑิต (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ปี ๒๕๒๘)
ประวัติการทำงานโดยย่อ	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้อำนวยการสำนักนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (พฤษภาคม ๒๕๕๘-พฤศจิกายน ๒๕๕๘) - กรรมการบริหารสำรอง (Alternate Executive Director: AED) ประจำกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของธนาคารโลก (พฤษภาคม ๒๕๕๖ – เมษายน ๒๕๕๘) - ผู้อำนวยการสำนักนโยบายเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สิงหาคม ๒๕๕๓ – เมษายน ๒๕๕๖) - อัครราชทูต (ฝ่ายเศรษฐกิจและการคลัง) สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และการคลัง ประจำสหราชอาณาจักรและยุโรป กรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร (สิงหาคม ๒๕๔๙- สิงหาคม ๒๕๕๓) - ผู้อำนวยการสำนักนโยบายการเงินและสถาบันการเงิน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (ธันวาคม ๒๕๔๘ – สิงหาคม ๒๕๔๙) - ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเงิน สำนักนโยบายการเงินและสถาบันการเงิน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (พฤศจิกายน ๒๕๔๗- ธันวาคม ๒๕๔๘)
ตำแหน่งปัจจุบัน	<p>ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (ธันวาคม ๒๕๕๘-ปัจจุบัน)</p>

สรุปย่อ

เรื่อง แนวทางการสร้างความร่วมมือทางการเงินภายใต้แนวคิดริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative) กับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทย

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นายบุญชัย จรัสแสงสมบูรณ์

หลักสูตร วปอ.

รุ่นที่ ๖๐

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) หมายถึง ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศที่ริเริ่มโดยสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งต้องการเชื่อมโยงทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรป เข้าด้วยกัน โดยมีแนวเส้นทางเชื่อมโยงทางกายภาพ ๒ ด้าน ได้แก่ (๑) แนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางเศรษฐกิจสายไหม (Silk Road Economic Belt) ซึ่งเน้นเชื่อมโยงจีนทางภาคพื้นดินเข้ากับเอเชีย รัสเซีย และยุโรป และ (๒) เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑ (21st Century Maritime Silk Road) เชื่อมโยงจีนทางภาคทะเลเข้ากับเอเชีย แอฟริกา และยุโรป ข้อริเริ่ม BRI ประกอบด้วยความร่วมมือ ๕ สาขาหลัก ได้แก่ (๑) การประสานนโยบาย (๒) ความเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน (๓) การค้าเสรี (๔) การบูรณาการด้านการเงิน และ (๕) ความเชื่อมโยงระดับประชาชน

ข้อริเริ่ม BRI ได้กลายเป็นนโยบายด้านต่างประเทศที่สำคัญของรัฐบาลประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง และนำไปสู่การจัดการประชุม Belt and Road Forum (BRF) เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๔-๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างดีจากการมีผู้นำและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของประเทศต่าง ๆ กว่า ๑๓๐ ประเทศเข้าร่วมการประชุมดังกล่าว โดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เชิญรัฐมนตรีจาก ๖ กระทรวงด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยเข้าร่วมการประชุมครั้งนี้ด้วย

แนวคิด BRI เป็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับประเทศต่าง ๆ ตามแนวเส้นทาง Belt and Road ซึ่งครอบคลุมแนวเส้นทางทั้งทางบกและทางทะเลจากสาธารณรัฐประชาชนจีนทางตะวันตกสู่ยุโรป แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้อยู่ในแนวเส้นทางดังกล่าวโดยตรงก็ตาม เนื่องจาก BRI ครอบคลุมประเทศต่าง ๆ กว่า ๖๐ ประเทศในภูมิภาคเอเชีย แอฟริกา จนถึงยุโรป มีสัดส่วนประชากรมากกว่าร้อยละ ๖๐ ของประชากรโลก มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) รวมกันประมาณร้อยละ ๓๐ ของโลก และมีมูลค่าการค้าระหว่างกันประมาณร้อยละ ๓๕ ของมูลค่าการค้าโลก แต่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้แนวคิด BRI ซึ่งขับเคลื่อนโดยประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับ ๒ ของโลกอย่างสาธารณรัฐประชาชนจีนย่อมมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การดำรงสถานะทางเศรษฐกิจของไทยในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการรวมกลุ่มดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่มีความท้าทายเชิงนโยบาย การศึกษาประโยชน์และผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทยหากเข้าร่วมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้แนวคิด BRI จะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายเพื่อรักษาความสมดุลระหว่างผลประโยชน์และความมั่นคงทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดสำคัญของ BRI เปรียบเทียบกับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ
๒. เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญของ BRI ประโยชน์ของความร่วมมือและข้อจำกัดของข้อริเริ่ม BRI รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการเงินภายใต้ BRI
๓. เพื่อเสนอแนะนโยบายและมาตรการในการปกป้องเศรษฐกิจการเงินของประเทศ เพื่อป้องกันผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการเงินภายใต้ BRI

ขอบเขตของการวิจัย

งานศึกษานี้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้ BRI โดยเน้นด้านความร่วมมือทางการเงิน (Financial Cooperation) ประกอบด้วย การนำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ การนำเสนอความเป็นมา แนวคิด และกรอบแนวทางการเงินภายใต้ BRI การศึกษาเปรียบเทียบข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ การวิเคราะห์ผลประโยชน์และผลกระทบจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการเงินภายใต้ BRI รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการเงินภายใต้ BRI

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจจำนวน ๑๒ คน
๓. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากข้อ ๑. และ ๒. มาทำการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการสร้างความร่วมมือทางการเงินภายใต้แนวคิดริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทย ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งประกอบด้วย

วัตถุประสงค์ข้อ ๑ เพื่อศึกษาแนวคิดสำคัญของ BRI เปรียบเทียบกับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ

เมื่อนำข้อริเริ่ม BRI มาเปรียบเทียบกับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ โดยในที่นี้จะเปรียบเทียบเฉพาะกับกรอบความร่วมมือพหุภาคีที่ไม่ได้มีลักษณะเป็นเขตการค้าเสรี (หมายถึงการรวมกลุ่มเพื่อยกเว้นภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิก) เท่านั้น เนื่องจากมีลักษณะใกล้เคียงกับข้อริเริ่ม BRI ผลการศึกษาสามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องและความแตกต่างที่สำคัญได้ ดังนี้

๑. ความสอดคล้องของข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ

ข้อริเริ่ม BRI มีลักษณะเป็นความร่วมมือในระดับพหุภาคี เช่นเดียวกับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ ซึ่งมีประเทศเข้าร่วมมากกว่าสองประเทศ และสนับสนุนการค้าและการลงทุนที่เสรี

๒. ข้อแตกต่างระหว่างข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ

๒.๑ ข้อริเริ่ม BRI เป็นกรอบการหารือเพื่อสร้างความร่วมมือ โดยยังไม่ได้จัดตั้งเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างสมบูรณ์ (Institutionalized) และไม่ได้กำหนดประเทศสมาชิกไว้ชัดเจน

๒.๒ ข้อริเริ่ม BRI เน้นการใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือทวิภาคีและพหุภาคีที่มีอยู่

๒.๓ กลไกการหารือภายใต้ข้อริเริ่ม BRI ไม่ได้มีการกำหนดกรอบการหารือที่ชัดเจน

๒.๔ ข้อริเริ่ม BRI ไม่ได้มีวิสัยทัศน์หรือแผนการดำเนินงานในระยะยาวที่กำหนดไว้โดยสมาชิก

๒.๕ ข้อริเริ่ม BRI ริเริ่มโดยสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงเป็นประโยชน์ต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างค่อนข้างชัดเจน ในขณะที่กรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ นั้นไม่ได้มีประเทศใดที่มีบทบาทอย่างชัดเจน

๒.๖ ข้อริเริ่ม BRI จัดทำขึ้นโดยมียุทธศาสตร์รองรับที่ชัดเจน ในขณะที่กรอบความร่วมมือพหุภาคีมีการจัดตั้งองค์กรหรือกลไกขึ้นมาภายหลัง

การเปรียบเทียบความสอดคล้องและข้อแตกต่างระหว่างข้อริเริ่ม BRI กับกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ ทำให้ทราบว่า ข้อริเริ่ม BRI แตกต่างจากกรอบความร่วมมือพหุภาคีอื่น ๆ ในหลายประเด็น อาจกล่าวได้ว่าในภาพรวมข้อริเริ่ม BRI มีลักษณะเฉพาะที่เน้นความเชื่อมโยงเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้สาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถแผ่ขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจไปยังทั่วทวีปเอเชีย รวมไปถึงแอฟริกาและยุโรป

วัตถุประสงค์ข้อ ๒ เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญของ BRI ประโยชน์ของความร่วมมือและข้อจำกัดของข้อริเริ่ม BRI รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการความร่วมมือทางการเงินภายใต้ BRI

๑. ผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจากข้อริเริ่ม BRI ได้แก่

๑.๑ แม้ว่าแนวเส้นทาง BRI จะไม่ได้พาดผ่านประเทศไทยโดยตรง แต่ประเทศไทยอาจได้รับประโยชน์จากการเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียนและแนวเชื่อมต่อระหว่างประเทศในกลุ่ม CLMV

๑.๒ รัฐบาลไทยพยายามผลักดันโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ให้เชื่อมโยงกับเส้นทางภายใต้ข้อริเริ่ม BRI ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนสนใจลงทุน

๑.๓ ข้อริเริ่ม BRI จะทำให้มีเงินทุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนไหลเข้าประเทศไทยมากขึ้น นอกจากนี้ นักลงทุนของไทยจะได้รับประโยชน์จากการมีโอกาสเข้าไปลงทุนตราสารหนี้สกุลเงินหยวน

๑.๔ ประเทศไทยจะมีการลงทุนทางตรงจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น เป็นโอกาสที่ประเทศไทยควรส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีระดับสูงจากสาธารณรัฐประชาชนจีน

๒. ความเสี่ยงทางด้านเศรษฐกิจจากการเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI ของประเทศไทย ได้แก่

๒.๑ การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของข้อริเริ่ม BRI จะทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนขยายตลาดโดยระบายสินค้าออกมายังประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียนมากยิ่งขึ้น จึงเป็นความเสี่ยงของธุรกิจไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs)

๒.๒ การเข้าร่วมข้อริเริ่ม BRI ทำให้ประเทศไทยมีการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจนำมาซึ่งผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากของเสียที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มาตั้งในประเทศไทยมากขึ้น

๒.๓ การเข้าร่วม BRI อาจทำให้การนำเข้าเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ในการผลิตเหล็กและซีเมนต์จากสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น ซึ่งจะกระทบต่ออุตสาหกรรมผลิตเหล็กและซีเมนต์ของไทยที่มีอยู่

๒.๔ หากภาครัฐไม่มีมาตรการควบคุมหรือจำกัดขอบเขตการทำธุรกิจที่เข้มงวดและจริงจัง นักธุรกิจจีนอาจใช้ช่องทางหลบเลี่ยงกฎหมายเพื่อเข้ามาหาประโยชน์ อย่างเช่นปัญหาจดทะเบียนธุรกิจภายใต้ชื่อของคนไทย ส่งผลให้ประเทศไทยสูญเสียรายได้ที่ควรจะได้รับ และยังคงสูญเสียทรัพยากรทางเศรษฐกิจ

๒.๕ ด้านระบบการชำระเงิน ธุรกิจธนาคารของไทยอาจได้รับผลกระทบจากรายได้ค่าธรรมเนียมที่ลดลง เนื่องจากผู้ประกอบการหรือนักท่องเที่ยวจีนอาจใช้ระบบการชำระเงินค่าสินค้าและบริการแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) ของสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งพัฒนาขึ้นเอง และกำลังได้รับความนิยม

๒.๖ ด้านทิศทางการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ มีความเป็นไปได้ที่นักลงทุนจากประเทศไทยจะนำเงินออกไปลงทุนในตลาดตราสารหนี้ของประเทศเพื่อนบ้านและสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น เพื่อแสวงหาผลตอบแทนที่สูงกว่าจากการระดมทุนสำหรับโครงการก่อสร้างภายใต้ข้อริเริ่ม BRI

กล่าวได้ว่าการเข้าร่วม BRI ของประเทศไทยนำมาซึ่งทั้งประโยชน์และความเสี่ยง ซึ่งประเทศไทยควรใช้ประโยชน์จากการเข้าร่วม BRI ให้เต็มที่ และพยายามลดหรือป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าร่วม BRI

วัตถุประสงค์ข้อ ๓ เพื่อเสนอแนะนโยบายและมาตรการในการปกป้องเศรษฐกิจการเงินของประเทศ เพื่อป้องกันผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทยจากการเข้าร่วมกรอบแนวทางการร่วมมือทางการเงินภายใต้ BRI

๑. ข้อเสนอแนะเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ผลประโยชน์ของการเข้าร่วม BRI มีความหลากหลาย จึงจำเป็นต้องบริหารความสัมพันธ์ด้วยหลักการของผลประโยชน์ร่วม และความรู้เท่าทันเป็นสำคัญ ภาครัฐควรมีการกำหนดมาตรการป้องกัน โดยเฉพาะเรื่องของคุณภาพและมาตรฐานสินค้า เพื่อป้องกันและคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้ผู้ประกอบการไทย และควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเรียนรู้และอภิปรายเพื่อสร้างความเข้าใจในยุทธศาสตร์ชาติของจีนและกลยุทธ์ที่จีนใช้กับประเทศต่าง ๆ อย่างถ่องแท้และเท่าทัน

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางการเงินการคลัง

๒.๑ ภาครัฐควรเตรียมความพร้อมเปิดเสรีภาคการเงินให้มากขึ้น และต้องเร่งดำเนินการให้ความพร้อมในการรองรับเทคโนโลยีต่าง ๆ ควรเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรในการเจรจาในเชิงกลยุทธ์และนโยบายเชิงรุกมากขึ้น ตลอดจนควรจะมีกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างเข้มแข็งที่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด (อาจจะมีนโยบายในลักษณะของ Policy Sandbox เป็นต้น) และเห็นควรให้มีการศึกษาภาวะเปราะบางของแต่ละธนาคารของจีนอย่างละเอียดและจัดทำคู่มือภาษาไทย

๒.๒ ด้านการระดมทุนเพื่อพัฒนาโครงการโครงสร้างพื้นฐานภายใต้ข้อริเริ่ม BRI เห็นควรให้เพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทุนมากขึ้น เพื่อลดภาระทางการคลังของรัฐบาล

๒.๓ เพื่อรับมือกับการเปิดเสรีภาคการเงินที่อาจจะมีมากขึ้นจากข้อริเริ่ม BRI ทุกภาคส่วนควรร่วมกันเตรียมมาตรการรองรับ เพื่อลดผลกระทบจากการเปิดเสรีดังกล่าว ควรมีการเตรียมความพร้อมจากภาครัฐ การเตรียมความพร้อมด้านกฎเกณฑ์การกำกับดูแลการบริการทางการเงิน การเตรียมความพร้อมของภาคเอกชน และมาตรการปกป้อง (Safeguard Measure) ควบคู่กันไป

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเรื่องข้อริเริ่ม BRI สามารถศึกษาเชิงลึกในแต่ละสาขาเฉพาะด้านได้ เช่น การค้า การลงทุน การธนาคาร การประกันภัย เป็นต้น ซึ่งจะทำให้สามารถประเมินผลกระทบและออกแบบมาตรการที่เหมาะสมสำหรับแต่ละสาขานั้น ๆ รวมถึงศึกษาแนวทางการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับธุรกิจต่างชาติที่เข้ามาหาประโยชน์ในประเทศไทยอย่างไม่ถูกต้อง เพื่อหาแนวทางลดผลกระทบดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้วิจัยอาจหยิบยกประเด็นการพัฒนาโครงการ EEC ของภาครัฐมาศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะว่าจะทำให้ EEC ประสบผลสำเร็จและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศอย่างไรมากที่สุดจากการเชื่อมโยงเข้ากับเส้นทางตามแนว BRI ภายใต้ข้อได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ที่มีอยู่ โดยอาจศึกษาเปรียบเทียบกับโครงการที่เป็นคู่แข่งของ EEC เพื่อให้สามารถออกแบบการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม